slovenska arbitražna praksa

Ljubljana
na zemljevidu arbitraže

Letnik II, Številka 3 (november 2013)

Novo:

LJUBLJANSKA ARBITRAŽNA PRAVILA

Z novimi Ljubljanskimi arbitražnimi pravili stopa Stalna arbitraža pri GZS ob bok vodilnim arbitražnim institucijam v regiji in Ljubljano postavlja na zemljevid arbitraže.

Pravila so dosegljiva na:
www.sloarbitration.eu

Rešujemo spore od leta 1928

1928

Strokovnost, hitrost in učinkovitost postopkov so naša vodila vse od leta 1928, ko je takratna Zbornica za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani[1] (v nadaljevanju: Zbornica TOI) na pobudo svojih članov ustanovila Razsodišče zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani[1] (v nadaljevanju: Zbornično razsodišče).

Zbornično razsodišče je Zbornica TOI ustanovila s Pravilnikom razsodišča Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani (v nadaljevanju: Pravilnik razsodišča), ki ga je zbornični svet sprejel na zadnji plenarni seji leta 1928. Takratna zakonodaja je določala, da mora poslovanje Zborničnega razsodišča urejati poseben pravilnik, ki ga sprejme zbornični svet in odobri minister za trgovino in industrijo. Tako je Ministrstvo trgovine in industrije Kraljevine SHS z razpisom z dne 19. marca 1929 Pravilnik razsodišča potrdilo. S potrditvijo pravilnika je bilo Zborničnemu razsodišču omogočeno, da prične s svojim poslovanjem.[2]

Slika 1: Pečat Razsodišča zbornice TOI iz leta 1929

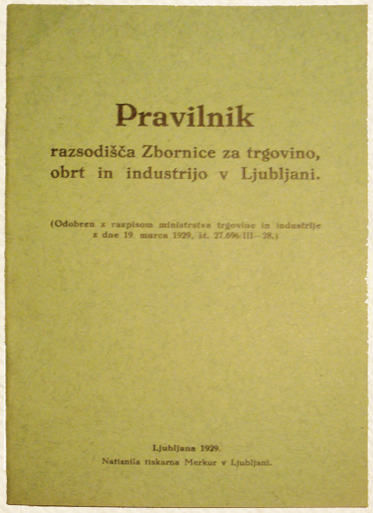

Pravilnik

razsodišča Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani.

(Odobren z razpisom ministrstva trgovine in industrije z dne 19. marca 1929, št. 27.696/III—28.)

Ljubljana 1929.
Natisnila tiskarna Merkur v Ljubljani.

Slika 2: Prva tiskana izdaja Pravilnika razsodišča iz leta 1929

1 Zbornica TOI je prednica današnje Gospodarske zbornice Slovenije. Začetki zborničnega organiziranja na Slovenskem sicer segajo že v leto 1851, ko je bila ustanovljena prva čez-sektorska gospodarska zbornica na Slovenskem, t. im. Trgovska in obrtna zbornica za Kranjsko. Gospodarska zbornica Slovenije je v letu 2011 praznovala 160 let svojega obstoja.

2 Arhiv Republike Slovenije (v nadaljevanju: AS), fond 448 TOI, Poročilo o zborničnem razsodišču in volitvah razsodnikov, 15.10.1929.

Slika 3: dr. Josip Pretnar

Zbornica TOI se je takoj po sprejetju Pravilnika razsodišča lotila same organizacije Zborničnega razsodišča. Tako je tedanji predsednik Zbornice TOI **Ivan Jelačin ml.**[3] za pravnega tajnika Zborničnega razsodišča imenoval **dr. Josipa Pretnarja**.[4] V skladu s Pravilnikom razsodišča je Zbornica TOI objavila tudi listo arbitrov (t. im. razsodnikov). Zbornica TOI, ki je takrat delovala v stavbi na **Beethovnovi 10, t. im. Plečnikovi palači** (današnji prostori Ustavnega sodišča Republike Slovenije), je za razprave določila veliko sobo s čakalnico v drugem nadstropju in s tem zagotovila nemoten potek razprav.[5] Prva tožba pred Zborničnim razsodiščem je bila vložena že novembra 1928, v primeru ***Rudarska združba Litija***, proti avstrijski družbi ***Marchegger Maschinenfabrik und Eisengiesserei Akt.Ges***.

Slika 4: Prostori Zbornice TOI, na Beethovnovi 10 v Ljubljani, kjer je ob ustanovitvi leta 1928 delovalo Zborično razsodišče

Slika 5: Znak Razsodišča zbornice TOI iz leta 1929

3 Ivan Jelačin mlajši, trgovec in industrialec, (1886-1955). Leta 1911 je v Ljubljani ustanovil tovarno zamaškov Jelačin & Co, ki jo vodil njegov brat Milutin, 1918 je dal pobudo za ustanovitev društva sladkor in 1920 pobudo za ustanovitev delniške družbe Merkur. Leta 1921 je ustanovil tovarno kisa in špirita Vinocet v Ljubljani. Leta 1921 je bil predsednik Zveze trgovskih društev v Sloveniji, v katero je bilo včlanjenih ca. 10.000 trgovcev. Bil je tudi podpredsednik ljubljanskega velesejma ter predsednik ljubljanske borze. Dne 25. novembra 1927 je bil izvoljen za predsednika Zbornice TOI, katero je kot predsednik vodil vse do leta 1941. [Povzeto po: http://nl.ijs.si/fedora/get/sbl:0918/VIEW/, 26.10.2013].

4 dr. Josip Pretnar, pravnik in organizator planinstva, (1891—?). Od oktobra 1922 je bil tajnik Zbornice TOI in predsednik obrtnega odseka, kasneje tudi nameščenec republiške planske komisije. Leta 1928 je bil imenovan za prvega pravnega tajnika Razsodišča TOI. V letu 1933 je objavil Pravilnik za mojstrske izpite s pojasnili iz obrtne, trgovinske, socialne in davčne zakonodaje. [Povzeto po http://nl.ijs.si/fedora/get/sbl:2302/VIEW/, 26.10.2013].

5 AS fond 448 TOI, Poročilo o zborničnem razsodišču in volitvah razsodnikov, 15.10.1929.

Kmalu za tem, ko je Zborično razsodišče pričelo s poslovanjem so bile vložene tri tožbe, o katerih je bilo hitro odločeno. Vest o hitrem in strokovnem reševanju sporov pred Zborničnim razsodiščem se je med takratnimi trgovci, obrtniki in industrialci nezadržno širila. Veliko se jih je zato v tem času obračalo na Zborično razsodišče s prošnjo za obrazložitev poteka postopka, v pogodbe pa so pričeli vključevati klavzule (dogovore) o pristojnosti Zborničnega razsodišča.[6]

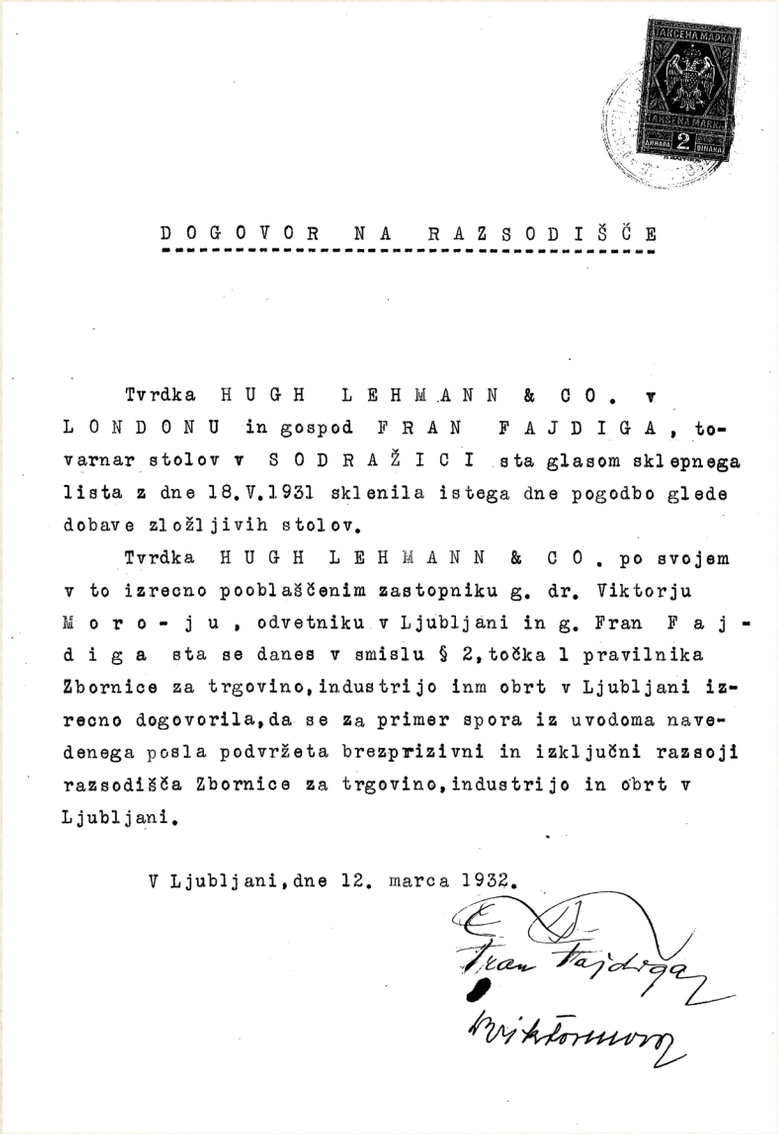

DOGOVOR NA RAZSODIŠČE

Tvrdka HUGH LEHMANN & CO. v LONDONU in gospod FRAN FAJDIGA, tovarnar stolov v SODRAŽICI sta glasom sklepnega lista z dne 18.V.1931 sklenila istega dne pogodbo glede dobave zložljivih stolov.

Tvrdka HUGH LEHMANN & CO. po svojem v to izrecno pooblaščenim zastopniku g. dr. Viktorju Moro-ju, odvetniku v Ljubljani in g. Fran Fajdiga sta se danes v smislu § 2, točka 1 pravilnika Zbornice za trgovino, industrijo inm obrt v Ljubljani izrecno dogovorila, da se za primer spora iz uvodoma navedenega posla podvržeta brezprizivni in izključni razsoji razsodišča Zbornice za trgovino, industrijo in obrt v Ljubljani.

V Ljubljani, dne 12. marca 1932.

Fran Fajdiga

Viktor Moro

Slika 6: Dogovor o pristojnosti Zborničnega razsodišča iz leta 1932

6 AS fond 448 TOI, Poročilo o zborničnem razsodišču in volitvah razsodnikov, 15.10.1929.

1934

Leta 1934 se je Zbornično razsodišče lotilo prvih posodobitev Pravilnika razsodišča zaradi prilagoditve novemu Zakonu o postopanju v civilnih pravdah iz leta 1934. Spremembe pravilnika je Zbornično razsodišče izkoristilo tudi za njegovo izpopolnitev z namenom doseči še hitrejše, enostavnejše in cenejše reševanje sporov za trgovce, obrtnike in industrialce. Ministrstvo trgovine in industrije Kraljevine Jugoslavije je tako dopolnjen Pravilnik razsodišča odobrilo 3. novembra 1934. Zbornično razsodišče je kot tako delovalo vse do leta 1940.[7]

Slika 7: Predsedniška soba v prostorih Zbornice TOI, na Beethovnovi 10 v Ljubljani

1965-1980

Gospodarska zbornica SRS je leta 1965 ustanovila **Stalno razsodišče pri Gospodarski zbornici SRS**, ki se je leta 1973 preimenovalo v **Stalno razsodišče-arbitražo pri Gospodarski zbornici Slovenije**, ta pa leta 1980 v **Stalno arbitražo pri Gospodarski zbornici Slovenije** (v nadaljevanju: Stalna arbitraža); ime, ki se je v slovenskem prostoru uveljavilo in ga uporabljamo še danes.[8]

7 AS fond 448 TOI, poročilo tajnika Zborničnega razsodišča k 6. točki dnevnega reda TOI o Pravilniku za Razsodišče TOI, 1934.

8 AS fond 1165, Gospodarska zbornica Slovenije. Sklep o ustanovitvi Stalne arbitraže pri GZS je 25. marca 1980 sprejela skupščina Gospodarske Zbornice Slovenija na podlagi takratnega Zakona o pravdnem postopku (Ur. list SFRJ št. 4/1977 s spremembami) in Zakona o samoupravnih sodiščih (Ur. list SFRJ št. 10/1977).

1993

V letih 1965 do 1993 je bilo delovanje Stalne arbitraže omejeno na reševanje domačih sporov, saj je bilo v nekdanji Jugoslaviji reševanje sporov z mednarodnim elementom "pridržano" takratni Zunanjetrgovinski arbitraži pri GZ Jugoslavije s sedežem v Beogradu. Z osamosvojitvijo Slovenije leta 1991 je Stalna arbitraža ponovno pridobila svoj mednarodni značaj. Upravni odbor GZS je leta 1993 sprejel Pravilnik o postopku pred Stalno arbitražo pri Gospodarski zbornici Slovenije,[9] ki je posebej predvidel reševanje sporov z mednarodnim elementom.[10]

STALNA ARBITRAŽA
PRI GOSPODARSKI ZBORNICI SLOVENIJE

Slika 8: Nekdanji logotip Stalne arbitraže, v uporabi do leta 2006

2000

Na prehodu v 21. stoletje se je vnovič pokazala potreba po posodobitvi pravil Stalne arbitraže. Tako je bil leta 2000 sprejet Pravilnik o arbitražnem postopku pred Stalno arbitražo pri Gospodarski zbornici Slovenije.[11] Pravila iz leta 1993 ter 2000 so skupaj dvajset let služila kot solidna osnova za reševanje domačih in mednarodnih gospodarskih sporov. Na podlagi njune uporabe in preizkusa v arbitražnih postopkih se je razvila dragocena (domača in mednarodna) arbitražna praksa, pravila Stalne arbitraže (kot blagovna znamka) pa so se v tem času uveljavila kot vodilna arbitražna pravila v Sloveniji. Obenem, pa je razvoj arbitraže v tem obdobju[12] pokazal tudi, da podjetja, odvetniki in drugi deležniki potrebujejo modernejšo in bolj poslovno usmerjeno arbitražno institucijo, ki bo široko prepoznavna na območju Srednje in Jugovzhodne Evrope ter po kakovosti storitev konkurenčna najrazvitejšim arbitražnim centrom v regiji.

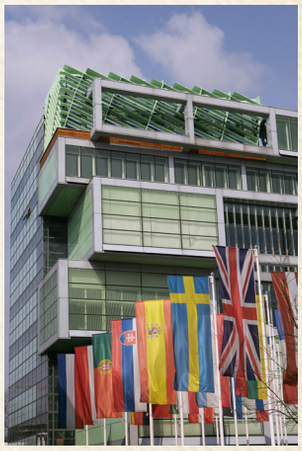

Slika 9: Poslovna stavba GZS na Dimičevi ulici v Ljubljani, imenovana Dom gospodarstva, kjer ima od leta 1999 dalje sedež Stalna arbitraža

9 Ur. list RS št. 63/1993 s spremembami. Glej 4. člen pravilnika.

10 V obdobju od leta 1993 do 2011 je bila Stalna arbitraža precej aktivna pri navezovanju stikov s tujimi arbitražnimi institucijami. V tem času je z različnimi tujimi arbitražnimi institucijami sklenila preko trideset sporazumov o sodelovanju na področju mednarodne trgovinske arbitraže.

11 Ur. list RS št. 49/2000 s spremembami.

12 Leta 2008 je bil sprejet moderen Zakon o arbitraži (Ur.l. RS, št. 45/2008; ZArbit), s katerim je Slovenija v svoj pravni red prevzela Modelni zakon UNCITRAL o mednarodni trgovinski arbitraži.

2012

V letu 2012 je tako Stalna arbitraža v celoti prenovila svoje delovanje v smeri približanja potrebam poslovne prakse, izboljšanja kakovosti storitev na področju arbitražnega reševanja sporov, povečanja hitrosti in učinkovitosti postopkov ter dviga prepoznavnosti storitev Stalne arbitraže v Sloveniji in tujini.

Tradicionalna **Konferenca slovenske arbitraže**, se je uveljavila kot osrednji forum v Sloveniji za izmenjavo znanja, izkušenj in dobrih praks med deležniki gospodarske arbitraže. H kontinuiranemu razvoju arbitražnega prava in prakse v Sloveniji pa prispeva revija **Slovenska arbitražna praksa** - prva specializirana revija posvečena arbitraži.

Konferenca slovenske arbitraže

Slika 10: Podoba Konference slovenske arbitraže

slovenska arbitražna praksa

Slika 11: Podoba revije Slovenska arbitražna praksa

STALNA ARBITRAŽA
PRI GOSPODARSKI ZBORNICI SLOVENIJE

Slika 12: Novi logotip Stalne arbitraže, v uporabi od leta 2012

2013

Sklepni in najpomembnejši korak na začrtani poti modernizacije je bil storjen v septembru 2013, s sprejemom novih Arbitražnih pravil Stalne arbitraže pri GZS – **Ljubljanska arbitražna pravila**, v veljavi od **1. januarja 2014.**[13]

13 Nova Ljubljanska arbitražna pravila je Upravni odbor GZS sprejel na svoji 13. seji dne 25. septembra 2013.

"Pravila določene arbitražne institucije niso le procesni okvir, po katerem teče postopek. Predvsem odražajo raven in kvaliteto institucionalne podpore arbitražnemu reševanju sporov v določenem okolju. Tradicija reševanja sporov od leta 1928 Stalni arbitraži v tem pogledu nalaga veliko zavezo."[14]

Nova ljubljanska arbitražna pravila sledijo najnovejšim trendom in razvoju na področju mednarodne gospodarske arbitraže. Njihova glavna vodila so:

- hitrejši in učinkovitejši postopki;
- visoka kakovost storitev za stranke;
- optimizacija časa in stroškov postopka skozi možnost oblikovanja postopkov po meri strank; in
- nevtralne rešitve za slovenske in tuje stranke iz različnih kulturnih in poslovnih okolij.

Z novimi Ljubljanskimi arbitražnimi pravili Stalna arbitraža stopa ob bok vodilnim arbitražnim institucijam v regiji in Ljubljano postavlja na zemljevid arbitraže.

Zbornično razsodišče si je s posodobitvijo svojih pravil že leta 1934 prizadevalo za hitrejše in enostavnejše reševanje sporov med trgovci, obrtniki in industrialci. S tem je želelo reševanje sporov približati uporabnikom in duhu časa. Čeprav od takrat mineva že 80 let, se ta prizadevanja v svojem bistvu ne razlikujejo mnogo od prizadevanj Stalne arbitraže v letu 2013, pri pripravi novih Ljubljanskih arbitražnih pravil. Vseskozi nas vodi nas želja po nenehnem napredku in odličnosti.

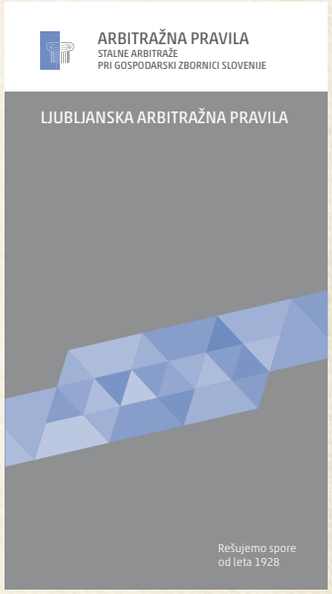

Slika 13: Podoba novih Ljubljanskih arbitražnih pravil; v veljavi od 1. januarja 2014

14 Marko Djinović na Konferenci slovenske arbitraže, 4. 11. 2013.

Začetki arbitražne prakse na Slovenskem

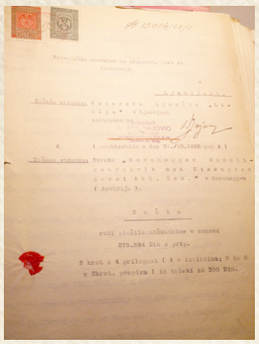

Slika 14: Tožba iz leta 1928

Začetki arbitražne prakse na Slovenskem segajo v leto 1928, ko je bil Razsodišču zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani, v razrešitev predložen spor med *Rudarsko združbo Litija* in avstrijsko družbo *Marchegger Maschinenfabrik und Eisengiesserei Akt.Ges.* Šlo je za spor z mednarodnim elementom, zaradi plačila odškodnine iz naslova kršitve pogodbe o dobavi in postavitvi rudarske strojne opreme.

Poleg prakse s klasičnega področja mednarodne prodaje blaga, je iz tedanjega časa ohranjena tudi praksa Zborničnega razsodišča s področja skupnih vlaganj. O tem priča v nadaljevanju predstavljeni primer iz leta 1931, ki je po svoji vsebini zelo aktualen tudi v današnjem času. Kaže namreč na zaplete, s katerimi se srečujejo podjetja, ki se na različne načine povezujejo z namenom skupnih vlaganj v gospodarski podjem.

Slika 15: Tožba iz leta 1931

V pričujočem primeru nastopata tožeča stranka ***Kravata z o.z.*** s sedežem v Ljubljani in tožena stranka ***Beer & Reinitz, Kravatenfabrik*** s sedežem na Dunaju, kot soinvestitorja skupnega industrijskega obrata v Kraljevini Jugoslaviji. Stranki sta 1. novembra 1925 sklenili pogodbo ter 18. marca 1926 in 28. septembra 1929 še anekse k pogodbi, s katerimi sta se dogovorili, da bosta zgradili in vodili skupen industrijski obrat v Kraljevini Jugoslaviji. Tožeča stranka je januarja 1931 pred Zborničnim razsodiščem vložila tožbo zoper toženo stranko zaradi kršitve pogodbe o skupnem vlaganju, saj tožeča stranka ni izpolnjevala pogodbenega dogovora s katerim se je med drugim obvezala, da bo prispevala potrebna denarna sredstva. Tako naj bi tožeči stranki dolgovala denarna sredstva za predujme, carinske izdatke, provizije in režijske stroške. Tožena stranka je v odgovoru na tožbo ugovarjala pristojnost Zborničnega razsodišča,[15] prav tako je prerekala obstoj zahtevka. Zborično razsodišče[16] je 13. marca 1931 izdalo odločbo s katero je v celoti ugodilo zahtevku tožeče stranke.

Pripravila Andrejka Kos

Andrejka Kos, univ. dipl. pravnica je strokovna sodelavka Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije. Ukvarja se z arbitražnim, gospodarskim pogodbenim in stečajnim pravom.
E-mail: andreja.kos@gzs.si

Avtorica se za pomoč pri zbiranju arhivskega gradiva zahvaljuje sodelavki Urški Najdič.

15 V skladu s Pravilnikom razsodišča Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani mora razsodišče vselej uradno ugotoviti svojo pristojnost. Tako je Zborično razsodišče v predmetni zadevi v odločbi utemeljilo svojo pristojnost na 2. členu Pravilnika razsodišča, saj sta bila kumulativno izpolnjena oba zahtevana pogoja. Pravilnik razsodišča Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani iz leta 1928 v 2. členu določa:
"Razsodišče zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani razsoja spore iz poslov trgovskega, obrtnega ali industrijskega značaja, izvzemši spore med delodajalci in njih nameščenci.
Za pristojnost sodišča je treba:
1. da obe stranki pismeno izjavita ob sklepanju posla ali naknadno, da se za primer spora podvržeta njegovi razsoji;
2. da ima vsaj ena izmed obeh strank svojo glavno ali podružnično obratovališče v Kraljevini SHS."

16 V sestavi: dr. Ciril Pavlin (predsednik) ter razsodnika (prisednika) dr. Mirko Božič in dr. Ernest Rekar.

Viri slik: št. 1, 2, 5, 6, 14, 15: AS fond 448 TOI; št. 3: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:-Josip_Pretnar.jpg (22. 10. 2013); št. 8 , 9 , 10, 11, 12, 13: arhiv GZS; št. 4, 7: arhiv NUK.

slovenska
arbitražna praksa
prispevek k razvoju arbitraže v Sloveniji

Letnik II, Številka 3 (november 2013)

Odgovorni urednik:
prof. dr. Aleš Galič

Strokovni urednik:
Marko Djinović

Uredniški odbor:
Tatjana Andoljšek, LL. M Cantab, MBA
dr. Mile Dolenc
prof. dr. Peter Grilc
Igor Grossman
prof. dr. Rajko Knez
prof. dr. Branko Korže
prof. dr. Ada Polajnar Pavčnik
doc. dr. Konrad Plauštajner
prof. dr. Vesna Rijavec
dr. Jernej Sekolec
prof. dr. Lojze Ude

Stalni strokovni sodelavci:
Nejc Lahne
Peter Rižnik

Ustanovitelja:
Gospodarska zbornica Slovenije,
Stalna arbitraža pri Gospodarski zbornici Slovenije

Oblikovanje in priprava za tisk:
Samo Grčman

Vsebina

UVODNIK

Arbitražni forum se krepi

IZVRŠLJIVOST DOMAČIH ARBITRAŽNIH ODLOČB

Procesnopravni vidiki potrditve izvršljivosti domačih arbitražnih odločb v Sloveniji
prof. dr. Aleš Galič 4

POSPEŠENI ARBITRAŽNI POSTOPEK

Pospešeni arbitražni postopek po novih Arbitražnih pravilih Stalne arbitraže pri GZS
dr. Maja Menard 11

ARBITER ZA NUJNE PRIMERE

Emergency Arbitrator and the new Ljubljana Arbitration Rules
Rainer Werdnik, LL.M. 15

IZVEDENSTVO V ARBITRAŽI

Izvedenstvo v arbitraži – zgled ali privid neodvisnosti in strokovnosti?
Ana Jereb, LL.M. 19

V SREDIŠČU

Arbitražna pravila Stalne arbitraže pri GZS (Ljubljanska arbitražna pravila) - v veljavi od 1. januarja 2014
Stalna arbitraža pri GZS 24

IZ PRAKSE

Še o arbitraži in izvršbi na podlagi verodostojne listine v praksi Stalne arbitraže
Nejc Lahne 42

AKTUALNO

Factual & Expert Witnesses
Nhu-Hoàng Tran Thang 51

SPOROČILO UREDNIŠTVA

Navodila avtorjem za oblikovanje prispevkov
Uredništvo 54

Guidelines for contributors
Editorial Board 55

slovenska arbitražna praksa

ISSN 2232-6588

Izdajatelj:
Gospodarska zbornica Slovenije,
Stalna arbitraža pri Gospodarski zbornici Slovenije

Odgovorni urednik: prof. dr. Aleš Galič

Strokovni urednik: Marko Djinović

Leto natisa: 2013

Tisk: Present d.o.o.

Fotografija: Arhiv GZS

Naklada: 300 izvodov

Revija izhaja trikrat na leto (marec, junij, november).

Cena letne naročnine:
80,00 EUR z vključenim DDV.
Poštnina za pošiljanje v tujino se zaračuna posebej.

Naročila:
Andreja Abram (andreja.abram@gzs.si)
t 01 58 98 129

Trženje oglasnega prostora:
Eva Žontar (eva.zontar@gzs.si)
t 01 58 98 480

Naslov uredništva:
Dimičeva 13, 1504 Ljubljana
t 01 58 98 184
arbitraznapraksa@gzs.si
www.sloarbitration.eu

© Gospodarska zbornica Slovenije (GZS), Stalna arbitraža pri Gospodarski zbornici Slovenije 2013. Vse pravice pridržane. To publikacijo je izdala GZS, ki je izključna imetnica vseh pravic, kot so določene v Zakonu o industrijski lastnini in Zakonu o avtorski in sorodnih pravicah. Brez predhodnega pisnega dovoljenja GZS so prepovedani reproduciranje, distribuiranje, dajanje v najem, dajanje na voljo javnosti (internet) in druge oblike javne priobčitve, predelava ali vsaka druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnemkoli obsegu ali postopku, vključno s fotokopiranjem, tiskanjem ali shranitvijo v elektronski obliki. Odstranitev tega podatka je kazniva. Stalna arbitraža pri Gospodarski zbornici Slovenije, logotip Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije, Gospodarska zbornica Slovenije, logotip GZS so registrirane znamke Gospodarske zbornice Slovenije, vpisane v register znamk, ki ga vodi Urad Republike Slovenije za intelektualno lastnino.

Arbitražni forum se krepi

Za nami je uspešno prvo leto Slovenske arbitražne prakse. V tem času se je Slovenska arbitražna praksa uveljavila kot osrednja specializirana strokovna revija, posvečena arbitraži.

V letu 2013 je arbitraža v Sloveniji občutno napredovala. Njen razvoj sta najvidneje zaznamovala tradicionalna Konferenca slovenske arbitraže in nova Ljubljanska arbitražna pravila, ki stopijo v veljavo 1. januarja 2014. Odločilen prispevek pa ste dali prav vi – avtorji Slovenske arbitražne prakse, ki poosebljate ta napredek. V treh letošnjih številkah vas je sodelovalo kar 34 iz osmih držav, od tega veliko novih imen na "arbitražnem parketu". To je posebej spodbudno. Zahvaljujoč vam, smo se letos poglobljeno ukvarjali z izvirnimi temami kot so odškodninska odgovornost arbitrov, administrativni tajniki arbitražnih senatov, izvedensko reševanje gospodarskih sporov, arbitražno reševanje finančnih sporov, zaščita tujih naložb na podlagi BIS, in še bi lahko naštevali.

In kaj prinaša številka, ki je pred nami? Novembrska številka revije je posvečena novim Ljubljanskim arbitražnim pravilom, ki smo jih postavili "v središče". Z vidika uporabnika (odvetnika) sta podrobneje predstavljeni dve vidnejši novosti, ki jih prinašajo nova pravila; pospešeni arbitražni postopek in postopek pred arbitrom za nujne primere. Pomemben dejavnik pri oblikovanju arbitraži prijaznega okolja so tudi sodišča. V tej številki se zato ukvarjamo s procesnopravnimi vidiki potrditve izvršljivosti domačih arbitražnih odločb v Sloveniji. Odpiramo pa tudi "skrivnostno zanimivo" tematiko izvedenstva v arbitraži.

Temeljno poslanstvo revije ostajata razvoj arbitražnega prava in prakse ter povezovanje strokovnjakov s področja arbitraže. Ob zaključku leta z velikim veseljem ugotavljava, da smo ustvarili "kritično maso" avtorjev, ki je pomemben kapital za prihodnost arbitraže v Sloveniji.

Arbitražni forum se krepi.

Marko Djinović
strokovni urednik

prof. dr. Aleš Galič
odgovorni urednik

Procesnopravni vidiki potrditve izvršljivosti domačih arbitražnih odločb v Sloveniji

prof. dr. Aleš Galič

dr. Aleš Galič je izredni profesor na Pravni fakulteti v Ljubljani. Pri znanstveno raziskovalnem in pedagoškem delu se usmerja predvsem na področje domačega ter mednarodnega in evropskega civilnega procesnega prava, arbitražnega prava in ARS. Od leta 2007 je član Mednarodnega arbitražnega sodišča Mednarodne trgovinske zbornice (ICC). Je tudi član predsedstva Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije. E-mail: ales.galic@pf.uni-lj.si

Uvod

S sprejemom Zakona o arbitraži je Slovenija prevzela Modelni zakon UNCITRAL o mednarodni trgovinski arbitraži. Ena izmed pomembnih novosti je uvedba obveznega postopka potrjevanja izvršljivosti (eksekvature) domačih arbitražnih odločb

S sprejemom Zakona o arbitraži (v nadaljevanju: ZArbit[1]) je Slovenija prevzela Modelni zakon UNCITRAL o mednarodni trgovinski arbitraži.[2] Ena izmed pomembnih novosti je uvedba obveznega postopka potrjevanja izvršljivosti (eksekvature) domačih arbitražnih odločb, v katerem sodišče po uradni dolžnosti presoja skladnost z javnim redom in mejami arbitrabilnosti. S tem ZArbit odstopa od ureditve, ki je bila prevzeta iz jugoslovanskega ZPP. Značilnost stare ureditve je bila v tem, da ni bilo nikakršne možnosti *ex officio* nadzora arbitražne odločbe – niti arbitrabilnosti niti kršitev javnega reda – če nobena stranka ni vložila tožbe za razveljavitev arbitražne odločbe. Arbitražne odločbe so bile neposredno izvršljive, potrdilo o pravnomočnosti in izvršljivosti arbitražne odločbe pa je bilo (enako kot za sodbe sodišč) gola "tehnikalija", omejena le na preizkus formalnih pogojev. Pa še glede tega je veljalo, da so stalne arbitraže lahko same potrjevale izvršljivost lastnih odločb.[3]

Na prvi pogled je bila popolna izenačitev učinka sodnih in arbitražnih odločb videti kot liberalen in arbitraži prijazen koncept, vzpostavitev obveznega sodnega potrjevanja izvršljivosti v ZArbit pa je videti kot "korak nazaj". Vendar je šlo v stari ureditvi v resnici za plod zmote o naravi arbitražnega odločanja, ki je izhajala še iz nekdanjega družbeno-političnega in pravnega sistema. V SFRJ so bile domače arbitraže pojmovane kot del "samoupravnih sodišč"; kot takšne jih je opredeljevala celo Ustava.[4] Ideološko je šlo za poskus, da se arbitraže uvrsti v pojem podružbljanja sodstva. Takšen položaj je domačim arbitražnim zagotavljal *a priori* priznanje in kot neprimerno se je štelo, da bi neko drugo sodišče (torej izvršilno sodišče) lahko naknadno nadziralo vsebino arbitražnih odločb – torej odločb "samoupravnega sodišča" oziroma, da bi glede izvršilnih naslovov, ki izvirajo od "samoupravnega sodišča" opravljalo kakšen drugačen preizkus kot glede izvršilnih naslovov, ki izvirajo od državnega sodišča.[5] Čeprav takšen koncept seveda že dolgo ni več priznan v Sloveniji, pa so njegovi konkretni učinki (neposredna izvršljivost arbitražne odločbe brez kakršne koli možnosti sodišča, da izvršitev po uradni dolžnosti zavrne) ostali vse do sprejema ZArbit.

1 Zakon o arbitraži, Uradni list RS, št. 45/2008.

2 Splošno gl. npr. Damjan, Reforma arbitražnega prava..., v: Podjetje in delo 33 (2007) 6-7, str. 1313-1320.

3 V literaturi se je tedaj *praeter legem* zastopalo stališče, da bi se pri potrjevanju izvršljivosti tedaj lahko preverjalo arbitrabilnost in javni red. Ude, Wedam Lukić, Schiedsgerichtsbarkeit in der Republik Slowenien (1998), str. 92. Vendar pa je to problem rešilo le pri *ad hoc* arbitražah, ne pa pri stalnih arbitražah, saj so te to opravilo izvajale same.

4 Člen 224 Ustave SFRJ iz leta 1974 in člen 280 Ustave SRS iz istega leta.

5 Triva, Croatian Law on Arbitration, v: CAY 9 (2002) str. 134.

Po konceptu Modelnega zakona ne bi smelo biti (pomembnejše) razlike med priznanjem in izvršitvijo tujih in domačih arbitražnih odločb. To je logično. Arbitraža je zasebni mehanizem in ni razlogov, da se dela ostra razlika med domačimi in tujimi *arbitražnimi* odločbami.[6] Položaj ni primerljiv z razmerjem med tujimi in domačimi *sodnimi* odločbami. Tudi pri domači arbitraži so namreč arbitri lahko tujci, pa tudi stalna arbitraža (v smislu institucije), ki servisira postopek, ni nujno domača. Zato ni nikakršnih jamstev, da bo domača arbitraža bolj spoštovala domače meje arbitrabilnosti in domač javni red, kot je to mogoče pričakovati od tuje arbitraže. Pri tem je treba upoštevati, da danes v zakonodaji (drugače kot nekoč) ni nobenih omejitev za ustanavljanje stalnih arbitraž (prej le pri gospodarskih zbornicah ali če so bile ustanovljene z zakonom), pa tudi nobenih omejitev glede *ad hoc* arbitraž. Pravilen je zato koncept, da mora tudi pri domačih arbitražnih odločbah obstajati možnost *ex officio* sodnega nadzora, ali je arbitraža spoštovala meje, pri katerih država za reševanje sporov želi ohraniti svoj monopol (meje arbitrabilnosti) in ali je postopek ter učinek arbitražne odločbe sprejemljiv z vidika najbolj temeljnih vrednostnih in ustavnih načel domačega pravnega reda (javni red). Po Modelnem zakonu sta možna dva pristopa – bodisi je tudi za domače arbitražne odločbe predpisan obvezen poseben postopek potrditve izvršljivosti (eksekvatura), v katerem sodišče po uradni dolžnosti preveri zgoraj omenjena dva vidika, bodisi to kot predhodno vprašanje po uradni dolžnosti nato preveri sodišče v izvršilnem postopku. ZArbit je sprejel prvo možnost.[7] To je pomembno v primeru, ko nobena stranka ni vložila posebne tožbe za izpodbijanje arbitražne odločbe. Tedaj lahko namreč država lastni interes, da ni kršen njen javni red oziroma, da ni prekršena ekskluzivna pristojnost njenih sodišč, zavaruje le na omenjeni način.

Temeljno o ureditvi eksekvature v ZArbit

Po 41. členu ZArbit se arbitražna odločba, ki jo je izdala domača arbitraža, lahko izvrši, ko jo pristojno sodišče razglasi za izvršljivo (eksekvatura). Sodišče zavrne razglasitev izvršljivosti, če ugotovi obstoj razlogov, na katere sicer pri tožbi za razveljavitev arbitražne odločbe pazi po uradni dolžnosti (arbitrabilnost, javni red). Na druge izpodbojne razloge se v postopku eksekvature ni mogoče sklicevati; glede tega se ZArbit razlikuje od nemške ureditve, po kateri se sicer zgleduje. Stranki glede teh razlogov ostaja možnost tožbe za razveljavitev arbitražne odločbe.

Niti razlogov arbitrabilnosti in javnega reda sodišče v postopku eksekvature ne bo upoštevalo, če je bil v trenutku vložitve predloga za eksekvaturo zahtevek za razveljavitev arbitražne odločbe *zaradi istih razlogov* že pravnomočno zavrnjen. Zakonsko besedilo glede tega ni najboljše. Vprašanje je, kako je treba razumeti pogoj, da je morala biti tožba za razveljavitev arbitražne odločbe zavrnjena "iz istih razlogov." Ali to pomeni, da se je tožnik v tožbi za razveljavitev arbitražne odločbe na ta razloga (arbitrabilnost, javni red) moral izrecno sklicevati? Besedilo ne upošteva, da prav na ta dva razloga sodišče v postopku po tožbi za razveljavitev arbitražne odločbe vedno pazi po uradni dolžnosti. Zato vsaka zavrnitev tožbe za razveljavitev arbitražne odločbe vsaj konkludentno pomeni, da odločba ne krši meja arbitrabilnosti in javnega reda, ne glede na to, ali se je tožnik v tožbi za razveljavitev na ta razloga izrecno skliceval in tudi ne glede na to, ali se je tudi sodišče do tega v obrazložitvi sodbe izrecno opredelilo. Menim, da je to treba upoštevati tudi glede meja presoje v postopku eksekvature. Vsaka predhodna pravnomočna zavrnitev tožbe za razveljavitev arbitražne odločbe, mora zato avtomatično pomeniti, da ni ovire za razglasitev izvršljivosti – ne glede na to, ali se je vprašanje arbitrabilnosti in javnega reda v postopku izpodbijanja izrecno sploh problematiziralo. Če je sodišče enkrat (v postopku izpodbijanja arbitražne odločbe) že imelo možnost, da po uradni dolžnosti presoja vprašanje arbitrabilnosti in javnega reda, ni potrebe, da se mu ta možnost da še enkrat (v postopku eksekvature).

Vsaka zavrnitev tožbe za razveljavitev arbitražne odločbe vsaj konkludentno pomeni, da odločba ne krši meja arbitrabilnosti in javnega reda, ne glede na to, ali se je tožnik v tožbi za razveljavitev na ta razloga izrecno skliceval in tudi ne glede na to, ali se je tudi sodišče do tega v obrazložitvi sodbe izrecno opredelilo

Odprta vprašanja glede učinka eksekvature

Institut potrditve izvršljivosti (eksekvature) domačih arbitražnih odločb je v slovenskem pravu nov. Zato je še več nerešenih (tudi še neopaženih) vprašanj. Ni jasno, ali se postopek potrditve izvršljivosti nanaša samo na nastop učinka izvršljivosti, ali tudi konstitutivnega učinka (pri konstitutivnih arbitražnih odločbah), pozitivnega učinka pravnomočnosti (pri ugotovitvenih arbitražnih odločbah; učinek pravnomočne rešitve

Ni jasno, ali se postopek potrditve izvršljivosti nanaša samo na nastop učinka izvršljivosti, ali tudi konstitutivnega učinka, pozitivnega učinka pravnomočnosti ter učinka *ne bis in idem*

6 Giunio, Courts of Law and Arbitration ..., v: CAY 9 (2002) str. 209, Triva, Croatian Law on Arbitration, v: CAY 9 (2002) str. 1347.

7 Da bo ureditev posebnega postopka eksekvature tudi za domače arbitražne odločbe ena od najpomembnejših nalog pri prevzemanju Modelnega zakona je v času priprave ZArbit napovedal že Ude, Vsebinske značilnosti predloga za nov zakon o arbitraži, Podjetje in delo 31 (2005) 6-7, str. 1565.

obstoja določenega pravnega razmerja) ter učinka *ne bis in idem* (pri zavrnilnih arbitražnih odločbah). *Ratio legis* bi navajal na odgovor, da je eksekvatura pogoj tudi za nastop učinka deklaratornih in konstitutivnih arbitražnih odločb. V nasprotnem primeru ne bi mogli preprečiti na primer učinka konstitutivne arbitražne odločbe za razvezo zakonske zveze – kar je prav primer, ki se ga je *ad absurdum* navajalo v prid nujnosti uvedbe *ex officio* nadzora (glede meja arbitrabilnosti) domačih arbitražnih odločb. Res je, da bi enak učinek lahko dosegli tudi brez obveznega postopka eksekvature tako, da bi se vsa sodišča (oziroma vse državne organe) pooblastilo, da kot o predhodnem vprašanju odločajo o ovirah za učinek deklaratornih in konstitutivnih arbitražnih odločb. Takšna rešitev je sprejeta na hrvaškem (čl. 39/3 hrvaškega Zakona o arbitraži) ter na splošen način tudi v avstrijskem pravu (par. 613 *Zivilprozessordnung*). Vendar takšne določbe v ZArbit ni. To pomeni, da bi kot edina možnost za *ex officio* nadzor arbitrabilnosti in javnega reda ostala zahteva po postopku eksekvature. Vendar pa gramatikalna razlaga ZArbit (ta pa mora imeti prednost pred teleološko razlago oziroma *ratio legis*) pripelje do drugačnega sklepa. Institut razglasitve izvršljivosti je urejen v poglavju o izvršitvi (41. člen) in ga je že iz tega razloga težko širiti na druge učinke.[8] Predvsem pa ni mogoče zanemariti določbe, da ima arbitražna odločba – očitno v trenutku, ko je sprejeta – učinek pravnomočne sodbe (38. člen). Iz te določbe (ki je v zakonu umeščena pred določbo o eksekvaturi) izhaja, da glede vseh učinkov pravnomočnosti (pozitivni in negativni učinek) za arbitražno odločbo velja vse, kar velja za pravnomočno sodbo. Le glede učinka izvršljivosti je ureditev drugačna. Zato *de lege lata* ostaja problem, kako preprečiti učinek deklaratornih in konstitutivnih arbitražnih odločb, če so te očitno v nasprotju z javnim redom ali mejami arbitrabilnosti. V Sloveniji se še ni govorilo o možnosti ("zasilni izhod"), ki jo je sprejela stara avstrijska sodna praksa (v času veljavnosti stare avstrijske ureditve, v kateri je lahko prišlo do enakih težav). Po tem stališču bi se deklaratorno ali konstitutivno arbitražno odločbo lahko štelo za nično in vsak državni organ bi o tem lahko odločal kot o predhodnem vprašanju.[9] Vprašanje, ali je eksekvatura potrebna (ali vsaj možna) tudi za učinkovanje konstitutivnih in deklaratornih arbitražnih odločb (kar vključuje tudi vse arbitražne odločbe, s katerimi se tožbeni zahtevek zavrne) ostaja sporno tudi v nemški teoriji in sodni praksi.[10]

Naslednje vprašanje je, kaj je z arbitražno odločbo, če se predlog za razglasitev izvršljivosti zavrne

Naslednje vprašanje je, kaj je z arbitražno odločbo, če se predlog za razglasitev izvršljivosti zavrne. Ali to pomeni, da je s tem tudi sama arbitražna odločba prenehala obstajati? Takšno določbo ima nemški zakon (Par. 1060/2 ZPO), v ZArbit pa takšne določbe – žal – ni. Zato bi se lahko postavilo celo vprašanje, ali lahko upnik ponovno toži. Če namreč arbitražna odločba obenem z zavrnitvijo eksekvature (npr. zaradi kršitve meja arbitrabilnosti) ni razveljavljena, ostaja njen učinek pravnomočnosti (38. člen ZArbit), to pa bi vključevalo tudi učinek *ne bis in idem*. Seveda bi bil takšen rezultat nesprejemljiv. Če je eksekvatura zavrnjena, je upniku treba omogočiti vsaj, da svojo terjatev uveljavlja v novem – arbitražnem ali sodnem – postopku.

Prav tako se lahko postavi vprašanje, kakšen je učinek zavrnitve eksekvature za arbitražno odločbo v domači državi za možnost priznanja te odločbe v tujini

Prav tako se lahko postavi vprašanje, kakšen je učinek zavrnitve eksekvature za arbitražno odločbo v domači državi za možnost priznanja te odločbe v tujini. Če namreč zavrnitev eksekvature ne pomeni obenem tudi razveljavitve arbitražne odločbe, ni mogoče reči, da obstaja ovira za priznanje po čl. 5/1 (e) Newyorške konvencije (okoliščina, da je sodišče v državi sedeža arbitraže razveljavilo arbitražno odločbo).

Po drugi strani pa ne bi smelo biti sporno, da postopek eksekvature v domači državi ni ovira za priznanje arbitražne odločbe v drugi državi po NYK. V Sloveniji so po sprejemu ZArbit celo nekateri vrhunski strokovnjaki za arbitražno pravo (v ustnih nastopih) izražali bojazen, da v tujini slovenske arbitražne odločbe ne bodo priznane, če upnik predhodno ne bo dosegel razglasitve izvršljivosti v Sloveniji. Razlog za to bi utegnil biti v določbi člena 5/1 (e) NYK, da je ovira za priznanje, če arbitražna odločba še ni postala obvezna za stranki ("*the award has not yet become binding on the*

8 Vsaj en del težave je možno rešiti s širokim pojmovanjem pojma "izvršbe"; v vsebinskem smislu je za "izvršbo" možno šteti tudi primere, ko je za dejanski in končni učinek odločbe potreben še vpis v javni register (patentni, sodni, matični) ali (pri deklaratornih in konstitutivnih odločbah glede stvarnih pravic na nepremičnini) še – sicer deklaratoren – vpis v zemljiško knjigo.

9 Sodba Avstrijskega OGH, 13. 1. 2004, 5 Ob 123/03d; komentar v Haas, Das Verhaeltnis ..., v: Schiedsgerichtsbarkeit im Zentraleuropa (2005), str. 52.

10 Voit v: Musielak, Kommentar zur Zivilprozessordnung (2007), robna št. 2 pri Par. 1060. Schwab, Walter, Schiedsgerichtsbarkeit – Kommentar (2000), str. 231 (kjer avtorja zastopata stališče, da konstitutivni učinek nastane tudi brez eksekvature) in str. 282 (kjer avtorja navajata, da je tudi pri deklaratornih in konstitutivnih arbitražnih odločbah zaradi pravne varnosti možno zahtevati eksekvaturo).

parties"). Vendar pa je (oziroma bi moralo biti) znano, da je bilo to vprašanje posebej obravnavano in rešeno že pri sprejemanju NYK. Tedaj se je hotelo preprečiti (in se tudi je preprečilo) t.im. "dvojno eksekvaturo" ("*double exequatur*"), na kateri je temeljila še Ženevska konvencija iz leta 1927. Odprava "dvojne eksekvature" pomeni, da po NYK upniku za priznanje arbitražne odločbe v tujini ni treba najprej dobiti sodne potrditve izvršljivosti arbitražne odločbe v državi sedeža arbitraže.[11] Splošna ocena je, da je prav to ena od velikih prednosti NYK v razmerju do predhodne Ženevske konvencije.[12]

Zgoraj je že bila omenjena določba, da se v postopku eksekvature ni mogoče sklicevati na razloge, zaradi katerih je bila tožba za razveljavitev arbitražne odločbe že zavrnjena. Ni pa jasno, kako je v nasprotnem primeru. Če je najprej izveden postopek za razglasitev izvršljivosti in je predlogu ugodeno, ali to pomeni, da se tudi v še odprtem postopku po tožbi za izpodbijanje arbitražne odločbe več ne sme presojati razlogov arbitrabilnosti in javnega reda? Sam bi se zavzel za takšno razlago, čeprav je (brez izrecne zakonske podlage) vsaj *praeter legem*.[13] Prav tako ni rešeno vprašanje, ali lahko sodišče prekine postopek eksekvature, če je v teku tožba za razveljavitev arbitražne odločbe. Sam bi rekel, da ne. Postopek eksekvature mora biti hiter. Prav tako se lahko zgodi, da bo eksekvatura potrjena, kasneje pa bo arbitražna odločba razveljavljena (vsaj iz razloga, na katerega se v postopku eksekvature ni mogoče sklicevati). V tem primeru bi dolžnik v izvršilnem postopku lahko uveljavljal opozicijski ugovor, da izvršilni naslov več ne obstaja (4. točka 55. člena Zakona o izvršbi in zavarovanju; v nadaljevanju: ZIZ).[14] Treba je namreč šteti, da izvršilni naslov ni samo sklep sodišča o razglasitvi izvršljivosti, pač pa skupaj ta sklep in arbitražna odločba.

Pristojnost sodišča, postopek in pravna sredstva v postopku eksekvature

Koristna novost v ZArbit je, da je stvarna in krajevna pristojnost za sodne postopke v zvezi z arbitražo (torej tudi za postopek eksekvature domačih in tujih arbitražnih odločb) koncentrirana.[15] Pristojno je Okrožno sodišče v Ljubljani (čl. 9/1 ZArbit).[16] Koristna je tudi omejitev števila pravnih sredstev. Dovoljeno je le eno pravno sredstvo – pritožba, o kateri neposredno odloča Vrhovno sodišče.[17] Izredna pravna sredstva niso dovoljena (čl. 9/3 ZArbit).[18]

Koristna novost v ZArbit je, da je stvarna in krajevna pristojnost za sodne postopke v zvezi z arbitražo (torej tudi za postopek eksekvature domačih in tujih arbitražnih odločb) koncentrirana

Glede kontrole sredstev zavarovanja pristojnost sodišč ni koncentrirana. Po naravi stvari je nujna hitra izvršitev teh ukrepov, zato stranka lahko pred okrajnim sodiščem, pristojnim za izvršbo, neposredno zahteva izvršitev ukrepa zavarovanja tuje ali domače arbitraže. O ovirah za izvršbo (gl. zgoraj) odloča izvršilno sodišče kot o predhodnem vprašanju ob izdaji sklepa o izvršbi. Nasprotno pa (kot je bilo že pojasnjeno) ni mogoče – drugače od stare ureditve[19] – kot o predhodnem vprašanju v okviru izvršilnega postopka odločati o priznanju tuje ali o razglasitvi izvršljivosti domače končne arbitražne odločbe.

Glede kontrole sredstev zavarovanja pristojnost sodišč ni koncentrirana. Po naravi stvari je nujna hitra izvršitev teh ukrepov, zato stranka lahko pred okrajnim sodiščem, pristojnim za izvršbo, neposredno zahteva izvršitev ukrepa zavarovanja tuje ali domače arbitraže

Sodišče o razglasitvi izvršljivosti domače in o priznanju tuje arbitražne odločbe odloči po pravilih nepravdnega postopka (čl. 9/2 ZArbit). Na zahtevo stranke se

11 Voit v: Musielak, Kommentar zur Zivilprozessordnung (2007), robna št. 5 pri Par. 1061, Born, International Commercial Arbitration (2009) str. 97, Triva, Uzelac, Hrvatsko arbitražno pravo (2007), str. 344, Menard, Priznanje in izvršitev arbitražnih odločb, Slovenska arbitražna praksa 1 (2012) 1, str. 62.

12 Gaillard, Savage, Fouchard, Gaillard, Goldman on International Commercial Arbitration (1999), str. 971.

13 Stališča o tem, da arbitražna odločba ni v nasprotju z javnim redom in mejami arbitrabilnosti, vsebuje le obrazložitev sklepa o eksekvaturi. Iz splošnih učenj o objektivnih mejah pravnomočnosti ne izhaja, da bi sodišče na ta stališča bilo vezano tudi v drugem postopku (postopku po tožbi za razveljavitev arbitražne odločbe).

14 Ur. l. RS, št. 51/1998 in nasl.

15 Predlagatelj zakona je s koncentracijo pristojnosti želel prispevati tako h kvaliteti kot tudi enotnosti uporabe arbitražnega prava. Gl. Obrazložitev predloga ZArbit, Prva obravnava, EVA: 2008-2011-0002.

16 Drugačna so pravila o pristojnosti v potrošniških (44. člen ZArbit) in delovnih sporih (48. člen ZArbit).

17 V pritožbi je možno uveljavljati vse pritožbene razloge – tudi nepopolno ali nepravilno ugotovitev dejanskega stanja. Seveda pa to ne pomeni, da Vrhovno sodišče izvaja *revision au fond* arbitražne odločbe. Izvaja le *revision au fond* prvostopenjske odločbe. Tistega, česar ne sme presojati prvostopenjsko sodišče, ne sme presojati tudi Vrhovno sodišče.

18 V poštev pride še ustavna pritožba – seveda ne proti arbitražni odločbi (arbitraža ni državni organ, pa tudi ne telo z javnimi pooblastili), pač pa proti sodni odločbi v zvezi z arbitražo (po izčrpanju vseh pravnih sredstev), gl. npr. sklep US RS št. U-I-37/99 z dne 5. 3. 1999 in Up 20/99 z dne 25. 5. 1999. Če je npr. v arbitražnem postopku prišlo do kršitve temeljnih ustavnih jamstev, je kršitev države v tem, da tega v postopku nadzora (tožba za razveljavitev, eksekvatura) ni sankcionirala. Vendar tudi v tem primeru arbitražna odločba ni predmet izpodbijanja z ustavno pritožbo. Če Ustavno sodišče ustavni pritožbi ugodi, lahko razveljavi le sodno odločbo, ne pa same arbitražne odločbe. Sklep US RS št. U-I-37/99 z dne 5. 3. 1999 in Up 20/99 z dne 25. 5. 1999.

19 O priznanju tujih arbitražnih odločb kot o predhodnem vprašanju v izvršilnem postopku (za čas pred sprejemom ZArbit) gl. npr. Ude, Wedam Lukić, Schiedsgerichtsbarkeit in der Republik Slowenien (1998), str. 104.

lahko javnost izključi, če je za to izkazan upravičen interes. Izrecno je določeno, da mora sodišče pred izdajo odločbe dati nasprotni stranki možnost, da se o zadevi izjavi. To ne pomeni, da mora biti postopek usten; kontradiktornost se lahko zagotovi tudi z izmenjavo pisnih vlog. Mora pa biti po splošnem pravilu 7. člena Zakona o nepravdnem postopku (v nadaljevanju: ZNP)[20] kontradiktornost uresničena v celoti in to že pred prvostopenjskim sodiščem. Vrhovno sodišče je zato razveljavilo sklep sodišča prve stopnje o razglasitvi izvršljivosti, ker je ugotovilo, da določena pripravljalna vloga predlagatelja (pravno mnenje) ni bila pravočasno vročena nasprotni stranki (vročena ji je bila šele skupaj s sklepom o razglasitvi izvršljivosti).[21]

Kaj pa preostane upniku, če prvostopenjsko sodišče ne odloči, da pritožba ne zadrži izvršitve? Ali lahko doseže vsaj kakšen ukrep zavarovanja? Glede tega je treba razlikovati med priznanjem tujih in razglasitvijo izvršljivosti domačih arbitražnih odločb

Vprašanje, ali se lahko v postopku eksekvature (bodisi za domače bodisi za tuje arbitražne odločbe) dolžnik poziva na (opozicijske in impugnacijske) razloge, ki po izvršilnem pravu preprečujejo izvršbo (npr. naknadna izpolnitev, pravno nasledstvo...), v slovenski teoriji in sodni praksi še ni bilo obravnavano. Vendar lahko (enako kot glede enake problematike pri razglasitvi izvršljivosti tujih sodnih odločb po Uredbi Bruselj I) ugotovimo, da je treba ta postopek jasno ločiti od postopka izvršbe. Gre za postopek, ki vodi do nastanka (popolnega) izvršilnega naslova, ne pa do same izvršbe. Zato v postopek eksekvature (domačih in tujih) arbitražnih odločb ne spadajo opozicijski in impugnacijski ugovori dolžnika (npr., da je on v vmesnem času že izpolnil obveznost). Seveda pa to pomeni, da bo te ugovore (tudi npr. glede izpolnitve obveznosti, ki je bila izvedena v času po izdaji arbitražne odločbe, vendar pred eksekvaturo) lahko uveljavil v kasnejšem izvršilnem postopku. Enako mora veljati tudi za ugovor, da še ni pretekel paricijski rok. Menim, da ni ovire, da se predlog za eksekvaturo vloži (in da se o njem odloči – čeprav je to bolj teoretična možnost), še preden poteče rok, v katerem bi toženec moral izpolniti obveznost, naloženo z arbitražno odločbo.

Po splošnem pravilu sodne odločbe o eksekvaturi učinkujejo šele, ko postanejo pravnomočne. Pritožba je suspenzivno pravno sredstvo. To pomeni, da pred odločitvijo Vrhovnega sodišča o pritožbi proti sklepu sodišča prve stopnje upnik še ne more zahtevati izvršbe. Lahko pa sodišče v nepravdnem postopku odloči, da pritožba ne zadrži izvršitve. Za upnika je vsekakor zelo priporočljivo, da sodišču predlaga, da tako odloči

Pravni učinek eksekvature in možni ukrepi zavarovanja pred njo

Po splošnem pravilu sodne odločbe o eksekvaturi učinkujejo šele, ko postanejo pravnomočne. Pritožba je suspenzivno pravno sredstvo. To pomeni, da pred odločitvijo Vrhovnega sodišča o pritožbi proti sklepu sodišča prve stopnje upnik še ne more zahtevati izvršbe. Lahko pa sodišče v nepravdnem postopku odloči, da pritožba ne zadrži izvršitve (čl. 32/1 ZNP). Za upnika je vsekakor zelo priporočljivo, da sodišču predlaga, da tako odloči. Res je sicer sklep o priznanju tuje oziroma o razglasitvi izvršljivosti domače arbitražne odločbe konstitutivne narave. Vendar pa skupaj z arbitražno odločbo ta sklep sestavlja izvršilni naslov, zato je smiselno možno, da tudi za omenjeni sklep pride v poštev možnost odločitve o nesuspenzivnosti pritožbe.

Kaj pa preostane upniku, če prvostopenjsko sodišče ne odloči, da pritožba ne zadrži izvršitve? Ali lahko doseže vsaj kakšen ukrep zavarovanja? Glede tega je treba razlikovati med priznanjem tujih in razglasitvijo izvršljivosti domačih arbitražnih odločb. Domača arbitražna odločba ima že pred razglasitvijo izvršljivosti učinke v tej državi, le izvršljiva ni postala. Po ZIZ pa lahko upnik na podlagi odločbe sodišča ali *drugega organa*, ki še ni postala izvršljiva, za zavarovanje denarne terjatve (če je izpolnjen pogoj objektivne nevarnosti[22]) predlaga izdajo predhodne odredbe (čl. 257 ZIZ). S tem – drugače kot z začasno odredbo – pridobi zastavno pravico na predmetu zavarovanja (260. člen ZIZ). Pri tuji arbitražni odločbi je položaj drugačen. Ta v drugi državi nima nobenih pravnih učinkov, dokler v posebnem sodnem postopku (eksekvatura) ni sprejet v pravni red te države. Zato pred začetkom postopka za priznanje tuje arbitražne odločbe ni možno doseči predhodne odredbe. V poštev pride le začasna odredba (ki pa ne zagotavlja stvarnopravnega varstva; čl. 271/2 ZIZ). Predhodno odredbo lahko upnik zahteva šele, ko prvostopenjsko sodišče izda sklep o priznanju tuje arbitražne odločbe (ob tem pa ne odloči, da je ta sklep takoj izvršljiv).

Sklep – ocena ureditve obveznega postopka razglasitve izvršljivosti

Glede izvršitve domačih arbitražnih odločb ZArbit zvesto sledi UNCITRAL Modelnemu zakonu. Morda celo preveč zvesto. Domače arbitražne odločbe so praktično v celoti izenačene s tujimi. Načeloma je sicer ne samo prav, pač pa celo nujno, da se v sistem arbitražnega prava vgradi možnost, da se po uradni dolžnosti prepreči učinkovanje arbitražnih odločb,

20 Ur. l. SRS, št. 30/86.

21 Sklep VS RS Cpg 2/2012 z dne 17. 7. 2012.

22 *De lege ferenda* bi bilo koristno med primere, v katerih se nevarnost predpostavlja (258. člen ZIZ), navesti še okoliščino, da je predlog za predhodno odredbo vložen na podlagi arbitražne odločbe, ki še ni postala izvršljiva.

ki kršijo meje arbitrabilnosti ali javni red. Zgolj možnost izpodbijanja arbitražne odločbe (torej iniciative strank) ni dovolj. To izhaja tudi iz Modelnega zakona. Vendar pa obvezen postopek eksekvature ni edina možnost. Druga možnost bi bila ureditev, da bi o teh ovirah odločalo izvršilno sodišče kot o predhodnem vprašanju v okviru izvršilnega postopka. Nekateri smo na to alternativo ob pripravi zakona opozarjali,[23] vendar pa vodilni v delovni skupini na to niso bili pozorni in so zato zastopali (in uveljavili) kategorično stališče, da je za prevzem Modelnega zakona nujno predpisati poseben sodni postopek eksekvature domačih arbitražnih odločb.[24] Odprto ostaja vprašanje, ali bi bila boljša rešitev, da bi izvršilno sodišče v prvi fazi izvršbe (odločanje o dovolitvi izvršbe) na temelju domače arbitražne odločbe po uradni dolžnosti preverilo, ali ta krši meje arbitrabilnosti ali javni red. Institut eksekvature domačih arbitražnih odločb je bil v ZArbit prevzet po nemškem vzoru, vendar pa nekatera vprašanja ostajajo neodgovorjena, glede posameznih vidikov pa tudi nemški sistem ni bil pravilno oziroma celovito prevzet (gl. zgoraj). Zahteva po posebnem postopku eksekvature morda ne daje najboljšega vtisa na simbolni ravni. Obstaja tudi nevarnost, da bodo postopki eksekvature predolgi, s čimer bi se odlagala upnikova možnost dejanskega poplačila, s tem pa bi arbitraža izgubila eno svojih temeljnih prednosti. Po drugi strani pa je velika prednost posebnega postopka razglasitve izvršljivosti glede na odločanje o ovirah za priznanje kot o predhodnem postopku v okviru izvršilnega postopka v zagotovitvi koncentracije pristojnosti. Vprašanja, ki se postavljajo v postopku eksekvature so ista kot vprašanja pri tožbi za razveljavitev arbitražne odločbe. Smiselno je, da o tem odloča isto sodišče. Prav tako izvršilno sodišče ni najbolj primeren forum za obravnavo težkih in temeljnih pravnih vprašanj, povezanih s pojmi javnega reda (*ordre public*) in arbitrabilnosti.[25]

Po sprejemu ZArbit so nekateri v Sloveniji ostro kritizirali novo ureditev razglasitve izvršljivosti domačih arbitražnih odločb. Nekateri so v tej novosti videli razlog za nadaljnje upadanje števila arbitražnih postopkov.[26] Vendar sam – kljub dvomom o tem, ali je ZArbit prinesel najboljšo možno rešitev – nikakor ne mislim, da je bil v tej določbi razlog za trend upada pomena domače arbitraže v praksi. Tega tudi izkušnja drugih držav z enako ureditvijo (Nemčija) ne potrjuje. Če je bil v času med leti 2008 in 2011 razviden trend manjše atraktivnosti Stalne arbitraže pri GZS, bo za to treba razloge iskati drugje.

Obstaja tudi nevarnost, da bodo postopki eksekvature predolgi, s čimer bi se odlagala upnikova možnost dejanskega poplačila, s tem pa bi arbitraža izgubila eno svojih temeljnih prednosti

23 Galič, Nujnost reforme ..., v: ZZR PFL 64 (2004), str. 163.

24 Ude, Vsebinske značilnosti predloga ..., v: Podjetje in delo 31 (2005) 6-7, str. 1559-1566, Damjan, Reforma arbitražnega prava..., v: Podjetje in delo 33 (2007) 6-7, str. 1313-1320. O tem, da iz Modelnega zakona izhaja zahteva za poseben postopek eksekvature, govori tudi uradna obrazložitev predloga ZArbit (Prva obravnava, EVA: 2008-2011-0002; tekst pri obrazložitvi 41. člena).

25 Hrvaški Zakon o arbitraži je ta problem ustrezno rešil s tem, da je za odločanje o dovolitvi izvršbe na podlagi arbitražne odločbe določil pristojnost le enega sodišča – tistega, ki je tudi sicer edino pristojno za zadeve, povezane z arbitražo (Trgovački sud u Zagrebu). Vendar pa te rešitve v Sloveniji ne bi mogli uporabiti. Za izvršbo so namreč pristojna okrajna sodišča, za zadeve, povezane z arbitražo, pa Okrožno sodišče v Ljubljani. Koncentracijo pristojnosti bi torej lahko dosegli le, če bi za odločanje o dovolitvi izvršbe predvideli pristojnost tega sodišča. Vendar pa to sodišče nima sicer nobenih izkušenj z izvršilnimi postopki.

26 Puharić, Report of the activities of the Permanent court of arbitration attached to the Chamber of commerce and industry of Slovenia for the period from October 2008 to October 2009, ICC European Arbitration Group, Bucharest, 6 November, 2009.

Literatura

Born, Gary: International Commercial Arbitration, Vol. I, Wolters Kluwer, Alphen aan den Rijn 2009.

Damjan Matija: Reforma arbitražnega prava: prevzem Uncitralovega vzorčnega zakona, v: Podjetje in delo 33 (2007) 6-7, str. 1313-1320.

Galič, Aleš: Nujnost reforme arbitražnega prava v Sloveniji ter vzorčni zakon Uncitral, Zbornik znanstvenih razprav Pravne fakultete v Ljubljani 64 (2004) str. 153-179.

Galič, Aleš: Arbitration in transformation : the experience of a country in transition, v: Schiedsgerichtsbarkeit in Zentraleuropa (Ur.: Oberhammer, Paul), Neuer Wissenschaftlicher Verlag, Wien, Graz: 2005, str. 107-128.

Gaillard, Emmanuel; Savage, John: Fouchard, Gaillard, Goldman on International Commercial Arbitration, Kluwer Law International, Den Haag 1999.

Giunio, Miljenko: Courts of Law and Arbitration Under the Croatian Law on Arbitration, v: Croatian Arbitration Yearbook 9 (2002) str. 192-216.

Haas, Ulrich: Das Verhaeltnis der staatlichen Gerichtsbarkeit zur privaten Schiedsgerichtsbarkeit, vSchiedsgerichtsbarkeit im Zentraleuropa (Ur.: Oberhammer, Paul), Neuer Wissenschaftlicher Verlag, Wien, Graz, 2005, str. 19-60.

Ilešič, Mirko: O mednarodni arbitraži, slovenskem sodstvu in avstrijskem odzivu, Pravna praksa 15 (1996) 17-18, str. 42-44.

Musielak, Hans-Joachim: Kommentar zur Zivilprozessordnung, 5. Aufl., Beck, München 2007.

Puharić, Krešo: Report on the activities of the Permanent court of arbitration attached to the Chamber of commerce and industry of Slovenia for the period from October 2008 to October 2009, ICC European Arbitration Group, Bucharest, 6 November 2009.

Schwab, Karl-Heinz; Walter, Gerhard: Schiedsgerichtsbarkeit – Kommentar, 6. Aufl., Beck, München 2000.

Triva, Siniša: Croatian Law on Arbitration, v: Croatian Arbitration Yearbook 9 (2002) str. 107-138.

Triva, Siniša; Uzelac, Alan: Hrvatsko arbitražno pravo, Narodne novine, Zagreb 2007.

Ude, Lojze: Vsebinske značilnosti predloga za nov zakon o arbitraži, v: Podjetje in delo 31 (2005) 6-7, str. 1559-1566.

Ude, Lojze: Arbitražno pravo, GV Založba, Ljubljana 2004.

Ude, Lojze: Osebe javnega prava kot stranke arbitražnega sporazuma, v: Slovenska arbitražna praksa, 2 (2013) 1, str. 18-20.

Ude, Lojze; Wedam Lukić, Dragica: Schiedsgerichtsbarkeit in der Republik Slowenien, Verlag Recht und Wirtschaft, Heidelberg 1998.

Varady, Tibor: O mogućnosti ugovornog proširenja sudskog preispitivanja arbitražnih pravorijeka, v: Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 56 (2006) 2-3, str. 455-478.

Pospešeni arbitražni postopek po novih Arbitražnih pravilih Stalne arbitraže pri GZS

dr. Maja Menard*

dr. Maja Menard, avocat v Odvetniški pisarni Ulčar & partnerji, maja.menard@ulcar-op.si
Po diplomi *cum laude* na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani (2000) je magistrirala iz mednarodnega prava in prava ekonomskih odnosov EU na Univerzi Paris X (2001), kjer je tudi doktorirala z doktorsko disertacijo na temo dejavnosti *iure gestionis* v mednarodnem pravu in opravila francoski odvetniški izpit (2005). Po 4 letih v pariški pisarni odvetniške družbe Cleary Gottlieb Steen & Hamilton od leta 2010 dela v Odvetniški pisarni Ulčar & Partnerji. Poleg pomembnih izkušenj na področju mednarodnega reševanja gospodarskih sporov, zlasti arbitraže, je avtorica strokovnih publikacij s področja mednarodnega prava.

Arbitraža kot način enostavnejšega, hitrejšega in cenejšega načina reševanja sporov

Gospodarski spori se pogosto rešujejo v arbitražnih postopkih, ki so se razvili kot enostavnejša, hitrejša in cenejša alternativa sodnemu postopku, saj so gospodarski subjekti v arbitraži učinkoviteje kot v sodnem postopku spore predložili v rešitev specializiranim strokovnjakom. V primerjavi s sodnimi postopki je arbitraža nudila številne prednosti, med katerimi je posebej pomembna hitrost postopka, ki pa hkrati pomeni tudi cenejšo rešitev spora – ob ohranitvi kakovosti končne rešitve. V zadnjih desetletjih širjenje trgov ter povečano mednarodno sodelovanje gospodarskih subjektov iz različnih kultur ustvarjata vedno kompleksnejše gospodarsko okolje, pogodbena in korporativna razmerja in strukture, ter posledično tudi vedno kompleksnejše spore. Takšnemu okolju se nujno prilagajajo tudi pravila arbitražnega postopka, katerih kompleksnost pa arbitražni postopek vse bolj približuje sodnemu.[1] Čeprav danes arbitraža praviloma ostaja hitrejši, cenejši in učinkovitejši način reševanja sporov v primerjavi s sodnimi postopki, pa teh atributov ne odraža več nujno v želeni oziroma možni meri – medtem, ko maksima, da je čas denar, v poslovnem svetu ostaja še kako pomembna.

S povečevanjem obsega mednarodnih gospodarskih sporov, ki zahtevajo hitro rešitev (vključno s tistimi, v katerih sodelujejo zlasti srednja in majhna podjetja, ki v zadnjih desetletjih postajajo vedno pomembnejši akterji mednarodnih transakcij), narašča potreba po še hitrejših in učinkovitejših načinih reševanja sporov, kot je klasični arbitražni postopek.[2] Čeprav temeljno načelo avtonomije strank in pooblastila arbitražnega senata pri vodenju postopka lahko pomembno omejijo trajanje in stroške, to v praksi ni nujno in vedno dovolj. Moderni trendi kažejo na iskanje mehanizmov za omejevanje trajanja postopkov in posledično stroškov, tako v institucionalnih pravilih kot v praksi. Eden izmed pomembnejših mehanizmov je institut pospešenega arbitražnega postopka.

Moderni trendi kažejo na iskanje mehanizmov za omejevanje trajanja postopkov in posledično stroškov, tako v institucionalnih pravilih kot v praksi. Eden izmed pomembnejših mehanizmov je institut pospešenega arbitražnega postopka

Pospešeni arbitražni postopek

Institut pospešenega arbitražnega postopka izvira iz volje pogodbenih strank, ko v arbitražni klavzuli natančno opredelijo rok za izdajo arbitražne odločbe in

* Avtorica se za pomoč pri pripravi članka zahvaljuje sodelavki Gloriji Dominko.

1 Freyer, D. H.: Getting to "Fast-track" Arbitration: Pre-dispute Agreements and Post-dispute Techniques, v: Liber Amicorum Michel Gaudet, Improving International Arbitration (1988), str. 104.

2 Müller, E.:, Meeting the Demands of the Next Millennium, Journal of International Arbitration, 1998, str. 5.

v določeni meri tudi potek postopka. Na tej podlagi je Mednarodna trgovinska zbornica (ICC) leta 1992 izdala arbitražno odločbo v zvezi s prilagoditvijo pogodbene cene v vrednosti več milijonov dolarjev v roku 2,5 mesecev od prejema zahteve za arbitražo in 2,5 tednov od imenovanja arbitrov. ICC je postopek poimenovala pospešeni ("*fast-track*") postopek in tako dokazala, da je mogoča hitra rešitev tudi v kompleksnejših gospodarskih sporih, v skladu s splošnimi pravili ICC.[3]

Pospešeni arbitražni postopek tako s hitrostjo izdaje odločb, ki pomeni tudi nižje stroške za stranke, predvsem zaradi omejenega števila vlog in krajših obravnav, izpolnjuje maksimo, da je čas denar

V naslednjih letih je večina arbitražnih institucij, vključno z Ameriškim arbitražnim združenjem (AAA), Arbitražnim inštitutom pri Stockholmski gospodarski zbornici (SCC), Dunajskim centrom za mednarodno arbitražo (VIAC) in Nemškim inštitutom za arbitražo (DIS), uvedla posebna pravila za pospešeni postopek, da bi strankam omogočila hitrejše in ugodnejše reševanje določenih sporov, brez poseganja v kvaliteto končne odločitve.[4] A čeprav je bilo največ znanih odločitev v pospešenem postopku izdanih ravno v postopku pred ICC, ta ni sprejela posebnih pravil o pospešenem postopku, temveč njena splošna pravila vsebujejo le generalno določbo,[5] ki omogoča strankam, da sporazumno skrajšajo roke za opravo posameznih procesnih dejanj, ICC pa je leta 2007 v svojem poročilu[6] stranke pozvala k uporabi te pospeševalne določbe.

Pospešeni arbitražni postopek je mogoč in priporočljiv v primerih, kjer interes strank po hitrejši rešitvi spora pretehta njihov interes po odločitvi, ki bi upoštevala vsako manjšo podrobnost spora. V praksi je takšne primere najti zlasti v sporih v zvezi z gradbeništvom, kjer je hitra rešitev spora nujna za nadaljevanje projekta, sporih v zvezi s prekinitvijo pogodbe o združitvi oziroma prevzemu podjetij v obdobju med podpisom pogodbe in zaključkom transakcije na podlagi določbe o negativni spremembi okoliščin, nekaterih bančnih sporih, sporih o letni določitvi cen pri dolgoročnih pogodbah, ipd.

Pospešeni arbitražni postopek temelji na klasičnih arbitražnih pravilih, ki so zaradi pomembnosti časovne komponente dopolnjena z nekaterimi posebnimi določbami; slednje ne le, da krajšajo roke za posamezna procesna dejanja, temveč določajo postopkovne podrobnosti in časovni okvir poteka postopka. Te določbe zagotavljajo hitrost že pri izbiri arbitrov, kjer je pravilo imenovanje arbitra posameznika, če se stranke ne dogovorijo drugače,[7] pa tudi roki in način imenovanja arbitrov so izrecno določeni.[8] Dodatno so v pospešenem postopku stranke omejene glede števila izmenjanih vlog, krajši pa so tudi roki za njihovo izmenjavo.[9] Končno, rok za izdajo arbitražne odločbe je krajši, možna pa je tudi izdaja odločbe zgolj s povzetkom obrazložitve,[10] pri čemer lahko stranki izključita celo povzetek.[11]

Pospešeni arbitražni postopek tako s hitrostjo izdaje odločb, ki pomeni tudi nižje stroške za stranke, predvsem zaradi omejenega števila vlog in krajših obravnav, izpolnjuje maksimo, da je čas denar. Hkrati pa so tudi v pospešenem arbitražnem postopku zagotovljena osnovna načela klasičnega arbitražnega postopka, in sicer avtonomija in enakost strank, nepristranskost arbitrov in izvršljivost odločbe. Poleg tega pospešenost postopka ne privede do prikrajšanja strank pri njihovi pravici do ustrezne predstavitve svojih argumentov in arbitražnega senata pri ustrezni preučitvi primera.[12]

Pospešeni arbitražni postopek je mogoč in priporočljiv v primerih, kjer interes strank po hitrejši rešitvi spora pretehta njihov interes po odločitvi, ki bi upoštevala vsako manjšo podrobnost spora. V praksi je takšne primere najti zlasti v sporih v zvezi z gradbeništvom, kjer je hitra rešitev spora nujna za nadaljevanje projekta, sporih v zvezi s prekinitvijo pogodbe o združitvi oziroma prevzemu podjetij v obdobju med podpisom pogodbe in zaključkom transakcije na podlagi določbe o negativni spremembi okoliščin, nekaterih bančnih sporih, sporih o letni določitvi cen pri dolgoročnih pogodbah, ipd. Pospešeni postopek je tako predvsem

3 Rovine, A. W.: Fast-Track Arbitration – An ICC Breakthrough, The Journal of the Chartered Institute of Arbitrators, 1995, št. 61(4), str. 286.

4 Welser, I., Klausegger, C.: Fast Track Arbitration: Just Fast or Something Different?, Austrian Arbitration Yearbook, 2009, str. 259.

5 32. člen Arbitražnih pravil ICC določa, da lahko stranke sporazumno skrajšajo roke, določene v teh pravilih.

6 Report of the ICC Commission on Arbitration (Techniques for Controlling Time and Costs in Arbitration), Zbornik ICC, št. 843/2007.

7 Takšno ureditev poznajo tudi DIS, SCC, Svetovna organizacija za intelektualno lastnino (WIPO), AAA, Japonsko gospodarsko arbitražno društvo (JCAA) in VIAC, ter nova Arbitražna Pravila Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije (Ljubljanska arbitražna pravila) (3. odstavek 48. člena). Glede imenovanja arbitražnega senata v splošnem arbitražnem postopku 13. člen Ljubljanskih arbitražnih pravil določa, da se o številu arbitrov dogovorita stranki, sicer je senat sestavljen iz treh arbitrov.

8 Ljubljanska arbitražna pravila tako v 14. členu le na splošno določajo, da mora sekretariat določiti rok, če stranke v medsebojno dogovorjenem roku ne imenujejo senata, kot tudi, da ga v primeru, da senat ni imenovan v dodatnem roku, imenuje predsedstvo. V 48. členu pa glede pospešenega arbitražnega postopka določajo, da stranke arbitra posameznika nominirajo sporazumno v 15 dneh od poziva sekretariata, sicer ga imenuje predsedstvo, v primeru, da je senat sestavljen iz več kot enega arbitra, tožeča stranka nominira arbitra v zahtevi za arbitražo, tožena stranka pa v 15 dneh od poziva sekretariata. Imenovana arbitra v 15 dneh od poziva sekretariata nominirata predsednika senata. Če kateri od arbitrov ni nominiran v roku, ga imenuje predsedstvo.

9 7. odstavek 48. člena Ljubljanskih arbitražnih pravil določa, da so stranke po vložitvi odgovora na zahtevo za arbitražo praviloma upravičene vložiti le še tožbo, odgovor na tožbo in morebitno nasprotno tožbo oziroma ugovor zaradi pobotanja ter odgovor nanje; vsa pisanja pa morajo posredovati v roku, ki ga določi senat, in praviloma ni daljši od 15 dni.

10 6. odstavek 48. člena Ljubljanskih arbitražnih pravil določa šest-mesečni rok za izdajo arbitražne odločbe v pospešenem postopku, medtem ko 42. člen glede splošnega arbitražnega postopka določa devet-mesečni rok.

11 6. točka 7. odstavka 48. člena Ljubljanskih arbitražnih pravil.

12 Welser, I., Klausegger, C.: Fast Track Arbitration: Just Fast or Something Different?, Austrian Arbitration Yearbook, 2009, str. 263 in 267.

primeren za spore, ki vključujejo enostavnejša pravna vprašanja in nezapletena dejanska stanja, pri katerih je hitrost rešitve spora nujna za nadaljevanje poslovnih odnosov.[13]

Arbitražna pravila Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije

Nova Arbitražna pravila Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije (Ljubljanska arbitražna pravila), ki bodo stopila v veljavo 1. januarja 2014, med drugim uvajajo tudi institut pospešenega arbitražnega postopka, kot odgovor na potrebo po hitrejšem in cenovno ugodnejšem arbitražnem postopku. Ljubljanska arbitražna pravila urejajo pospešeni arbitražni postopek v 48. členu, in sicer se pospešeni postopek uporablja, če se stranke za pospešeni postopek izrecno dogovorijo v arbitražnem sporazumu ali kasneje, vendar najkasneje do vložitve odgovora na zahtevo za arbitražo.[14]

Eden temeljnih elementov za zagotovitev hitrosti v pospešenem postopku je splošno pravilo, da spor rešuje arbiter posameznik, če se stranki ne sporazumeta drugače in če predsedstvo glede na zapletenost in druge okoliščine zadeve ne odloči, da spor rešuje senat, sestavljen iz treh arbitrov. Arbitra posameznika stranke nominirajo sporazumno v 15 dneh od poziva sekretariata, v nasprotnem primeru pa ga imenuje predsedstvo. Kadar naj bi odločal senat, tožeča stranka nominira arbitra v zahtevi za arbitražo, tožena stranka v 15 dneh od poziva sekretariata, imenovana arbitra v 15 dneh od poziva sekretariata nominirata predsednika senata, arbitre, ki niso nominirani v roku, pa imenuje predsedstvo.[15]

Nadalje je hitrost zagotovljena tudi s krajšim rokom za izdajo končne arbitražne odločbe, in sicer v šestih mesecih po predaji zadeve senatu. Iz upravičenih razlogov lahko predsedstvo, na obrazložen predlog senata ali na lastno pobudo, ta rok podaljša, pri čemer lahko od senata zahteva pojasnila o stanju zadeve in razlogih za nezmožnost izdaje odločbe v predvidenem roku.[16]

Ljubljanska arbitražna pravila nalagajo senatu, da vodi pospešeni postopek tako, da bo lahko končno arbitražno odločbo izdal v roku iz 6. odstavka 48. člena, in v odsotnosti drugačne odločitve senata natančno določajo potek pospešenega arbitražnega postopka. Tako po vložitvi odgovora na zahtevo za arbitražo stranke praviloma lahko vložijo le še tožbo, odgovor na tožbo in morebitno nasprotno tožbo oziroma ugovor zaradi pobotanja ter odgovor nanju. Vsa pisanja in obvestila se pošiljajo v elektronski obliki, roki, ki jih za pošiljanje pisnih vlog določi senat, praviloma niso daljši od 15 dni. Razen, če se stranke sporazumejo, da bo v sporu odločeno le na podlagi pisnih vlog, lahko senat opravi ustno obravnavo, po opravljeni ustni obravnavi pa stranke ne smejo več vlagati pisnih vlog. V arbitražni odločbi mora senat navesti povzetek razlogov, na katerih odločba temelji, razen če so se stranke sporazumele, da arbitražne odločbe ni treba obrazložiti.[17]

Nova Arbitražna pravila Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije (Ljubljanska arbitražna pravila), ki bodo stopila v veljavo 1. januarja 2014, med drugim uvajajo tudi institut pospešenega arbitražnega postopka, kot odgovor na potrebo po hitrejšem in cenovno ugodnejšem arbitražnem postopku.

13 Berger, K. P.: The Need for Speed in International Arbitration, Journal of International Arbitration, 2008, str. 606-607.

14 Vzorčna arbitražna klavzula: "*Vsak spor, nesoglasje ali zahtevek, ki izhaja iz te pogodbe ali je v povezavi s to pogodbo, vključno z njeno kršitvijo, prenehanjem ali veljavnostjo, bo dokončno rešen v arbitražnem postopku v skladu z Arbitražnimi pravili Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije z uporabo pravil o pospešenem arbitražnem postopku.*" Gl. 1. in 2. odstavek 48. člena Ljubljanskih arbitražnih pravil; prim. DIS: stranke se lahko dogovorijo za uporabo pravil o pospešenem postopku v arbitražnem sporazumu oziroma pred vložitvijo zahteve za arbitražo; VIAC: pravila pospešenega arbitražnega postopka se uporabljajo, če se stranke o tem izrecno dogovorijo v arbitražnem sporazumu oziroma najkasneje do vložitve odgovora na zahtevo za arbitražo; WIPO, SCC, Gospodarska zbornica v Ženevi (CCIG): stranke se morajo izrecno dogovoriti za uporabo pravil o pospešenem postopku v arbitražnem sporazumu.

15 Gl. 3.–5. odstavek 48. člena Ljubljanskih arbitražnih pravil. Prim. DIS: spor rešuje arbiter posameznik, razen če se stranke pred vložitvijo zahteve za arbitražo ne sporazumejo o reševanju spora pred senatom treh arbitrov, arbitra posameznika ali prvega člana senata tožeča stranka imenuje v zahtevi za arbitražo, nasprotna stranka drugega v 14 dneh od prejema zahteve za arbitražo, imenovana pa imenujeta predsednika senata; SCC in AAA: odloča arbiter posameznik, ki ga določi gospodarska zbornica/združenje; WIPO: odloča arbiter posameznik, ki ga sporazumno določita stranki, sicer ga določi organizacija; VIAC: odloča arbiter posameznik, ki ga stranke imenujejo sporazumno (v 15 dneh od poziva, sicer ga imenuje institucija), če se stranke ne dogovorijo o senatu, v tem primeru mora tožeča stranka imenovati arbitra v zahtevi za arbitražo, tožena stranka pa v 15 dneh od prejema zahteve za arbitražo, izbrana arbitra pa imenujeta predsednika senata v 15 dneh od poziva.

16 6. odstavek 48. člena Ljubljanskih arbitražnih pravil. Prim. DIS: postopek ne sme trajati dlje kot 6 mesecev (če odloča arbiter posameznik) oziroma 9 mesecev (če odloča senat); SCC: odločba mora biti izdana v 3 mesecih (v praksi je v polovici primerov odločba izdana v 4 do 6 mesecih); WIPO: postopek se mora zaključiti v 3 mesecih, odločba pa mora biti izdana najkasneje 1 mesec po zaključku postopka; CCIG, VIAC: odločba mora biti izdana v 6 mesecih; AAA: odločba mora biti izdana v 14 dneh od opravljene ustne obravnave.

17 7. odstavek 48. člena Ljubljanskih arbitražnih pravil. Prim. DIS: vloge strank so omejene na zahtevo za arbitražo, odgovor na zahtevo za arbitražo, in eno nadaljnjo vlogo, vloge pa vlagajo v 4 tednih po prejemu vloge nasprotne stranke, ustna obravnava se razpiše v 4 tednih po prejemu zadnje vloge; SCC: stranke lahko vložijo tožbo, odgovor na tožbo in še eno nadaljnjo vlogo, ki jih vlagajo v 10 delovnih dneh po prejemu vloge nasprotne stranke, ustna obravnava se razpiše le na zahtevo stranke in če arbiter presodi, da je to potrebno; CCIG: stranke lahko vložijo zgolj tožbo/zahtevo za arbitražo in odgovor na tožbo/odgovor na zahtevo za arbitražo, ustna obravnava je obvezna, če se stranke ne dogovorijo drugače; VIAC: po vložitvi zahteve za arbitražo in odgovora

Zaključek

Čeprav klasični arbitražni postopek še vedno predstavlja hitrejši, cenejši, enostavnejši in učinkovitejši način reševanja sporov v primerjavi s sodnimi postopki, pa ne odraža več teh atributov v takšni meri, kot bi to pričakovali uporabniki tovrstnih postopkov. Ker je maksima, da je čas denar, gonilo gospodarskih subjektov pri njihovem poslovanju, je hitrost in učinkovitost reševanja gospodarskih sporov posebej pomemben element njihovih pogodbenih razmerij, zlasti s ciljem nadaljevanja le-teh. Pospešeni arbitražni postopek predstavlja učinkovito sredstvo za zagotavljanje tega elementa, saj s pravili o časovni omejenosti omogoča hitro rešitev spora, ki je posledično tudi cenejša, hkrati pa so strankam zagotovljene enake pravice in možnosti kot v klasičnem arbitražnem postopku, kot tudi enaka kakovost končne odločitve. Dodatno pa so zaradi časovne omejenosti tako stranke kot arbitražni senat bolj osredotočeni na jedro problematike, večina možnosti za oviranje postopka in zavlačevalne strategije so izključene, stranke pa tudi bolj realistično ocenjujejo možnosti uspeha in posledično možnosti za poravnavo. Hkrati pa lahko skozi celoten pospešeni postopek ostaja možnost prehoda na klasični arbitražni postopek, če stranke spoznajo, da pospešeni postopek ni (več) primeren.

Pospešeni arbitražni postopek predstavlja učinkovito sredstvo za zagotavljanje tega elementa, saj s pravili o časovni omejenosti omogoča hitro rešitev spora, ki je posledično tudi cenejša, hkrati pa so strankam zagotovljene enake pravice in možnosti kot v klasičnem arbitražnem postopku, kot tudi enaka kakovost končne odločitve

---

na zahtevo za arbitražo imajo stranke možnost vložiti še eno nadaljnjo vlogo, na zahtevo stranke ali po presoji arbitra/senata se opravi ustna obravnava, po obravnavi pa stranke ne morejo več vlagati vlog.

Emergency Arbitrator and the new Ljubljana Arbitration Rules

Rainer Werdnik, LL.M.

Rainer Werdnik is founding partner of the law firm Werdnik Kusternigg Rechtsanwälte GmbH in Klagenfurt am Wörthersee, Austria. He graduated from the University of Vienna and holds an LL.M. degree of the University of Edinburgh, where he studied, *inter alia*, International Commercial Arbitration. He gained experience in internationally recognised business law firms in Vienna, Austria focusing on business and company law as well as international arbitration. His practice focuses on international arbitration and litigation, business and company law, M&A, and civil and contract law. Rainer Werdnik is the author of numerous articles on business and company law as well as on arbitration. He is admitted to the Austrian Bar. E-mail: werdnik@w-k.at

Until now arbitration parties had to apply to state courts for interim relief before the constitution of the arbitral tribunal. The Ljubljana Arbitration Rules provide for a new mechanism by which parties in arbitration proceedings are able to gain urgent interim relief by an emergency arbitrator before the constitution of the arbitral tribunal. Many other international arbitration rules already introduced emergency arbitrator provisions; thus, the new Ljubljana Arbitration Rules are in line with the international developments in this field. In the following the emergency arbitrator provisions of the new Ljubljana Arbitration Rules will be reviewed.

Interim Relief

Disputes and their outcome often depend on the prevention of irreparable harm or the preserving of factual or legal situations before the issue of the final decision.[1] Thus, parties bound by an arbitration agreement are sometimes in the dilemma how to best avoid any harm or to preserve situations before the start of the arbitral proceedings.[2] Most of the arbitration rules, including the Ljubljana Arbitration Rules, provide for that parties may gain interim relief before competent judicial authority or, when constituted,[3] before the arbitral tribunal. Pursuant to Art 37 (1) of the Ljubljana Arbitration Rules the arbitral tribunal "may grant any interim measure it considers necessary". However, constitution of the arbitral tribunal can take several weeks or even months and parties cannot gain interim relief in this time from the arbitral tribunal.[4] Parties may alternatively request for interim relief at a judicial authority. In this regard it has to be kept in mind that parties who agree on arbitration did this with the intention to exclude state courts.[5]

ICC Pre-Arbitral Referee Procedure

Before the introduction of the emergency arbitrator provisions parties of an arbitration agreement always had to seek interim measures at judicial authorities before the constitution of the arbitral tribunal. To avoid

Until now arbitration parties had to apply to state courts for interim relief before the constitution of the arbitral tribunal. The Ljubljana Arbitration Rules provide for a new mechanism by which parties in arbitration proceedings are able to gain urgent interim relief by an emergency arbitrator before the constitution of the arbitral tribunal

1 See Bond, S. R., The Nature of Conservatory and Provisional Measures, in: Conservatory and Provisional Measures in International Arbitration, ICC Publication No 519 (E), Paris 1993, p. 8 et sequitur; Born, G.: International Arbitration: Law and Practice, Kluwer Law International, London 2012, p. 203; Blackaby, N. et al: Redfern and Hunter on International Arbitration, Oxford University Press, New York 2009, at para 6.258.

2 Wagoner, D. E.: Interim Relief in International Arbitration – Enforcement is a Substantial Problem, in: AAA Handbook on International Arbitration & ADR 145, 155 (Carbonneau, T. E., ed., JurisNet, LLC, 2006, New York): "The most pressing requirement for provisional measures may occur during early stages of an arbitration before the tribunal has been appointed or organized."

3 See Born, G., op. cit., 207.

4 See Lye K. C. et al, Legal Status of the Emergency Arbitrator under the SIAC 2010 Rules in: 23 SAcLJ 93, at para 3 (2011).

5 See Abascal J. M.: The Art of Interim Measures, in: International Arbitration 2006: Back to Basics?, 751, 757 (ICCA Congress Series No 13, Kluwer Law International BV, Montréal, 2007).

this step, the International Chamber of Commerce (ICC) introduced the ICC Pre-Arbitral Referee Procedure in 1990.[6] With this mechanism it is possible to gain interim measures from a referee before the constitution of the arbitral tribunal. The parties have to agree on the application of the ICC Pre-Arbitral Referee Procedure (*opt-in*). However, the decision of the referee is not enforceable pursuant to the New York Convention.[7] Based on the necessity of an *opt-in* agreement[8] and the non-enforceable decision the ICC Pre-Arbitral Referee Procedure was not used very often so far.[9]

Emergency Arbitrator

Many international arbitration rules implemented emergency arbitrator provisions in the last years.[10] These provisions give, in general,[11] the parties the opportunity to apply for interim relief before the constitution of the arbitral tribunal.[12]

For the application of the emergency arbitrator provisions the Ljubljana Arbitration Rules have chosen the *opt-out* solution: the respective provisions are applicable as long as the parties did not agree on their exclusion

For the application of the emergency arbitrator provisions the Ljubljana Arbitration Rules have chosen the *opt-out* solution: the respective provisions are applicable as long as the parties did not agree on their exclusion.[13]

The emergency arbitrator proceedings start once a party requests for urgent interim measures before the constitution of the arbitral tribunal (request for emergency arbitrator proceedings) which cannot wait until the constitution of the arbitral tribunal. In the request the party has to state *inter alia* the demanded interim measure and the reasons for the urgency. The other party will receive the request immediately by the Secretariat.[14] As a consequence the responding party is very limited in time for preparing the reply (see below for the duration of the emergency arbitration proceedings).[15]

However, it has to be taken into account that the accompanying request for arbitration has to be submitted within ten days after the receipt of the request for emergency arbitrator proceedings. In case the request for arbitration is not submitted in time, the emergency arbitration proceedings will be terminated.[16]

The appointment procedure for the emergency arbitrator is different to the appointment of the arbitrators of the arbitral tribunal which is generally commanded by the parties (Art 13 – 15 Ljubljana Arbitration Rules). The emergency arbitrator is appointed by the Board of the Ljubljana Arbitration Centre at the Chamber of Commerce and Industry of Slovenia within 48 hours after receipt of the request for emergency arbitrator proceedings. The parties have no impact regarding the selection procedure. As the proceedings shall be conducted in an expedited way, only one emergency arbitrator is appointed.[17]

The provisions regarding arbitrators of the arbitral tribunal are very similar to the ones for emergency arbitrators. The emergency arbitrator shall be impartial and enjoy autonomy as the arbitrators of the arbitral tribunal. In this regard the IBA Guidelines on Conflicts of Interests in International Arbitration shall be taken into account for the assessment of impartiality. It is clear that the parties have to agree on the application of the respective IBA Guidelines. However, the respective IBA Guidelines may be used for interpretation of other rules regarding impartiality as was done in a current decision by the Austrian Supreme Court.[18] Challenge of an emergency arbitrator has to be filed within three days (not 15 days as for arbitrators of

6 See Hausmaninger, C.: The ICC Rules for a Pre-Arbitral Referee Procedure: A Step Towards Solving the Problem of Provisional Relief, in: International Commercial Arbitration, 7 ICSID Review-Foreign Investment Law Journal 82 (Nr 1, 1992).

7 See Kantor, M: The ICC Pre-Arbitral Referee Procedure: Momentum for Expanded Use, 20 MEALEY'S Int'l Arb. Rep. 31 (Nr 9, 2005).

8 See Shaughnessy, P.: Pre-arbitral Urgent Relief: The New SCC Emergency Arbitrator Rules, 27 J. Int'l Arb. 337, 350 (Nr 4, 2010).

9 See Born, G., op. cit., 210; Blackaby, N. et al, op. cit., at para 6.258.

10 See, e.g., CPR Rules (2007); ICDR Rules (2009); NAI Rules (2010); SIAC Rules (2010); SCC Rules (2010) ACICA Rules (2011); ICC Rules 2012; Swiss Rules (2012).

11 See Bose, R., Meredith, I., Emergency Arbitration Procedures: A Comparative Analysis, 5 Int. A.L.R. 186 (2012).

12 See Born, G., op. cit., 211; Shaughnessy, op. cit., 339.

13 See Art 38 (2) Ljubljana Arbitration Rules; also see Art 29 (6) ICC Rules 2012.

14 See for *ex parte* proceedings Sherwin P. J. W., Rennie D. C.: Interim Relief under International Arbitration Rules and Guidelines: A Comparative Analysis in 20 Am. Rev. Int'l Arb. 317 , 329 (2009); Hobeck, P. & Weyhreter M.: Anordnung von vorläufigen oder sichernden Maßnahmen durch Schiedsgerichte in *ex-parte*-Verfahren, SchiedsVZ 2005, 238; Boog, C.: Die Durchsetzung einstweiliger Massnahmen in internationalen Schiedsverfahren, Schulthess Juristische Medien AG, Zürich 2011, at para 905 *et sequitur*.

15 See Shaughnessy, P., op. cit., 340.

16 Annex III, Art 2 (4) Ljubljana Arbitration Rules.

17 Annex III Art 3 (1) Ljubljana Arbitration Rules.

18 Austrian Supreme Court, 17.6.2013, 2 Ob 112/12b.

arbitral tribunals).[19] The emergency arbitrator may not act as an arbitrator in proceedings related to the emergency arbitrator proceedings, unless the parties agreed otherwise.[20]

In general, the parties agree on the seat of arbitration. In case there is no agreement on this subject, the Board or the arbitral tribunal determine the seat.[21] Regarding the seat for emergency arbitrator proceedings it shall be, in case the parties did not agree on another seat, Ljubljana. The Board may decide otherwise considering the circumstances of the case.[22] Notwithstanding, the law of the seat has to be borne in mind regarding admissibility of such emergency arbitrator proceedings.[23]

As the decision of the emergency arbitrator shall be issued within 15 days after submission of the request,[24] the emergency arbitrator is relatively free in the conduct of the proceedings. The emergency arbitrator shall take into account "the urgent nature of the proceedings"[25]. The decision of the emergency arbitrator shall be in the form of an order.[26] The interim measure may be modified, suspended, or terminated by the emergency arbitrator. Further, it ceases to be binding if (i) the request for arbitration is not submitted in time and consequently the emergency arbitrator proceedings are terminated, (ii) the challenge of an emergency arbitrator is sustained, (iii) the arbitral tribunal determines so, or (iv) the arbitral proceedings are completed (except otherwise determined).[27] The arbitral tribunal is not bound by the interim measure or the reasoning of it.[28]

As the parties agreed on the Ljubljana Arbitration Rules, they also agreed to comply with the decision of the emergency arbitrator which is binding for the parties.[29] Enforcement of such an order may be sought either pursuant to national state law or the New York Convention (UN Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards).[30] Although most parties voluntarily comply with interim measures, the question of enforceability is very important.[31] It is questionable whether or not an order by an emergency arbitrator may be enforced pursuant the New York Convention as it requires that the decision is a final, binding award.[32] Nevertheless, parties not complying with the interim measure shall keep the consequences in mind, especially the final award by the arbitral tribunal[33] and other measures by the arbitral tribunal which may lead to an indirect enforcement (e.g., *astreinte*, *order nisi*, etc)[34].

The questions with regard to enforceability of emergency arbitrators` orders are whether the emergency arbitrator is an arbitrator,[35] whether the decision is an award, and whether the decision is final.[36] Regarding the enforceability of interim measures ordered by the arbitral tribunal the decisions of state courts as well as leading commentators vary.[37] However, one thing is clear: the name, order or award, which is used for the interim measure, is not decisive for its enforceability.[38]

The emergency arbitrator may not act as an arbitrator in proceedings related to the emergency arbitrator proceedings, unless the parties agreed otherwise

As the parties agreed on the Ljubljana Arbitration Rules, they also agreed to comply with the decision of the emergency arbitrator which is binding for the parties

19 Annex III Art 3 (3) Ljubljana Arbitration Rules.

20 Annex III Art 3 (4) Ljubljana Arbitration Rules

21 Art 22 (1) Ljubljana Arbitration Rules.

22 Annex III Art 4 Ljubljana Arbitration Rules.

23 See Shaughnessy, P., op. cit., 342.

24 An extension may be granted on reasoned application by the emergency arbitrator.

25 Annex III Art 5 Ljubljana Arbitration Rules.

26 Annex III Art 6 (1) Ljubljana Arbitration Rules. Schedule 1 (6) SIAC Rules, Art 37(5) ICDR Rules, and Schedule 2 Art 3.3 ACICA Rules provide for that the decision of the emergency arbitrator may be an order or award.

27 Annex III Art 7 (3) Ljubljana Arbitration Rules.

28 Annex III Art 7 (4) Ljubljana Arbitration Rules.

29 Annex III Art 7 (1) Ljubljana Arbitration Rules

30 See Beraudo, J. P.: Recognition and Enforcement of Interim Measures of Protection Ordered by Arbitral Tribunals, 22 J. Int'l Arb. 245 (2005).

31 See Kojović, T.: Court Enforcement of Arbitral Decisions on Provisional Relief – How Finalis Provisional?, 18 J. Int'l Arb. 511 (No. 5, 2001).

32 See Di Pietro, D.: What Constitutes an Arbitral Award under the New York Convention? in: Enforcement of Arbitration Agreements and International Arbitral Awards, The New York Convention in Practice 139, 150 et sequitur (Gaillard, E., Di Pietro, D., ed., CMP Publishing, 2009, London); Czernich, D.: New Yorker Schiedsübereinkommen, LexisNexis, Vienna 2008, Art I NYÜ Rn 1.

33 Blessing, M.: Introduction to Arbitration – Swiss and International Perspectives, in International Arbitration in Switzerland, at para 832 (Berti, S.V.,et al. eds., Kluwer Law International, Basel / Den Haag 2000).

34 Boog, C., op. cit., at para 137 et sequitur.

35 See Berger, K. P.: Die Rechtsstellung des Pre-Arbitral Referees, Schieds-VZ 2006, 176; Lye K. C. et al, op. cit., at para 13, 25.

36 See Lye K. C. et al, op. cit., at para 13 et sequitur; Shaughnessy, P., op. cit., 345; Boog, C., op. cit., at para 730 et sequitur.

37 See Born, G., op. cit., 211; Boog, C., op. cit., at para 300 et sequitur.

38 See, e.g., Di Pietro, D., op. cit, 150 et sequitur; Goldstein, M.J.: Interpreting the New York Convention: When Should an Interlocutory Arbitral "Order" Be Treated As an "Award"? in: AAA Handbook on International Arbitration & ADR 177 (Carbonneau, T. E., ed., JurisNet, LLC, 2006, New York).

The introduction of emergency arbitrator provisions in the new Ljubljana Arbitration Rules was an important and necessary step as urgent interim measures will become more and more important in practice

Parties are now in the position to gain interim relief by an emergency arbitrator before the constitution of the arbitral tribunal

As far as known, there is one case in which a US court held that the decision of the emergency arbitrator pursuant to Art 37 ICDR Rules is a "non-final order because the interim order is expressly subject to reconsideration, modification, or *vacatur* by the full tribunal"[39]. Following the US court, the decision of an emergency arbitrator may not be enforced under the New York Convention due to its lack of finality.[40] There are, on the other side, also good arguments for the enforceability of such orders.[41] Thus, future state court decisions will determine whether or not emergency arbitrator decisions are enforceable.[42] Irrespective of its enforceability, it must kept in mind that parties not complying with interim measures may also face contractual damages.[43]

The costs for emergency arbitrator proceedings consist of EUR 10,000 emergency arbitrator fees[44] and EUR 3,000 non-refundable administrative fees[45].[46] These costs may be increased or decreased by the Board. If the costs are not paid, the request for emergency arbitrator proceedings is not considered or the proceedings are terminated by the Secretariat. Parties may request that the arbitral tribunal allocates the costs of the emergency arbitrator proceedings in the arbitral award.[47]

Conclusion

The introduction of emergency arbitrator provisions in the new Ljubljana Arbitration Rules was an important and necessary step as urgent interim measures will become more and more important in practice. This is also shown by the number of arbitration rules which implemented such rules in the last years. As a result, arbitration will strengthen its role as an efficient dispute resolution mechanism. Parties are now in the position to gain interim relief by an emergency arbitrator before the constitution of the arbitral tribunal.

All arbitration rules which implemented the emergency arbitrator provisions face the question regarding the enforceability of emergency arbitrator decisions. As the arbitration proceedings start after or parallel to the emergency arbitrator proceedings and parties are not aware of the circumstances in the future arbitration proceedings they will think twice about non-complying or complying with the order. Nevertheless, the implementation as an *opt-out* solution will likely lead to an increasing application for interim measures by emergency arbitrators and thus gain more attention than the ICC Pre-Arbitral Referee Procedure in practice.

39 Chinmax Medical Systems Inc. v Alere San Diego, Inc. (formerly known as Biosite Incorporated), Case 3:10-cv-02467 (USDC S.D. Cal. May 27, 2011).

40 Regarding finality see, e.g., Di Pietro, D., op. cit, 150; Kirby, J.: Finality and Arbitral Rules: Saying an Award is final does not necessarily make it so, 29 J. Int'l Arb. 119 (2012); Senger-Weiss, E.M.: Enforcing Foreign Arbitration Awards, in: AAA Handbook on International Arbitration & ADR 157, 173 (Carbonneau, T. E., ed., JurisNet, LLC, 2006, New York).

41 See Born, G., op. cit., 212.

42 Shaughnessy, P., op. cit., 345.

43 Fry, J., Greenberg, S., Mazza, F.: The Secretariat's Guide to ICC Arbitration, ICC Publication No 729 (E), Paris 2012, at para 3-1086.

44 See Appendix V Art 7 (1) ICC Rules: $ 30,000; Appendix II Art 10 (2) SCC Rules: EUR 12,000; Appendix B Art 1.6 Swiss Rules: CHF 20,000 ("deposit as an advance for the costs of the emergency relief proceedings").

45 See Appendix V Art 7 (1) ICC Rules: $ 10,000; Appendix II Art 10 (2) SCC Rules: EUR 3,000; Appendix B Art 1.6 Swiss Rules: CHF 4,500.

46 Annex III Art 8 (2) Ljubljana Arbitration Rules.

47 Annex III Art 8 (6) Ljubljana Arbitration Rules.

Izvedenstvo v arbitraži – zgled ali privid neodvisnosti in strokovnosti?

Ana Jereb, LL.M.

Ana Jereb se je z arbitražo prvič srečala kot tekmovalka in kasneje kot mentorica na tekmovanju Willem C. Vis International Commercial Arbitration Moot. Na Pravni fakulteti v Ljubljani je leta 2009 diplomirala *cum laude* z diplomsko nalogo "Arbitražni sporazumi v sporih s področja športa". V letu 2010 je v Ženevi zaključila magisterski študij "Master in International Dispute Settlement (MIDS LL.M)", in bila zaposlena kot asistentka na The Graduate Institute. Danes je strokovna sodelavka na civilnem oddelku Višjega sodišča v Ljubljani in doktorska kandidatka Pravne fakultete v Ljubljani.

Izvedenci so pomočniki sodišča – je ta pomoč potrebna tudi v arbitraži?

Tipično so izvedenci v postopek reševanja sporov vključeni takrat, ko je za odločitev v zadevi potrebna ocena določenega dejstva s strani strokovnjaka. Tako pri vprašanju obstoja in obsega stvarnih napak pri gradnji potrebujmo mnenje izvedenca gradbene stroke. V drugih primerih je do ugotovitve odločilnih dejstev moč priti zgolj z opravljeno finančno analizo, računalniškim znanjem, rekonstrukcijo dogodkov, zdravniškim pregledom, poznavanjem razmer na trgu itd. Izvedenci naj bi v pravdnih postopkih pred sodišči predstavljali pomočnike sodišča v primerih, ko le-to ne razpolaga s potrebnim strokovnim znanjem.

Arbitražni postopek se od sodnega prvenstveno razlikuje v tem, da imata stranki proste roke pri izbiri arbitrov, zaradi česar lahko v primerih, kjer je za sprejem končne odločitve potrebno strokovno znanje, že za arbitra imenujeta osebo, ki s takšnim znanjem razpolaga. ICC je v letu 2012 objavil prenovljene smernice za obvladovanje časa in stroškov v arbitraži;[1] dokument, ki poleg drugih napotkov arbitražnim senatom glede imenovanja izvedencev na prvem mestu izpostavlja domnevo, da izvedenstvo za rešitev zadeve ni potrebno.

Hitro lahko ugotovimo, da ta domneva ni uporabna za vsak primer, saj je s stališča stranke pomembno, da arbiter poleg specialističnega znanja razpolaga tudi z določenim pravnim znanjem. Kadar kombinacija obojega ni dosegljiva, bodo stranke zagotovo izbrale pravnega strokovnjaka za arbitra in nato v postopku predlagale imenovanje izvedenca, ki bo nudil strokovno podporo arbitražnemu senatu pri odločanju. Tako je izvedenstvo v arbitraži danes stalna praksa, namen tega prispevka pa je opozoriti na določena procesna vprašanja, ki so s tem povezana.

Arbitražni postopek se od sodnega namreč razlikuje tudi v tem, da je manj formalen (in formalističen), posebna dokazna pravila pa se navadno ne uporabljajo.[2] Če smo v slovenskem pravnem okolju navajeni, da Zakon o pravdnem postopku[3] vsebuje podrobne določbe o dokaznem postopku, med katerimi v členih 243 do 256 ureja zgolj postopek dokazovanja z izvedenci (to pa dopolnjujeta še Zakon o sodiščih,[4] ki določa potrebne kvalifikacije in postopek imenovanja sodnih izvedencev, ter Pravilnik o sodnih izvedencih

Arbitražni postopek se od sodnega prvenstveno razlikuje v tem, da imata stranki proste roke pri izbiri arbitrov, zaradi česar lahko v primerih, kjer je za sprejem končne odločitve potrebno strokovno znanje, že za arbitra imenujeta osebo, ki s takšnim znanjem razpolaga

1 International Chamber of Commerce (ICC), Techniques for Controlling Time and Costs in Arbitration: Report from the ICC Commission, 2. izdaja, ICC Publication 861, 2012, para. 62.

2 Ruttinger, G., Meadows, J.: Using experts in arbitration, Dispute Resolution Journal, vol. 62, št. 1, februar-april 2007, New York, str. 2.

3 Ur.l. RS, št. 73/2007 in nadaljnji.

4 Ur.l. RS, št. 94/2007 in nadaljnji.

in sodnih cenilcih[5]), so različna arbitražna pravila v svojem urejanju izvedenstva izredno skopa. Razloga za to pa ne gre iskati zgolj v zmanjšanem formalizmu arbitražnega postopka, temveč tudi v različnem pristopu k izvedenstvu dveh velikih pravnih sistemov – anglosaškega *common law*-ja in kontinentalne civilnopravne tradicije. Arbitražna pravila, čeprav uporabljena tudi za t.i. domače arbitraže, so običajno prilagojena potrebam mednarodnih arbitražnih postopkov in predstavljajo skupni imenovalec procesnih pravil obeh pravnih sistemov. Posledično razpolagamo z relativno kratkimi in splošnimi arbitražnimi pravilniki z visoko stopnjo univerzalne uporabnosti, a hkrati s povečano verjetnostjo nastanka nesoglasji glede podrobnejše ureditve poteka posamezne arbitraže.

Razlikovanje med kontinentalnimi arbitražnimi izvedenci in anglosaškimi izvedenskimi pričami

V anglosaškem sistemu izvedence imenujejo stranke. Navadno vsaka stran predloži izvedensko mnenje svojega izvedenca, zaradi razjasnitve morebitnih razlik pa so izvedenci tudi zaslišani, pri čemer jim vprašanja postavljajo stranke

V anglosaškem sistemu izvedence imenujejo stranke. Navadno vsaka stran predloži izvedensko mnenje svojega izvedenca, zaradi razjasnitve morebitnih razlik pa so izvedenci tudi zaslišani, pri čemer jim vprašanja postavljajo stranke. Arbitražni senat je povsem pasiven in na koncu postopka zgolj odloči, katera stranka je z izvedenim dokazovanjem uspela. V literaturi in praksi se je za tako postavljene izvedence ustalil angleški izraz "*expert witnesses*", od koder izhaja slovenski prevod "izvedenske priče".

Nasprotno je praksa kontinentalnega pravnega sistema, da izvedenci predstavljajo strokovno pomoč sodišču (ali arbitražnemu senatu), zato je senat tisti, ki izvedenca imenuje, mu postavi vprašanja za izdelavo izvedeniškega mnenja in ga tudi zasliši

Nasprotno je praksa kontinentalnega pravnega sistema, da izvedenci predstavljajo strokovno pomoč sodišču (ali arbitražnemu senatu), zato je senat tisti, ki izvedenca imenuje, mu postavi vprašanja za izdelavo izvedeniškega mnenja in ga tudi zasliši. Kljub temu, da v slovenskem pravdnem postopku velja razpravno načelo (v skladu s katerim je na vsaki od strank, da poda potrebne navedbe in dokaze), lahko v postavitvi sodnih izvedencev zaznamo določene elemente preiskovalnega načela, saj se tudi od organa, ki odloča, pričakuje določeno aktivno ravnanje v dokaznem postopku. Za izvedence, ki jih imenuje sodišče, je uveljavljen termin "sodni izvedenci", zato v arbitražnih postopkih govorimo o "arbitražnih izvedencih". Tako sistem izvedenskih prič kot sistem arbitražnih izvedencev imata svoje prednosti in slabosti.

5 Ur.l. RS, št. 7/2002 in nadaljnji.

Izvedenske priče – odraz avtonomije ali skrivno orožje strank?

Pravniki *common law* sistema vidijo prednost svoje ureditve izvedenstva predvsem v tem, da imajo stranke nadzor nad tem, kako bo postopek potekal in kakšni dokazi so za odločitev v zadevi pomembni. Ker izvedensko mnenje vsebuje pomembne ugotovitve o utemeljenosti tožbenega zahtevka, morajo imeti stranke moč, da vplivajo na imenovanje izvedenca in na samo izdelavo izvedenskega mnenja.

Verjetno se predvsem bralcem kontinentalnega pravnega območja ob tem porodi dvom o neodvisnosti in nepristranskosti izvedenske priče. Izvedenec, katerega stranka imenuje, plača, in mu predloži dejstva, na podlagi katerih izvedenec izdela svoje mnenje, dejansko postane nekakšen strokovni sodelavec stranke in ji pomaga pri podkrepitvi njenih stališč.[6] Izvedenske priče so tako pristranske, njihova mnenja pa izgubljajo svojo verodostojnost in s tem dokazno vrednost. Ker bo vsaka od strank imenovala svojega izvedenca, bo arbitražni senat na koncu razpolagal z dvema nasprotujočima si izvedeniškima mnenjema, kar ne bo pripomoglo k razjasnitvi zadeve. Oba izvedenca bo senat sicer lahko zaslišal, vendar kritiki opozarjajo, da bo tako na koncu uspela stranka, katere izvedenec bo imel boljši in bolj prepričljiv nastop – pa čeprav bo morda samo boljši lažnivec.[7]

Podporniki takšne ureditve zatrjujejo, da je strah pred neverodostojnostjo mnenj izvedenskih prič odveč.[8] Bistveno za vsako izvedensko pričo naj bi bilo, da naj bi kljub imenovanju s strani stranke zaradi lastne verodostojnosti še vedno strmela k neodvisnosti in objektivnosti, ker ji bo to omogočilo ponovna imenovanja. Nepoštenost izvedenske priče naj bi hitro prišla na dan med njenim zaslišanjem in preko izvedenskega mnenja nasprotne strani. V zadnjih letih se je tako razvil nov način zasliševanja izvedenskih prič, t.i. "*hot-tubbing*" (vroča kopel), v katerem izvedenska priča ene stranke zaslišuje izvedensko pričo druge strani in

6 Ruttinger, G., Meadows, J.: Using experts in arbitration. Dispute Resolution Journal, vol. 62, št. 1, februar-april 2007, New York, str. 3.

7 Galloway, P. D.: Using Experts Effectively and Efficiently in Arbitration, Dispute Resolution Journal, vol. 67, št. 3, avgust-februar 2012, New York, str. 3.

8 Bell, G. K., Hammes, M., Anos, A. in Bedard, J.: Hot topic: Expert witness in arbitration, v Corporate Dispute Magazine, oktober-december 2012, str. 5.

obratno. Stranke in arbitražni senat med postopkom zaslišanja ostanejo pasivni. To naj bi omogočilo odprto strokovno debato o vseh spornih vprašanjih primera, arbitrom pa naj bi bila dana možnost vrednotenja več kot enega izvedenskega mnenja, zaradi česar naj bi bila tudi končna odločitev pravilnejša. Takšna vroča kopel verjetno res pripomore k bolj verodostojni oceni relevantnih dejstev, vendar pa se hkrati postavlja vprašanje, zakaj ne bi mogli istega rezultata doseči s samo enim – skrbno izbranim – neodvisnim in nepristranskim arbitražnim izvedencem, kar bi postopek dokazovanja skrajšalo in pocenilo.

Arbitražni izvedenci – pomočniki senata ali skriti arbitri?

Logika kontinentalne ureditve, po kateri arbitražnega izvedenca imenuje senat, ki v zadevi odloča, je ravno v tem, da naj bi bil izvedenec popolnoma neodvisen in nepristranski, njegova izpoved pa resnična in verodostojna. Tako pridobljenemu izvedeniškemu mnenju arbitražni senat navadno pripisuje veliko dokazno vrednost, zaradi česar kritiki opozarjajo, da arbitražni izvedenec pogosto deluje kot četrti arbiter, ki s svojim mnenjem že odloči o sami utemeljenosti zahtevka, čemur arbitri slepo sledijo. Ker je ena temeljnih lastnosti arbitražnega izvedenca njegova nepristranskost, procesna pravila velikokrat predvidevajo tudi postopek izločitve izvedenca, kadar je podan sum o njegovi pristranskosti.

Kritika kontinentalne ureditve vidi nevarnost v tem, da stranke nimajo nadzora nad pomembnim delom razjasnitve dejanskega stanja. Nobenega zagotovila namreč ni, da bo izbira arbitražnega izvedenca pravilna, ali z drugimi besedami: *"izvedenec, imenovan s strani senata, je lahko popolnoma nevtralen, vendar tudi popolnoma v zmoti"*.[9] Če se strinjamo z ugotovitvijo, da arbitražni senati v večini primerov sledijo izvedenskemu mnenju, to posledično pomeni, da je dokazno breme stranke, kateri mnenje ne gre v prid, tako rekoč onemogočeno. Postavitev zgolj enega izvedenca predstavlja nevarnost posebej v primerih, ko na določeno strokovno vprašanje ni možen in pravilen zgolj en odgovor. Za primer takšnega strokovnega področja lahko vzamemo kar pravo, kjer navkljub podrobnim pravnim pravilom praksa pogosto razkrije, da si o interpretaciji teh pravil nasprotujejo pravna mnenja teoretikov, sodnikov, odvetnikov. Kot je izpostavil Garry Downes, bi bilo sojenje višjih in vrhovnih sodnikov v senatih povsem nepotrebno, če bi lahko že samo ena strokovno usposobljena oseba prišla do pravilne rešitve spora.[10]

Vprašanje torej je, ali so relevantna dejstva in "končna resnica" v primeru bolj pravilno ugotovljena preko dveh nasprotujočih si izvedenskih mnenj, ki se hkrati kritično opredelita tudi do razlik med njima, ali preko enega mnenja neodvisnega izvedenca. Kot bo razvidno iz nadaljevanja, različna arbitražna pravila dopuščajo obe možnosti imenovanja, v praksi mednarodne arbitraže pa naj bi prevladovali izvedenci, imenovani s strani strank. Pojavil se je trend, ki tudi za izvedenske priče vzpostavlja enake zahteve glede neodvisnosti in strokovnosti, kot veljajo za arbitražne izvedence.

Vprašanje torej je, ali so relevantna dejstva in "končna resnica" v primeru bolj pravilno ugotovljena preko dveh nasprotujočih si izvedenskih mnenj, ki se hkrati kritično opredelita tudi do razlik med njima, ali preko enega mnenja neodvisnega izvedenca. Kot bo razvidno iz nadaljevanja, različna arbitražna pravila dopuščajo obe možnosti imenovanja, v praksi mednarodne arbitraže pa naj bi prevladovali izvedenci, imenovani s strani strank

Pozitivnopravna ureditev izvedenstva

V mednarodni arbitraži je potreba po zmanjševanju razlik med dvema pravnima sistemoma povzročila postopno harmonizacijo vloge izvedenskih prič z vlogo arbitražnih izvedencev.[11] Vzorčni zakon UNCITRAL, katerega besedilo je Slovenija prevzela v svoj Zakon o arbitraži (v nadaljevanju: ZArbit),[12] je odraz takšne harmonizacije. V 26. členu (30. členu ZArbit) namreč predvideva, da lahko izvedenca imenuje arbitražni senat, če se stranki ne dogovorita drugače. Še nekoliko dlje gredo UNCITRAL-ova Arbitražna pravila,[13] ki v 29. členu urejajo imenovanje in izvajanje dokazov z arbitražnimi izvedenci, vendar poleg tega v 27. in 28. členu (pod naslovoma "Dokazi" in "Zaslišanje") predvidevajo možnost, da stranki imenujeta svoje izvedenske priče. Pomembna razlika je, da UNCITRAL-ova Arbitražna pravila zgolj za izvedence, imenovane s strani arbitražnega senata, določajo, da morajo predložiti opis svojih strokovnih kvalifikacij in izjavo o neodvisnosti. Pravila takšne obveznosti za

9 Craig, W. L., Park, W. in Paulsson, J.: International Chamber of Commerce Arbitration, 3. izdaja, poglavje IV, Oceania Publications Inc, 1990, str. 404.

10 Downes, G.: The Use of Expert Witnesses in Court and International Arbitration Processes, prispevek na konferenci: 16th Inter-Pacific Bar Association Conference, Sydney 2006, dostopno na: http://www.aat.gov.au/Publications/SpeechesAndPapers/Downes/UseExpertWitnessesMay2006.htm (10. 11. 2013).

11 De Berti, G.: Experts and Expert Witnesses in International Arbitration: Adviser, Advocate or Adjudicator?, v Klausegger, C. in ostali (ur.): Austrian Arbitration Yearbook 2011, Manzsche Verlags, 2011, str. 57.

12 Ur.l. RS, št. 45/2008.

13 UNCITRAL Arbitration Rules, 2010.

izvedenske priče strank ne predvidevajo. Ob upoštevanju dejstva, da so arbitražni izvedenci urejeni v ločenem členu pravilnika in ureditev od njih zahteva določene dodatne kvalifikacije, se poraja vprašanje, ali imajo njihova izvedenska mnenja večjo dokazno vrednost kot mnenja izvedenskih prič. Podobno kot UNCITRAL-ova Arbitražna pravila izvedenstvo urejajo tudi nova Arbitražna pravila Stalne arbitraže pri GZS (Ljubljanska arbitražna pravila),[14] ki celoten 34. člen namenjajo arbitražnim izvedencem,[15] možnost imenovanja izvedenskih prič pa priznavajo v 33. členu, po katerem *"senat določi način in potek zaslišanja prič in s strani strank imenovanih izvedencev"*.

Podobno kot UNCITRAL-ova Arbitražna pravila izvedenstvo urejajo tudi nova Arbitražna pravila Stalne arbitraže pri GZS (Ljubljanska arbitražna pravila), ki celoten 34. člen namenjajo arbitražnim izvedencem, možnost imenovanja izvedenskih prič pa priznavajo v 33. členu, po katerem "*senat določi način in potek zaslišanja prič in s strani strank imenovanih izvedencev*"

Bolj enakovredno arbitražne izvedence in izvedenske priče obravnavajo v mednarodni arbitraži pogosto uporabljena dokazna pravila mednarodnega odvetniškega združenja (*IBA Rules on the Taking of Evidence in International Arbitration*). Arbitražni senati morajo ta pravila uporabiti, kadar se stranki o tem sporazumeta, vendar pa se nanje kot na nekakšne smernice (t.i. *soft law*) pogosto sklicujejo tudi, kadar izrecnega dogovora o uporabi ni. Člen 5 IBA pravil tudi za izvedensko pričo določa obveznost, da v svojem mnenju poda izjavo o *"svoji neodvisnosti od strank, njihovih pravnih zastopnikov in članov arbitražnega senata"* ter *"o svojih kvalifikacijah, izobrazbi in izkušnjah na zahtevanem področju"*. IBA pravila tudi predvidevajo, da si morajo v primeru nasprotujočih si izvedenskih mnenj postavljene izvedenske priče prizadevati, da sklenejo dogovor o spornih vprašanjih. Glede arbitražnih izvedencev pa IBA pravila določajo, da ne smejo biti imenovani neodvisno od volje strank, saj se mora arbitražni senat pred imenovanjem s strankami posvetovati. IBA pravila različno obravnavajo izvedenske priče in arbitražne izvedence v postopku zaslišanja (člen 8), kjer je predvideno, da izvedenskim pričam vprašanja postavljajo stranke, medtem ko arbitražnega izvedenca najprej zaslišuje senat.

Člen 5 IBA pravil tudi za izvedensko pričo določa obveznost, da v svojem mnenju poda izjavo o "*svoji neodvisnosti od strank, njihovih pravnih zastopnikov in članov arbitražnega senata*" ter "*o svojih kvalifikacijah, izobrazbi in izkušnjah na zahtevanem področju*"

Trend, po katerem se tudi za izvedenske priče zahteva nevtralnost, je moč zaznati tudi v leta 2007 izdanem protokolu o uporabi izvedenskih prič v mednarodni arbitraži (*Protocol for the Use of Party-Appointed Expert Witnesses in International Arbitration*), ki ga je izdal Chartered Institute of Arbitratiors (CIArb) za pomoč strankam in arbitražnim senatom, kadar imajo opravka z izvedenci. Preambula protokola določa, da mora biti izvedenec neodvisen od stranke, ki ga je imenovala, 4. člen pa še bolj določno, da mora biti *"izvedensko mnenje nepristransko, objektivno in na njegovo vsebino ne smejo vplivati stranke ali pritisk čimprejšnje razrešitve spora"*. Protokol obravnava tudi razna navodila, ki jih stranke posredujejo izvedencem in določa, da takšna navodila niso zajeta s privilegijem molčečnosti med stranko in njenim svetovalcem, zaradi česar je takšno korespondenco potrebno predložiti arbitražnemu senatu in nasprotni strani.

Svojevrstno rešitev predstavlja ureditev izvedenstva v arbitražnih postopkih pri ICC. V okviru te organizacije namreč deluje poseben izvedenski center (*ICC International Centre for Expertise*), katerega namen je posredovanje predlogov imen izvedencev strankam in arbitražnim senatom, ki želijo izvedenca imenovati. Leta 2003 sprejeta pravila o izvedencih (*Rules of Expertise*) v 7. členu določajo, da mora biti neodvisno od tega, kdo je zaprosil za posredovanje imena, vsak potencialni izvedenec *"neodvisen od strank, razen če je drugače dogovorjeno med strankama"* in mora *"predložiti izjavo o neodvisnosti in razkriti centru vse okoliščine, ki bi utegnile vplivati na izgled nepristranskosti izvedenca v očeh strank"*.

Kritičen arbitražni senat kot pogoj za izvedenčevo neodvisnost in strokovnost

Glede na širok manevrski prostor, ki ga glede imenovanja izvedencev dopuščajo slovenski ZArbit in Ljubljanska arbitražna pravila, je potrebno ugotoviti, da bo kvaliteta izvedbe dokaza z izvedenci odvisna predvsem od postopanja senata v zadevi. Ker je v arbitraži poudarjena avtonomija strank in je tek postopka odvisen od njihovih želja ter aktivnosti, je smiselno tudi imenovanje izvedencev podeliti strankam. To navsezadnje pripomore k hitrosti postopka, saj lahko stranka izvedenca angažira že vzporedno s pripravo

Glede na širok manevrski prostor, ki ga glede imenovanja izvedencev dopuščajo slovenski ZArbit in Ljubljanska arbitražna pravila, je potrebno ugotoviti, da bo kvaliteta izvedbe dokaza z izvedenci odvisna predvsem od postopanja senata v zadevi

14 Dostopna na: http://sloarbitration.eu/images/Dokumenti/PRAVILA_SA/Arbitra%C5%BEna_pravila_Stalne_arbitra%C5%BEe_pri_Gospodarski_zbornici_Slovenije_Ljubljanska_arbitra%C5%BEna_pravila.pdf (13. 11. 2013).

15 34. člen Ljubljanskih arbitražnih pravil določa:
1. Senat lahko po posvetovanju s strankami imenuje enega ali več izvedencev z nalogo, da podajo pisno mnenje o vprašanjih, ki jih določi senat.
2. Senat lahko zahteva od strank, da izvedencu posredujejo vse relevantne podatke in predložijo ali omogočijo dostop do listin, blaga ali drugih predmetov in njihov pregled.
3. Po prejemu izvedenčevega mnenja pošlje senat mnenje strankam in jim omogoči, da nanj podajo pisne pripombe.
4. Na zahtevo vsake stranke se lahko izvedenec zasliši na ustni obravnavi, na kateri mu stranke lahko postavijo vprašanja in privedejo druge izvedence, da podajo svoje mnenje o spornih vprašanjih.

svojih pripravljalnih vlog, izostane pa tudi faza, v kateri bi stranki podajali svoja mnenja glede izvedenca, predlaganega s strani senata. Kljub temeljnemu očitku, da gre pri izvedenskih pričah zgolj za privid neodvisnosti in strokovnosti, lahko z različnimi vzvodi ta privid približamo realnosti.

Na arbitražnem senatu je odgovornost, da izvedenskemu mnenju ne sledi slepo, temveč se do njega kritično opredeli, pri čemer poleg vsebine samega izvedenskega mnenja preveri tudi samega izvedenca, njegove odnose s strankami in njegove kvalifikacije. Za večjo verodostojnost izvedenskega mnenja izvedenske priče se izkaže za koristno, če arbitražni senat v luči napotkov IBA ali CIArb od izvedenca zahteva izjavo o neodvisnosti in nepristranskosti ter potrdilo o njegovi strokovnosti. Slednja se lahko doseže tudi z omejitvijo imenovanja izvedenca zgolj na obstoječe liste sodnih izvedencev (katerih strokovnost je bila zagotovljena že v postopku uvrstitve na listo). Možna rešitev je tudi obratna; da stranki predlagata seznam sprejemljivih izvedencev, med katerimi nato senat imenuje najbolj primernega. V primeru, ko med strankama ni mogoče doseči soglasja o imenu izvedenca, velja razmisliti o imenovanju t.i. izvedenske komisije, v kateri izvedenca obeh strank skupaj izdelata eno mnenje.

Na arbitražnem senatu je odgovornost, da izvedenskemu mnenju ne sledi slepo, temveč se do njega kritično opredeli, pri čemer poleg vsebine samega izvedenskega mnenja preveri tudi samega izvedenca, njegove odnose s strankami in njegove kvalifikacije

"Podhranjenost" procesne ureditve izvedenstva v arbitraži se tako izkaže za prednost, ker strankam in senatu prepušča, da izberejo za določen primer najboljši način imenovanja izvedenca. Ob upoštevanju zgornjih napotkov pa je tudi očitek pristranskosti in nestrokovnosti izvedenskih prič neutemeljen. Navsezadnje lahko izvedenske priče primerjamo s člani arbitražnih senatov, ki jih prav tako imenujejo stranke. Tudi arbitri so na prvi pogled okuženi s prividom pristranskosti, vendar je praksa pokazala, da so arbitri, ki odprto navijajo za "svojo" stranko, zgolj izjema, in da favoriziranje določene strani njenim stališčem prej škodi kot koristi. Tako kot bi pristranskega arbitra drugi člani senata verjetno kmalu preglasili, bi moral arbitražni senat tudi izvedensko mnenje pristranskega izvedenca obravnavali s potrebno previdnostjo in kritičnostjo.

"Podhranjenost" procesne ureditve izvedenstva v arbitraži se tako izkaže za prednost, ker strankam in senatu prepušča, da izberejo za določen primer najboljši način imenovanja izvedenca

Arbitražna pravila Stalne arbitraže pri GZS (Ljubljanska arbitražna pravila) - v veljavi od 1. januarja 2014

Stalna arbitraža pri GZS

S 1. januarjem 2014 stopajo v veljavo nova Ljubljanska arbitražna pravila, ki se bodo uporabljala za vse arbitražne postopke, začete na ta dan ali po tem datumu (čl. 2).[1]

Nova Ljubljanska arbitražna pravila sledijo najmodernejšim mednarodnim trendom v institucionalni arbitraži, njihova temeljna vodila pa so:

- hitrejši in učinkovitejši postopki;
- visoka kakovost storitev za stranke;
- optimizacija časa in stroškov postopka skozi možnost oblikovanja postopkov po meri strank; in
- nevtralne rešitve za slovenske in tuje stranke iz različnih kulturnih in poslovnih okolij.

V nadaljevanju so predstavljene nekatere glavne novosti, ki jih prinašajo Ljubljanska arbitražna pravila in so bile napovedane že v junijski številki revije Slovenska arbitražna praksa.[2]

Odprava razlikovanja med domačimi spori in spori z mednarodnim elementom

Ljubljanska arbitražna pravila v celoti odpravljajo razlikovanje med domačimi spori in spori z mednarodnim elementom.[3]

Zahteva in odgovor na zahtevo za arbitražo

Nova Ljubljanska arbitražna pravila po vzoru modernih arbitražnih pravil strankam omogočajo začetek postopka s t. im. zahtevo za arbitražo (angl. *Request for Arbitration*, čl. 5). Zahteva za arbitražo omogoča strankam enostavnejši vstop v arbitražni postopek kot je to v sistemu "klasične tožbe".[4] Institut zahteve za arbitražo in odgovora na zahtevo za arbitražo (angl. *Answer to the Request for Arbitration*, čl. 7) stranki nadalje postavlja v bolj uravnotežen procesni položaj, saj tožena stranka na ta način ni prisiljena, da v relativno kratkem času pripravi odgovor na tožbo, ki jo je tožeča stranka lahko pripravljala tudi več mesecev.Stranke tako vlagajo "klasično" tožbo in dogovor na tožbo šele v fazi, ko je zadeva že predana arbitražnemu senatu, ki po proučitvi zadeve strankam določi primeren rok za vložitev tožbe in odgovora na tožbo (čl. 26 in 27).[5]

Združitev arbitražnih postopkov in vstop tretjih oseb v postopek

Nova Ljubljanska arbitražna pravila omogočajo združitev dveh ali več arbitražnih postopkov (čl. 11), na predlog katere koli stranke. O združitvi odloča predsedstvo, postopki pa se praviloma združijo v postopek, ki se je začel prvi.[6] Posebno pozornost nova pravila namenjajo tudi vprašanju vstopa tretjih oseb (strank) v arbitražni

1 Ljubljanska arbitražna pravila je Upravni odbor GZS sprejel na svoji 13. seji dne 25. septembra 2013. Z uveljavitvijo novih Ljubljanskih arbitražnih pravil 1. januarja 2014 bo v celoti prenehal veljati dotedanji Pravilnik o arbitražnem postopku pred stalno arbitražo pri Gospodarski zbornici Slovenije (Ur.l. RS, št. 49/2000 s spremembami).

2 Gl. Kmalu nova Ljubljanska arbitražna pravila, Slovenska arbitražna praksa, letnik II (2013), št. 2, str. 74-77.

3 Razlikovanje med domačimi in mednarodnimi spori je v času splošnega trenda globalizacije poslovanja ter povezovanja v ekonomske in druge integracije, večidel (tudi v arbitraži) izgubilo pomen. Zato različnega postopkovnega urejanja domačih in mednarodnih sporov (postopek imenovanja arbitražnega senata, roki za posamezna procesna dejanja kot npr. odgovor na tožbo, drugačna tarifa ipd.) v modernih pravilnikih institucionalnih arbitraž ni več moč zaslediti, čemur sledijo tudi nova Ljubljanska arbitražna pravila.

4 O prednostih uvedbe instituta zahteve za arbitražo več v: op. cit., str. 75- 76.

5 V tej fazi je arbitražni postopek že bistveno bolj koncentriran, kot pred imenovanjem senata, zato sta tudi tožba in odgovor na tožbo bolj osredotočeni na sporna vprašanja kot bi bili sicer. Tako imata stranki do oblikovanja arbitražnega senata več časa, da se posvetita iskanju primernih arbitrov in procesnim vprašanjem.

6 Institut združitve postopkov med drugim zasleduje tudi načelo ekonomičnosti postopka. Za pogoje za združitev postopkov gl. čl. 11 Ljubljanskih arbitražnih pravil.

postopek (čl. 12).[7] Arbitražni senat lahko na zahtevo stranke dovoli pridružitev ene ali več tretjih oseb arbitraži, po proučitvi relevantnih okoliščin primera[8] in po posvetovanju s strankami in tretjimi osebami.

Imenovanje in potrditev imenovanih arbitrov

Nova Ljubljanska arbitražna pravila strankam omogočajo večjo avtonomijo pri imenovanju arbitrov.[9] Tudi pri imenovanju arbitrov v primeru sosporništva je posebej poudarjeno načelo avtonomije stark, ki se lahko dogovorijo o načinu imenovanja arbitrov (čl. 15). Mandati vseh nominiranih arbitrov morajo biti potrjeni s strani Stalne arbitraže pri GZS (čl. 17).

Predaja zadeve arbitražnemu senatu in časovni načrt poteka postopka

Po oblikovanju arbitražnega senata in po plačilu predujma za kritje stroškov arbitražnega postopka Sekretariat Stalne arbitraže pri GZS preda zadevo senatu (čl. 20).[10] Po predaji zadeve arbitražnemu senatu mora le-ta brez odlašanja določiti časovni načrt poteka postopka (čl. 25). Z njim senat določi zlasti rok za vložitev tožbe in odgovora na tožbo ter morebitnih nadaljnjih pisnih vlog, okvirni časovni načrt ustne obravnave in rok, do katerega bo izdal arbitražno odločbo.

Rok za izdajo arbitražne odločbe

Sledeč modernim trendom[11] v arbitraži Ljubljanska arbitražna pravila določajo rok, v katerem mora senat izdati arbitražno odločbo, in sicer v devetih mesecih po predaji zadeve senatu (čl. 42). Iz upravičenih razlogov lahko predsedstvo ta rok podaljša, pri čemer lahko od senata pred tem zahteva ustrezna pojasnila o stanju zadeve in razlogih za nezmožnost odločitve v roku.

Pospešeni arbitražni postopek

Ljubljanska arbitražna pravila strankam ponujajo tudi dodatno možnost izbire t. im. pospešenega arbitražnega postopka, ki se uporablja, če se stranke zanj izrecno dogovorijo (sistem "*opt-in*",[12] čl. 48).[13] Poleg drugih rešitev, namenjenih pospešitvi klasičnega arbitražnega postopka,[14] je glavna značilnost pospešenega postopka v tem, da mora senat arbitražno odločbo izdati v šestih mesecih po predaji zadeve senatu.

Postopek pred arbitrom za nujne primere

Nova Ljubljanska arbitražna pravila uvajajo tudi posebni postopek pred arbitrom za nujne primere (angl. *Emergency Arbitrator*), ko stranka potrebuje nujni začasni ukrep, ki ne more počakati do oblikovanja senata. Pravila o postopku pred arbitrom za nujne primere se ne uporabijo, če se stranke sporazumejo o njihovi izključitvi (sistem "*opt-out*", Dodatek III).[15]

Fleksibilnejša tarifa

Nova Ljubljanska arbitražna pravila določajo za stranke vnaprej predvidljiv sistem izračuna stroškov arbitražnega postopka, ki se založijo v obliki predujma (čl. 45-47). Novost, ki jo uvajajo je tudi, da mora vsaka od strank plačati polovico predujma, razen če se stranki dogovorita drugače.[16] Nova tarifa (Dodatek II) je konkurenčna tarifam drugih uveljavljenih arbitražnih institucij v regiji.

---

7 V zadnjem času so v porastu arbitražni postopki, v katerih je udeleženo večje število strank (na strani tožeče, tožene stranke ali na obeh straneh).

8 Zlasti če te osebe zavezuje isti arbitražni sporazum.

9 V celoti je odpravljena vezanost strank na listo arbitrov pri imenovanju arbitra posameznika ali predsednika arbitražnega senata. *Referenčna* lista arbitrov Stalne arbitraže pri GZS, ki združuje več kot 160 strokovnjakov iz 31-ih držav, bo strankam odslej služila kot neobvezujoč pripomoček pri izbiri ustreznih arbitrov.

10 S tem procesnim dejanjem arbitražni postopek preide v fazo vsebinskega odločanja. S tem se spremeni način komuniciranja strank z arbitražnim senatom (čl 9/5) in odgovornost za vodenje in organizacijo arbitražnega postopka se "prenese" na arbitražni senat (čl. 20, 21), arbitražna institucija pa prevzame primarno vlogo nadzora in zagotavljanja nemotenega teka postopka.

11 Stranke (uporabniki) v arbitražnih postopkih pričakujejo predvidljiv časovni okvir rešitve njihovih sporov.

12 Za posebno vzorčno arbitražno klavzulo za pospešeni postopek po novih Ljubljanskih arbitražnih pravilih *v. infra*, str. 39-40.

13 Četudi so postopki pred Stalno arbitražo pri GZS že v osnovi ekspeditivni in so v povprečju zaključeni v manj kot enem letu, je pospešeni postopek primerna rešitev predvsem za enostavnejše spore, spore manjše vrednosti ter spore, pri katerih je strankam posebej v interesu hitrost in poenostavljeno postopanje.

14 V sporu praviloma odloča arbiter posameznik, omejeno je število pisnih vlog, krajši procesni roki, poudarek na dokumentarnem gradivu ipd.

15 Delovna skupina se je po vzoru modernih primerjalnih pravil in po priporočilu odvetnikov ter poslovne prakse odločila za sistem *opt-out*. Za primere, ko želijo stranke izključiti uporabo Dodatka III je delovna skupina pripravila posebno vzorčno arbitražno klavzulo; *v. infra*, str. 39-40.

16 S tem je breme plačila predujma za kritje stroškov enakomerno porazdeljeno med stranki kar je v skladu s konzenzualno naravo arbitraže in modernimi trendi v arbitraži. Če katera od strank ne plača svojega dela predujma, se k plačilu preostalega dela pozove nasprotno stranko, ki lahko od arbitražnega senata zahteva, da drugi stranki z ločeno arbitražno odločbo naloži povrnitev namesto nje plačanega dela predujma.

ARBITRAŽNA PRAVILA
Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije (Ljubljanska arbitražna pravila)

UVODNE DOLOČBE

1. člen
Stalna arbitraža pri Gospodarski zbornici Slovenije
Stalna arbitraža pri Gospodarski zbornici Slovenije (Stalna arbitraža) je samostojna in neodvisna institucija, ki zagotavlja podporo in organizira reševanje domačih sporov ter sporov z mednarodnim elementom v skladu z Arbitražnimi pravili Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije (pravila) in drugimi pravili ter postopki, o katerih se stranke sporazumejo. Organa Stalne arbitraže sta predsedstvo in sekretariat. Organizacija Stalne arbitraže je urejena v Dodatku I.

2. člen
Uporaba pravil
1. Če se stranke dogovorijo, da bo spor reševal arbitražni senat, oblikovan v skladu s temi pravili, ali da bodo spor predložile v reševanje Stalni arbitraži, se šteje, da so pristale na uporabo teh pravil, če se je arbitražni postopek začel po njihovi uveljavitvi.
2. Dodatki I, II in III so sestavni del teh pravil.
3. Če je bil arbitražni sporazum sklenjen pred uveljavitvijo teh pravil, se določbe 11. in 12. člena pravil ter Dodatka III ne uporabljajo, razen če se stranke dogovorijo drugače.

3. člen
Komunikacija s Stalno arbitražo
Komunikacija strank s Stalno arbitražo poteka v slovenskem ali angleškem jeziku.

ZAČETEK ARBITRAŽNEGA POSTOPKA

4. člen
Začetek postopka
Arbitražni postopek se začne, ko Stalna arbitraža prejme zahtevo za arbitražo.

5. člen
Zahteva za arbitražo
1. Zahteva za arbitražo mora vsebovati:
   i. imena, naslove in kontaktne podatke (elektronske naslove, telefonske številke, številke telefaksa) strank in njihovih pooblaščencev,
   ii. kopijo arbitražnega sporazuma ali, če samostojne listine o tem ni, opis in morebitne dokaze o obstoju arbitražnega sporazuma,
   iii. opis spora in okoliščin, iz katerih izvira zahtevek,
   iv. zahtevek,
   v. oceno vrednosti zahtevka, kadar se ta ne nanaša na denarni znesek,
   vi. predlog števila arbitrov, jezika postopka in sedeža arbitraže, če se stranke o tem niso predhodno sporazumele,
   vii. nominacijo enega oziroma več arbitrov, če to izhaja iz arbitražnega sporazuma in
   viii. potrdilo o plačilu vpisne takse.
2. Če zahteva za arbitražo ne vsebuje vseh sestavin iz prejšnjega odstavka, lahko sekretariat pozove tožečo stranko, naj zahtevo za arbitražo v roku, ki ga določi sekretariat, dopolni. Če tožeča stranka ne ravna v skladu s pozivom, lahko sekretariat postopek ustavi.
3. Zahtevi za arbitražo mora tožeča stranka priložiti davčno številko (če jo ima) oziroma drugi ustrezni identifikacijski znak za davek na dodano vrednost.

6. člen
Vpisna taksa
1. Ob vložitvi zahteve za arbitražo mora tožeča stranka plačati vpisno takso v skladu z Dodatkom II.
2. Dokler vpisna taksa ni plačana, sekretariat ne pošlje zahteve za arbitražo toženi stranki.
3. Če tožeča stranka vpisne takse ne plača, ji sekretariat določi dodaten rok za plačilo. Če tudi v dodatnem roku vpisna taksa ni plačana, lahko sekretariat postopek ustavi.

7. člen
Odgovor na zahtevo za arbitražo
1. Sekretariat pošlje zahtevo za arbitražo toženi stranki in jo pozove, naj v 30 dneh nanjo odgovori.
2. Odgovor na zahtevo za arbitražo mora vsebovati:
   i. imena, naslove in kontaktne podatke (elektronske naslove, telefonske številke, številke telefaksa) strank in njihovih pooblaščencev,
   ii. morebiten ugovor o tem, da senat, ki naj bo oblikovan po teh pravilih, ni pristojen za odločanje,
   iii. izjavo glede navedb tožeče stranke,
   iv. odgovor na zahtevek tožeče stranke,
   v. odgovor na oceno vrednosti zahtevka, kadar se ta ne nanaša na denarni znesek,

vi. predlog glede števila arbitrov, jezika postopka in sedeža arbitraže, če se stranke o tem niso predhodno sporazumele in
vii. nominacijo enega ali več arbitrov, če to izhaja iz arbitražnega sporazuma.

3. Tožena stranka mora zahtevek iz nasprotne tožbe ali ugovor zaradi pobotanja uveljavljati praviloma ob vložitvi odgovora na zahtevo za arbitražo. Pri tem se smiselno uporabljajo določbe 5. člena pravil.
4. Odgovoru na zahtevo za arbitražo mora tožena stranka priložiti davčno številko (če jo ima) oziroma drugi ustrezni identifikacijski znak za davek na dodano vrednost.
5. Če tožena stranka na zahtevo za arbitražo ne odgovori, se postopek nadaljuje po določbah teh pravil.

8. člen
Roki

1. Šteje se, da so pisanja in obvestila poslana pravočasno, če so oddana zadnji dan roka ali pred tem v skladu z 9. členom pravil.
2. Rok prične teči naslednji dan od dneva, ko se pisanje ali obvestilo šteje za prejeto v skladu z 9. členom pravil. Če je ta dan v kraju prebivališča ali poslovnega sedeža naslovnika uradni praznik ali dela prost dan, rok prične teči prvi naslednji delovni dan. Uradni prazniki ali dela prosti dnevi v obdobju, ko teče rok, se vštevajo v rok. Če je v kraju prebivališča ali poslovnega sedeža naslovnika zadnji dan roka uradni praznik ali dela prost dan, se rok izteče prvi naslednji delovni dan.
3. Stalna arbitraža lahko na zahtevo katere koli stranke ali po lastni pobudi podaljša ali skrajša kateri koli rok, ki ga je določila ali ga je pristojna določiti oziroma spremeniti.

9. člen
Pisanja in obvestila

1. Pisanja in obvestila se pošiljajo na naslovnikov zadnji sporočeni naslov za sprejemanje pisanj. Pisanja in obvestila se lahko pošiljajo s kurirsko službo, po pošti priporočeno, po elektronski pošti, telefaksu ali na kakršen koli drug način, ki zagotavlja ali omogoča potrdilo o pošiljanju.
2. Kadar ima stranka pooblaščenca, se šteje, da je pisanje ali obvestilo, ki je bilo poslano pooblaščencu, poslano stranki.
3. Pisanje ali obvestilo se šteje za prejeto na dan, ko je bilo naslovniku dejansko izročeno ali na dan, ko je glede na način pošiljanja iz prvega odstavka mogoče šteti, da je bilo pisanje ali obvestilo prejeto.
4. Vsa pisanja in obvestila (skupaj s prilogami) morajo biti poslana v zadostnem številu izvodov (za Stalno arbitražo, vsako od strank in vsakega arbitra), razen kadar se pošiljajo v elektronski obliki.
5. Preden sekretariat preda zadevo senatu, morajo stranke vsa pisanja in obvestila pošiljati Stalni arbitraži. Potem ko Stalna arbitraža stranke obvesti o predaji zadeve senatu, morajo stranke vsa pisanja in obvestila pošiljati neposredno in hkrati tako senatu kot nasprotni stranki ter v vednost Stalni arbitraži.

10. člen
Odklonitev obravnavanja

Predsedstvo lahko odkloni obravnavanje, če očitno (*prima facie*) ni podana pristojnost za odločanje po teh pravilih ali če so se stranke dogovorile za uporabo pravil, ki tako bistveno odstopajo od določb teh pravil, da bi bila izvedba postopka nesorazmerno otežena.

11. člen
Združitev postopkov

1. Predsedstvo lahko na predlog stranke združi dva ali več postopkov, ki potekajo po teh pravilih:
   i. če vse stranke s tem soglašajo ali
   ii. če so vsi zahtevki iz postopkov zajeti z istim arbitražnim sporazumom ali
   iii. kadar vsi zahtevki iz postopkov niso zajeti z istim arbitražnim sporazumom, če so stranke postopkov iste, zahtevki izvirajo iz istega pravnega razmerja in predsedstvo oceni, da so arbitražni sporazumi med seboj skladni.
2. Pri odločanju o združitvi postopkov predsedstvo upošteva vse okoliščine, ki jih šteje za relevantne, vključno s tem, ali je bil v več kot enem postopku že imenovan kak arbiter, in če je bil imenovan, ali so bili imenovani isti ali različni arbitri. Pred sprejemom odločitve se predsedstvo posvetuje s strankami in že imenovanimi arbitri.
3. Če se stranke ne dogovorijo drugače, se postopki združijo v postopek, ki se je začel prvi.

12. člen
Pridružitev stranke

Senat lahko na zahtevo katere koli stranke dovoli, da se postopku kot stranka pridruži ena ali več tretjih oseb, pod pogojem, da te osebe zavezuje isti arbitražni sporazum. Potem ko je dal vsem strankam, vključno s tretjimi osebami, možnost, da se o zahtevi za pridruži-

tev tretje osebe izjavijo, lahko senat pridružitve ne dopusti, če bi bili s tem nesorazmerno prizadeti interesi katere koli od strank.

OBLIKOVANJE ARBITRAŽNEGA SENATA

13. člen
Število arbitrov
Stranke se lahko sporazumejo o številu arbitrov. Če se stranke o številu arbitrov ne sporazumejo, spor rešuje senat, sestavljen iz treh arbitrov, razen če predsedstvo glede na zapletenost zadeve, vrednost spornega predmeta ali druge okoliščine zadeve odloči, da spor rešuje arbiter posameznik.

14. člen
Imenovanje arbitrov
1. Stranke se lahko dogovorijo za drugačen način imenovanja arbitrov, kot je določeno s temi pravili. Če v tem primeru senat ni oblikovan v roku, ki so ga določile stranke, če stranke roka niso določile, pa v roku, ki ga določi sekretariat, se arbitri imenujejo na način, določen v 14. in 15. členu pravil.
2. Kadar naj bo senat sestavljen iz arbitra posameznika, ga stranke nominirajo sporazumno. Če ga stranke ne nominirajo sporazumno, jim sekretariat določi rok, v katerem morajo opraviti nominacijo. Če arbiter tudi v tem roku ni nominiran, ga imenuje predsedstvo.
3. Kadar naj bo senat sestavljen iz več kot enega arbitra, vsaka stranka nominira enako število arbitrov. Tako nominirani arbitri, po potrditvi, v 15 dneh od poziva sekretariata nominirajo arbitra, ki bo deloval kot predsednik senata. Če kateri od arbitrov ni nominiran v dogovorjenem oziroma s strani sekretariata določenem roku, ga imenuje predsedstvo.
4. Nominirani arbiter mora biti potrjen skladno s 17. členom pravil, s čimer je imenovan za arbitra. Arbitri so v pogodbenem razmerju s strankami in opravljajo storitve za stranke.
5. Kadar arbitra po teh pravilih imenuje predsedstvo, pri tem upošteva naravo spora, materialno pravo, sedež arbitraže, jezik postopka, državno pripadnost strank in druge okoliščine zadeve.

15. člen
Imenovanje arbitrov v primeru sosporništva
1. Kadar je na strani tožeče in/ali tožene stranke več oseb, se arbitri imenujejo na način, določen v 14. členu pravil, razen če je s temi pravili določeno drugače.
2. Kadar naj bo senat sestavljen iz več kot enega arbitra in je na strani tožeče in/ali tožene stranke več oseb, morajo tožeče stranke skupaj oziroma tožene stranke skupaj nominirati enako število arbitrov. Če katera od strani ne opravi skupne nominacije v dogovorjenem oziroma s strani sekretariata določenem roku, posameznega arbitra oziroma arbitre imenuje predsedstvo. V izjemnih primerih lahko predsedstvo, po tem ko je strankam omogočilo, da se izjavijo, razveljavi že opravljena imenovanja arbitrov in imenuje posameznega arbitra ali vse arbitre ter izmed njih določi arbitra, ki bo deloval kot predsednik senata.

16. člen
Nepristranskost in neodvisnost arbitrov
1. Vsak arbiter mora biti nepristranski in neodvisen.
2. Kdor je nominiran za arbitra, mora sekretariatu podati podpisano izjavo o sprejemu funkcije, svoji razpoložljivosti ter nepristranskosti in neodvisnosti. V tej izjavi mora razkriti vse okoliščine, ki bi lahko vzbujale utemeljen dvom o njegovi nepristranskosti in neodvisnosti. Sekretariat kopijo izjave pošlje tako strankam kot drugim arbitrom in določi rok, v katerem lahko podajo pripombe.
3. Če se okoliščine iz prejšnjega odstavka pojavijo med postopkom, mora arbiter stranke, druge arbitre in Stalno arbitražo o tem brez odlašanja pisno obvestiti.

17. člen
Potrditev arbitrov
1. O potrditvi nominiranega arbitra odloči sekretariat. Pri tem upošteva izjavo iz drugega odstavka 16. člena pravil in vse okoliščine, ki bi lahko vzbujale dvom o njegovi nepristranskosti in neodvisnosti, razpoložljivosti in zmožnosti kakovostno in pravočasno opravljati naloge arbitra, ter morebitne pripombe strank. Odločitve sekretariatu ni treba obrazložiti.
2. Če je potrditev nominiranega arbitra zavrnjena, sekretariat pozove stranko oziroma arbitre, naj v določenem roku ponovno opravijo nominacijo. V izjemnih primerih lahko arbitra, po predhodnem posvetovanju s strankami in preostalimi arbitri, imenuje predsedstvo neposredno.

3. Po potrditvi vseh nominiranih arbitrov je senat oblikovan. O oblikovanju senata sekretariat obvesti stranke.

18. člen
Izločitev arbitrov

1. Izločitev arbitra se lahko zahteva le, če obstajajo okoliščine, ki vzbujajo utemeljen dvom o njegovi nepristranskosti in neodvisnosti, ali če arbiter nima kvalifikacij, o katerih so se dogovorile stranke. Stranka lahko zahteva izločitev arbitra, ki ga je nominirala ali pri nominiranju katerega je sodelovala, le iz razlogov, za katere je izvedela po nominaciji arbitra.
2. Stranka mora izločitev arbitra zahtevati najkasneje v 15 dneh od dneva, ko je izvedela za okoliščine iz prejšnjega odstavka. Če stranka izločitve v roku ne zahteva, se šteje, da se je odpovedala tej pravici.
3. Stranka mora zahtevo za izločitev arbitra poslati sekretariatu. Zahteva mora biti pisna in obrazložena.
4. Sekretariat o zahtevi za izločitev obvesti arbitra, katerega izločitev se zahteva, druge stranke in preostale arbitre ter določi rok, v katerem se lahko o zahtevi za izločitev izjavijo.
5. Če se druge stranke strinjajo z izločitvijo arbitra ali se arbiter sam umakne s svoje funkcije, se nadomestni arbiter imenuje v skladu z 19. členom pravil. Dejstvo, da se je arbiter umaknil s svoje funkcije ali da so se o njegovi izločitvi sporazumele stranke, ne pomeni njegovega sprejema razlogov za izločitev.
6. Če se druge stranke z izločitvijo arbitra ne strinjajo oziroma se arbiter sam ne umakne s svoje funkcije, o zahtevi za izločitev odloči predsedstvo. Predsedstvu odločitve ni treba obrazložiti.

19. člen
Razrešitev arbitrov in imenovanje nadomestnih arbitrov

1. Predsedstvo razreši arbitra z njegove funkcije, če:
   i. se o razrešitvi arbitra sporazumejo vse stranke,
   ii. ta pravno ali dejansko ni zmožen opravljati svojih nalog ali jih ne opravlja v skladu s temi pravili,
   iii. sprejme arbitrov odstop,
   iv. ugodi zahtevi za izločitev arbitra iz 18. člena pravil.
2. Pred sprejemom odločitve iz druge alineje prejšnjega odstavka lahko predsedstvo strankam in arbitrom da možnost, da se o razrešitvi izjavijo. Predsedstvu odločitve o razrešitvi arbitra ni treba obrazložiti.
3. Kadar je arbiter razrešen s svoje funkcije, ali če med postopkom umre, se za imenovanje nadomestnega arbitra smiselno uporabljajo določbe 13.–17. člena pravil.
4. Kadar spor rešuje senat, sestavljen iz več kot enega arbitra, lahko predsedstvo izjemoma odloči, da preostali arbitri v zadevi odločijo sami. Pri tem upošteva fazo, v kateri se nahaja postopek, in druge okoliščine zadeve. Pred sprejemom odločitve se predsedstvo posvetuje s strankami in preostalimi arbitri.
5. Po imenovanju nadomestnega arbitra na novo sestavljeni senat odloči, ali in v kakšnem obsegu je treba ponoviti opravljena procesna dejanja.

POSTOPEK PRED ARBITRAŽNIM SENATOM

20. člen
Predaja zadeve senatu

Po oblikovanju senata in plačilu predujma sekretariat zadevo preda senatu.

21. člen
Vodenje postopka

1. Senat vodi postopek v skladu s temi pravili in dogovorom strank, tako kot šteje za primerno, pri tem pa mora stranke obravnavati enako in dati vsaki od njih v primerni fazi postopka razumno možnost, da se o zadevi izjavi. Senat mora pri izvajanju svoje diskrecijske pravice voditi postopek tako, da se izogne nepotrebni zamudi in stroškom ter zagotovi pravičen in učinkovit postopek rešitve spora.
2. Vsi udeleženci postopka morajo ravnati v dobri veri in storiti vse potrebno, da postopek teče učinkovito in da ne prihaja do nepotrebnih stroškov in zamud. Če stranka ravna v nasprotju z zavezo iz tega odstavka, lahko senat to upošteva pri razporeditvi stroškov arbitražnega postopka med stranke.

22. člen
Sedež arbitraže

1. Če se stranke niso sporazumele o sedežu arbitraže, ga določi predsedstvo, razen če odloči, da je glede na okoliščine zadeve primerneje, da sedež arbitraže določi senat.
2. Senat lahko, po posvetovanju s strankami, opravi ustno obravnavo ali katero koli drugo procesno dejanje na katerem koli kraju, ki ga šteje za primernega.

3. Senat se lahko sestane in opravi posvetovanje na katerem koli kraju, ki ga šteje za primernega.
4. Šteje se, da je arbitražna odločba izdana na sedežu arbitraže.

23. člen
Jezik postopka

1. Če se stranke niso sporazumele, v katerem jeziku oziroma jezikih bo potekal postopek, mora senat o tem odločiti takoj po oblikovanju. Pri tem mora upoštevati okoliščine zadeve in strankam dati možnost, da se o tem izjavijo.
2. Senat lahko odloči, da mora biti posameznemu dokumentu ali dokazilu priložen prevod v jezik oziroma jezike postopka.

24. člen
Merodajno materialno pravo

1. Senat o sporu odloči na podlagi pravnih pravil, ki so jih za presojo vsebine pravnega razmerja izbrale stranke. Izbira prava ali pravnega sistema določene države pomeni neposredno usmeritev na uporabo materialnega prava te države, brez kolizijskih pravil.
2. Če stranke niso izbrale materialnega prava, senat odloči na podlagi pravnih pravil, ki jih šteje za primerna.
3. Senat lahko odloči po pravičnosti (*amiable compositeur ali ex aequo et bono*) samo na podlagi izrecnega pooblastila strank.
4. Senat mora odločiti v skladu s pogodbenimi določili in upoštevati poslovne običaje.

25. člen
Časovni načrt poteka postopka

1. Po predaji zadeve senatu mora ta brez odlašanja, po posvetovanju s strankami, določiti časovni načrt poteka postopka.
2. S časovnim načrtom poteka postopka senat določi roke za vložitev tožbe in odgovora na tožbo ter morebitnih nadaljnjih pisnih vlog, datum(e) ustne obravnave, datum, do katerega bo senat izdal arbitražno odločbo, oziroma druge sestavine, ki jih šteje za potrebne.
3. Senat mora časovni načrt poteka postopka in njegove morebitne spremembe poslati strankam in Stalni arbitraži.

26. člen
Tožba

1. Tožeča stranka mora v roku, ki ga določi senat, toženi stranki, vsem arbitrom in Stalni arbitraži poslati tožbo.
2. Tožba mora vsebovati, kolikor tega ne vsebuje že zahteva za arbitražo:
   i. zahtevek ter
   ii. dejstva in razloge, na katere tožeča stranka opira zahtevek.
3. Tožbi naj bodo, kolikor je to mogoče, priloženi dokumenti in drugi dokazi, na katere se tožeča stranka sklicuje.

27. člen
Odgovor na tožbo

1. Tožena stranka mora v roku, ki ga določi senat, tožeči stranki, vsem arbitrom in Stalni arbitraži poslati odgovor na tožbo.
2. Odgovor na tožbo mora vsebovati, kolikor tega ne vsebuje že odgovor na zahtevo za arbitražo:
   i. navedbe o tem ali in v kolikšnem obsegu tožena stranka zahtevek tožeče stranke pripoznava ali mu ugovarja ter
   ii. dejstva in razloge, na katere tožena stranka opira svoje navedbe.
3. Odgovoru na tožbo naj bodo, kolikor je to mogoče, priloženi dokumenti in drugi dokazi, na katere se tožena stranka sklicuje.
4. Za nasprotno tožbo in ugovor zaradi pobotanja se smiselno uporabljajo določbe 26. člena pravil.

28. člen
Nadaljnje pisne vloge

Senat lahko po posvetovanju s strankami odloči, katere nadaljnje pisne vloge poleg tožbe in odgovora na tožbo morajo predložiti stranke, in določi rok za njihovo predložitev.

29. člen
Sprememba zahtevka

Če se stranke niso sporazumele drugače, lahko med postopkom spremenijo ali dopolnijo tožbo, odgovor na tožbo, nasprotno tožbo ali ugovor zaradi pobotanja, če tako spremenjeni ostajajo v okviru arbitražnega sporazuma. Senat ne dovoli spremembe, če oceni, da bi se zaradi tega postopek nesorazmerno zavlekel, če bi bili zaradi spremembe nesorazmerno prizadeti interesi drugih strank ali zaradi drugih utemeljenih razlogov.

30. člen
Pristojnost senata

1. Senat je pristojen odločiti o svoji pristojnosti, vključno z vsemi ugovori, ki se nanašajo na obstoj ali veljavnost arbitražnega sporazuma.
2. Ugovor o nepristojnosti arbitraže mora stranka podati najkasneje v odgovoru na tožbo oziroma v primeru nasprotne tožbe ali ugovora zaradi pobotanja v odgovoru na nasprotno tožbo ali ugovor zaradi pobotanja. Dejstvo, da je stranka nominirala arbitra ali sodelovala v postopku njegovega imenovanja, ne vpliva na njeno pravico do ugovora. Ugovor, da senat prekoračuje meje svoje pristojnosti, mora stranka podati takoj, ko senat opravi dejanje, za katero stranka meni, da predstavlja prekoračitev. Senat lahko v obeh primerih dovoli ugovor pozneje v postopku, če meni, da je zamuda stranke upravičena.
3. Senat lahko odloči o svoji pristojnosti v sklepu ali v arbitražni odločbi. Senat lahko nadaljuje s postopkom in izda arbitražno odločbo ne glede na to, ali pred državnim sodiščem teče postopek izpodbijanja njegove pristojnosti.

31. člen
Dokazi

1. Senat presoja dopustnost, relevantnost, pomembnost in prepričljivost posameznih dokazov.
2. Senat lahko kadar koli med postopkom od katere koli stranke zahteva, naj v določenem roku:
   i. pojasni, katere dokaze predlaga in katera dejstva dokazuje s posameznimi dokazi,
   ii. predloži dokumente ali druge dokaze, za katere senat meni, da bi lahko bili pomembni za izid postopka.

32. člen
Ustna obravnava

1. Ustna obravnava se opravi, če katera od strank to zahteva ali če senat oceni, da je to potrebno.
2. Senat mora stranke dovolj zgodaj obvestiti o času in kraju ustne obravnave.
3. Ustna obravnava ni javna, razen če se stranke sporazumejo drugače.
4. Senat odloči, ali se o poteku ustne obravnave sestavi zapisnik in v kakšni obliki.

33. člen
Priče

1. Senat določi način in potek zaslišanja prič in s strani strank imenovanih izvedencev. Senat lahko odloči, da priče ali izvedenci med dajanjem izjav drugih prič ali izvedencev niso prisotni. Senat lahko odredi zaslišanje prič in izvedencev z uporabo telekomunikacijskih sredstev (denimo z videokonferenco).
2. Senat lahko pred vsako ustno obravnavo strankam naloži, naj pojasnijo, katero pričo ali izvedenca predlagajo in katera dejstva dokazujejo s posameznim pričanjem.
3. Senat lahko po posvetovanju s strankami odloči, da se pred ustno obravnavo in v roku, ki ga določi senat, posamezno pričanje predloži v obliki podpisane pisne izjave.

34. člen
Izvedenec, ki ga imenuje senat

1. Senat lahko po posvetovanju s strankami imenuje enega ali več izvedencev z nalogo, da podajo pisno mnenje o vprašanjih, ki jih določi senat.
2. Senat lahko zahteva od strank, da izvedencu posredujejo vse relevantne podatke in predložijo ali omogočijo dostop do listin, blaga ali drugih predmetov in njihov pregled.
3. Po prejemu izvedenčevega mnenja pošlje senat mnenje strankam in jim omogoči, da nanj podajo pisne pripombe.
4. Na zahtevo vsake stranke se lahko izvedenec zasliši na ustni obravnavi, na kateri mu stranke lahko postavijo vprašanja in privedejo druge izvedence, da podajo svoje mnenje o spornih vprašanjih.

35. člen
Neaktivnost strank

1. Če tožeča stranka brez upravičenih razlogov ne vloži tožbe v določenem roku, senat ustavi postopek, razen če so še preostala vprašanja, o katerih je treba odločiti, in senat to oceni kot primerno.
2. Če tožena stranka brez upravičenih razlogov ne vloži odgovora na tožbo v določenem roku, senat nadaljuje s postopkom, ne da bi neaktivnost samo po sebi štel za priznanje navedb tožeče stranke.
3. Če stranka, ki je bila pravilno obveščena, brez upravičenih razlogov ne pride na ustno obravnavo, lahko senat postopek nadaljuje.
4. Če stranka, ki je bila pravilno pozvana, naj predloži dokumente ali druge dokaze, tega brez upravičenih razlogov ne stori, lahko senat izda arbitražno odločbo na podlagi dokazov, s katerimi razpolaga.
5. Če stranka brez upravičenih razlogov ne opravi dejanja, ki bi ga po teh pravilih ali na zahtevo senata

morala opraviti, senat presodi, kakšne posledice ima njeno ravnanje.

36. člen
Odpoved pravici do ugovora
Šteje se, da se je stranka odpovedala pravici do ugovora zaradi kršitve arbitražnega sporazuma, teh pravil ali drugih pravil, ki se uporabljajo za postopek, če je vedela ali bi morala vedeti za kršitev, pa je kljub temu še naprej sodelovala v postopku, ne da bi kršitvi ugovarjala brez nepotrebnega odlašanja ali v roku, če je za tak ugovor določen.

37. člen
Začasni ukrepi
1. Senat lahko na zahtevo stranke sprejme vsak začasni ukrep, ki ga šteje za potrebnega. Senat lahko v zvezi s predlaganim začasnim ukrepom od strank zahteva ustrezno varščino.Izjemoma, če to oceni kot nujno, lahko senat sprejme začasni ukrep, še preden je nasprotni stranki omogočil, da se o zahtevi izjavi. V takem primeru je senat dolžan takoj, ko je to mogoče, nasprotni stranki omogočiti, da se o zahtevi izjavi, in na podlagi njene izjave preveriti odločitev o začasnem ukrepu.
2. Senat lahko spremeni, zadrži ali prekliče začasni ukrep, ki ga je izdal, na zahtevo katere koli stranke, v izjemnih okoliščinah po predhodnem obvestilu strankam pa tudi na lastno pobudo.
3. S podreditvijo tem pravilom se stranke zavežejo, da bodo vsak začasni ukrep izvršile brez odlašanja oziroma v roku, ki ga določi senat. Stranka, ki zahteva začasni ukrep, odgovarja za stroške in škodo, ki jo ukrep povzroči kateri koli stranki, če senat pozneje ugotovi, da v takratnih okoliščinah ukrep ne bi smel biti izdan. Senat lahko odloči o zahtevkih za povrnitev tako nastalih stroškov ali škode kadar koli med postopkom.
4. Zahteva za izdajo začasnega ukrepa ali drugega sredstva zavarovanja, ki ga stranka vloži na državno sodišče, ni nezdružljiva z arbitražnim sporazumom ali temi pravili niti ne predstavlja odpovedi arbitražnemu sporazumu.

38. člen
Arbiter za nujne primere
1. Kadar stranka potrebuje nujni začasni ukrep, ki ne more počakati do oblikovanja senata, lahko zahteva postopek pred arbitrom za nujne primere, ki je urejen v Dodatku III.
2. Pravila o postopku pred arbitrom za nujne primere se ne uporabijo, če se stranke dogovorijo za izključitev Dodatka III.

39. člen
Konec obravnavanja
1. Senat po tem, ko oceni, da so stranke imele dovolj možnosti, da se o zadevi izjavijo, razglasi, da je obravnavanje končano.
2. V izjemnih primerih lahko senat pred izdajo arbitražne odločbe, na predlog stranke ali po lastni pobudi, ponovno odpre obravnavanje.

ARBITRAŽNA ODLOČBA

40. člen
Sprejem arbitražne odločbe in sklepov
1. Kadar je senat sestavljen iz več kot enega arbitra, arbitražno odločbo ali sklep sprejme z večino glasov svojih članov. Če večine ni mogoče doseči, arbitražno odločbo ali sklep sprejme predsednik senata.
2. Senat lahko izda ločene arbitražne odločbe glede posameznih zahtevkov ali vprašanj.
3. Senat lahko pooblasti predsednika senata za odločanje o postopkovnih vprašanjih, vendar lahko senat pozneje tako postopkovno odločitev spremeni.
4. Če kdo od arbitrov brez upravičenih razlogov opusti sodelovanje pri posvetovanju o izdaji arbitražne odločbe ali sklepa, pa mu je bila za to dana razumna možnost, to preostalim arbitrom ne preprečuje sprejema odločitve.

41. člen
Oblika in učinek arbitražne odločbe
1. Arbitražna odločba mora biti izdana v pisni obliki. Senat mora navesti razloge, na katerih temelji arbitražna odločba, razen če so se stranke sporazumele, da arbitražne odločbe ni treba obrazložiti.
2. Arbitražna odločba je dokončna in za stranke zavezujoča. Med strankami ima učinek pravnomočne sodbe. S podreditvijo tem pravilom se stranke zavežejo, da bodo vsako arbitražno odločbo izvršile brez odlašanja oziroma v roku, določenem v njej.
3. Arbitri morajo podpisati arbitražno odločbo in navesti datum njene izdaje ter sedež arbitraže, določen v skladu z 22. členom pravil. Kadar je senat sestavljen iz več kot enega arbitra in kdo od arbitrov arbitražne odločbe ne podpiše, morajo biti v arbitražni

odločbi navedeni razlogi, zakaj arbitražne odločbe ni podpisal.
4. Senat arbitražno odločbo v zadostnem številu podpisanih izvodov, za vse stranke in Stalno arbitražo, brez odlašanja pošlje sekretariatu.
5. Sekretariat na vseh izvodih arbitražne odločbe potrdi, da gre za arbitražno odločbo, izdano na podlagi teh pravil.
6. Sekretariat vsaki stranki pošlje izvod arbitražne odločbe. En izvod arbitražne odločbe ter potrdila o vročitvi strankam hrani Stalna arbitraža.

42. člen
Rok za izdajo končne arbitražne odločbe
Senat mora končno arbitražno odločbo izdati v roku devetih mesecev po tem, ko mu je bila zadeva predana v skladu z 20. členom pravil. Iz upravičenih razlogov lahko predsedstvo na obrazložen predlog senata ali po lastni pobudi ta rok podaljša. Pri tem lahko od senata zahteva pojasnila o stanju zadeve in razlogih za nezmožnost izdaje arbitražne odločbe v roku.

43. člen
Poravnava in drugi razlogi za končanje postopka
1. Če se stranke pred izdajo končne arbitražne odločbe glede spora poravnajo, izda senat sklep o ustavitvi postopka ali, če to zahtevajo stranke in se senat strinja, zapiše poravnavo v obliki arbitražne odločbe na podlagi poravnave. Tako izdane arbitražne odločbe senat ni dolžan obrazložiti, sicer pa se zanjo uporabljajo določbe 40. in 41. člena pravil.
2. Če postane pred izdajo končne arbitražne odločbe nadaljevanje postopka nepotrebno ali nemogoče zaradi katerega koli razloga, ki ni omenjen v prejšnjem odstavku, mora senat stranke obvestiti, da namerava izdati sklep o ustavitvi postopka. Senat lahko izda sklep o ustavitvi postopka, razen kadar katera od strank temu iz upravičenih razlogov ugovarja.

44. člen
Popravek in razlaga arbitražne odločbe ter dopolnilna odločba
1. Vsaka stranka lahko v 30 dneh od prejema arbitražne odločbe, s tem da obvesti ostale stranke in sekretariat, od senata zahteva:
   i. popravek pisne, računske ali druge podobne napake v arbitražni odločbi,
   ii. razlago posamezne točke ali dela arbitražne odločbe in
   iii. izdajo dopolnilne arbitražne odločbe o zahtevkih, ki so bili postavljeni v postopku, pa o njih ni bilo odločeno.
2. Senat drugim strankam omogoči, da se o zahtevi iz prejšnjega odstavka izjavijo. Če senat meni, da je zahteva utemeljena, popravi napako v arbitražni odločbi oziroma poda razlago arbitražne odločbe v 30 dneh oziroma izda dopolnilno arbitražno odločbo v 60 dneh od prejema zahteve. Iz upravičenih razlogov lahko predsedstvo na obrazložen predlog senata roke iz tega odstavka podaljša.
3. Senat lahko napake v arbitražni odločbi popravi tudi na lastno pobudo v 30 dneh od izdaje arbitražne odločbe.
4. Za popravek, razlago arbitražne odločbe in dopolnilno arbitražno odločbo se uporabljajo določbe 40. in 41. člena pravil. Popravek oziroma razlaga tvorita sestavni del arbitražne odločbe.

STROŠKI ARBITRAŽNEGA POSTOPKA

45. člen
Stroški arbitraže
1. Stroške arbitraže sestavljajo:
   i. plačilo za senat,
   ii. administrativni stroški Stalne arbitraže ter
   iii. stroški senata in Stalne arbitraže.
2. Preden izda arbitražno odločbo, mora senat od sekretariata pridobiti dokončno določeno višino stroškov arbitraže. Sekretariat dokončno določi višino stroškov arbitraže v skladu s tarifo (Dodatek II), veljavno v času začetka postopka.
3. Kadar se postopek konča pred izdajo končne arbitražne odločbe s sklepom o ustavitvi postopka ali arbitražno odločbo na podlagi poravnave, sekretariat dokončno določi ustrezno višino stroškov arbitraže, upoštevajoč fazo, v kateri se je postopek končal, delo, ki ga je opravil senat, in druge relevantne okoliščine. V tem primeru je lahko višina plačil za senat nižja od minimalnega zneska, kot izhaja iz Dodatka II.
4. Senat mora v končno arbitražno odločbo, arbitražno odločbo na podlagi poravnave ali sklep o ustavitvi postopka vključiti stroške arbitraže, kot jih je dokončno določil sekretariat, in jih razčleniti na plačilo in stroške za posameznega arbitra ter administrativne in druge stroške Stalne arbitraže.
5. Če se stranke niso drugače sporazumele, senat na zahtevo katere koli stranke odloči o razporeditvi

stroškov arbitraže med stranke. Pri tem upošteva načelo uspeha strank v postopku in druge relevantne okoliščine.
6. Stranke so arbitrom in Stalni arbitraži solidarno odgovorne za plačilo stroškov arbitraže.
7. Vpisna taksa, administrativni stroški Stalne arbitraže in plačilo za senat, kot izhajajo iz Dodatka II, ne vključujejo morebitnega davka na dodano vrednost. Ob imenovanju morajo arbitri sekretariatu sporočiti višino davka na dodano vrednost, ki se obračuna na njihovo plačilo.

46. člen
Stroški strank
Če se stranke niso drugače sporazumele, senat na zahtevo katere koli stranke v končni arbitražni odločbi, arbitražni odločbi na podlagi poravnave ali sklepu o ustavitvi postopka odloči o povrnitvi razumnih stroškov, ki so jih stranke imele zaradi postopka, vključno s stroški pravnega zastopanja. Pri tem upošteva načelo uspeha strank v postopku in druge relevantne okoliščine.

47. člen
Predujem za kritje stroškov arbitraže
1. Sekretariat določi znesek, ki ga morajo stranke plačati kot predujem za kritje stroškov arbitraže (predujem).
2. Predujem ustreza predvideni višini stroškov arbitraže, kot so opredeljeni v prvem odstavku 45. člena pravil. Predujem se plača na bančni račun Stalne arbitraže.
3. Tožeča in tožena stranka morata plačati vsaka polovico predujma, razen če so določeni ločeni predujmi. Če je poleg tožbe vložena nasprotna tožba ali ugovor zaradi pobotanja, lahko sekretariat za vsako stranko določi ločen predujem, ki ustreza njenemu zahtevku. Če predujem ne zadošča za kritje stroškov arbitraže ali v drugih utemeljenih primerih, lahko sekretariat na predlog senata ali po lastni pobudi naloži strankam plačilo dodatnega predujma.
4. Če katera od strank v roku, ki ga določi sekretariat, ne plača zahtevanega predujma, sekretariat k plačilu pozove nasprotno stranko in ji določi rok za plačilo. Če tudi nasprotna stranka ne opravi plačila v skladu s pozivom, lahko sekretariat delno ali v celoti ustavi postopek. Če ena od strank opravi plačilo namesto druge stranke, lahko senat na njeno zahtevo izda ločeno arbitražno odločbo, s katero drugi stranki naloži povrnitev plačanega dela predujma.
5. Po zaključku postopka se neporabljen del predujma vrne strankam.

POSPEŠENI ARBITRAŽNI POSTOPEK

48. člen
Pravila pospešenega arbitražnega postopka
1. Pravila pospešenega arbitražnega postopka (pospešeni postopek) se uporabljajo, če se stranke za pospešeni postopek izrecno dogovorijo v arbitražnem sporazumu ali kasneje. Stranke se lahko za pospešeni postopek dogovorijo najkasneje do vložitve odgovora na zahtevo za arbitražo.
2. Kadar se stranke dogovorijo za pospešeni postopek, se uporabljajo Arbitražna pravila Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije s spremembami, določenimi v tem členu.
3. Če se stranke ne sporazumejo drugače, v pospešenem postopku spor rešuje arbiter posameznik, razen če predsedstvo glede na zapletenost in druge okoliščine zadeve odloči, da spor rešuje senat, sestavljen iz treh arbitrov.Kadar naj bo senat sestavljen iz arbitra posameznika, ga stranke nominirajo sporazumno v 15 dneh od poziva sekretariata. Če arbiter posameznik v tem roku ni nominiran, ga imenuje predsedstvo.
4. Kadar naj bo senat sestavljen iz več kot enega arbitra, tožeča stranka nominira arbitra v zahtevi za arbitražo, tožena stranka pa v 15 dneh od poziva sekretariata. Imenovana arbitra v 15 dneh od poziva sekretariata nominirata arbitra, ki bo deloval kot predsednik senata. Če kateri od arbitrov ni nominiran v roku, ga imenuje predsedstvo.
5. Končna arbitražna odločba mora biti izdana v roku šestih mesecev po tem, ko je bila senatu zadeva predana v skladu z 20. členom pravil. Iz upravičenih razlogov lahko predsedstvo, na obrazložen predlog senata ali na lastno pobudo, ta rok podaljša. Pri tem lahko od senata zahteva pojasnila o stanju zadeve in razlogih za nezmožnost izdaje arbitražne odločbe v roku.
6. Senat vodi pospešeni postopek tako, da bo lahko končno arbitražno odločbo izdal v roku iz prejšnjega odstavka. Razen če senat določi drugače, velja:
   i. po vložitvi odgovora na zahtevo za arbitražo so stranke praviloma upravičene vložiti le še tožbo, odgovor na tožbo in morebitno nasprotno tožbo oziroma ugovor zaradi pobotanja ter odgovor nanju;

ii. vsa pisanja in obvestila se pošiljajo v elektronski obliki;
iii. roki, ki jih za pošiljanje pisnih vlog določi senat, praviloma niso daljši od 15 dni;
iv. razen če se stranke sporazumejo, da bo v sporu odločeno le na podlagi pisnih vlog, lahko senat opravi ustno obravnavo;
v. po opravljeni ustni obravnavi stranke ne smejo več vlagati pisnih vlog;
vi. senat mora navesti povzetek razlogov, na katerih temelji arbitražna odločba, razen če so se stranke sporazumele, da arbitražne odločbe ni treba obrazložiti.

SPLOŠNA PRAVILA

49. člen
Temeljno pravilo
Glede vseh vprašanj, ki s temi pravili niso posebej urejena, morajo senat, stranke in Stalna arbitraža ravnati v duhu teh pravil in s ciljem, da se zagotovi izvršljivost arbitražne odločbe.

50. člen
Zaupnost
1. Razen če se stranke izrecno sporazumejo drugače, morajo Stalna arbitraža, arbitri in arbiter za nujne primere varovati zaupnost postopka, arbitražne odločbe, sklepov in drugih odločitev senata. Ta obveznost velja tudi za izvedence, ki jih imenuje senat, in člane predsedstva ter sekretariata.
2. Razen če se stranke izrecno sporazumejo drugače, morajo kot zaupne varovati arbitražne odločbe, sklepe in druge odločitve senata in Stalne arbitraže ter vse dokumente, ki jih v postopku predloži katera od strank in niso javno dostopni, razen v primeru in obsegu, v katerem je stranka k razkritju zavezana oziroma je razkritje potrebno za zaščito ali uveljavitev njenih pravic oziroma za izvršitev ali izpodbijanje arbitražne odločbe pred državnim sodiščem.
3. Posvetovanja senata so zaupna.
4. Stalna arbitraža lahko v anonimni obliki, ki ne omogoča identifikacije strank ter drugih oseb, objavi arbitražno odločbo, sklepe in druge odločitve senata in Stalne arbitraže v strokovnih publikacijah, razen če temu v roku 60 dni od njihove izdaje pisno nasprotuje katera od strank.

51. člen
Jezik pravil
Kadar jezik postopka ni slovenščina, angleško besedilo prevlada nad drugimi jezikovnimi različicami teh pravil.

52. člen
Izključitev odgovornosti
Arbitri, arbiter za nujne primere, Stalna arbitraža, člani predsedstva in sekretariata, Gospodarska zbornica Slovenije in njeni zaposleni niso odškodninsko odgovorni za kakršno koli storitev ali opustitev, povezano z arbitražnim postopkom, če je takšna izključitev odgovornosti po veljavnem pravu dopustna.

53. člen
Pričetek veljavnosti
Ta pravila stopijo v veljavo 1. januarja 2014.

DODATEK I
ORGANIZACIJA STALNE ARBITRAŽE

1. člen
Stalna arbitraža
1. Stalna arbitraža pri Gospodarski zbornici Slovenije (Stalna arbitraža) je samostojna in neodvisna institucija, ki zagotavlja organizacijo in podporo reševanju sporov.
2. Organa Stalne arbitraže sta predsedstvo in sekretariat. Pogoje za delovanje in uresničevanje nalog Stalne arbitraže zagotavlja Gospodarska zbornica Slovenije.

2. člen
Naloge Stalne arbitraže
Stalna arbitraža:
i. organizira in zagotavlja podporo reševanju domačih sporov in sporov z mednarodnim elementom z arbitražo, posredovanjem in drugimi alternativnimi oblikami reševanja sporov v skladu z lastnimi pravili in drugimi pravili ter postopki, o katerih se stranke dogovorijo;
ii. zagotavlja informacije o arbitraži, posredovanju in drugih alternativnih oblikah reševanja sporov.

3. člen
Predsedstvo
1. Predsedstvo sestavljajo predsednik, podpredsednik in pet članov.

2. Predsedstvo v posameznih postopkih sprejema odločitve, za katere je pristojno v skladu s temi ali drugimi pravili Stalne arbitraže, o katerih se stranke dogovorijo. Odločitve predsedstva so dokončne in jih predsedstvu ni treba obrazložiti.
3. Seje predsedstva sklicuje in vodi predsednik ali v njegovi odsotnosti podpredsednik. Trije člani predsedstva tvorijo kvorum za veljavno odločanje. Predsedstvo sprejema odločitve z večino glasov prisotnih članov. V primeru enakega števila glasov je odločilen glas predsedujočega. Član predsedstva se ne sme vzdržati glasovanja.
4. V nujnih primerih lahko predsednik ali v njegovi odsotnosti podpredsednik sprejme odločitev v imenu predsedstva.
5. Član predsedstva nima pravice glasovati, če gre za odločanje v postopku, v katerem je imenovan za arbitra. To dejstvo ne vpliva na zahtevani kvorum za veljavno odločanje.

4. člen
Imenovanje predsedstva

1. Predsedstvo imenuje upravni odbor Gospodarske zbornice Slovenije.
2. Mandat predsednika, podpredsednika in članov predsedstva traja štiri leta z možnostjo ponovnega imenovanja.
3. V izjemnih primerih lahko upravni odbor Gospodarske zbornice Slovenije odpokliče člana predsedstva. Če članu predsedstva preneha mandat zaradi odstopa, odpoklica ali kakšnega drugega razloga, upravni odbor Gospodarske zbornice Slovenije za preostali del mandata imenuje novega člana predsedstva.

5. člen
Sekretariat

1. Sekretariat ima strokovno službo, ki nadzoruje učinkovitost poteka postopkov in dela arbitrov ter opravlja druge naloge v skladu s temi pravili. Sekretariat vodi generalni sekretar.
2. Sekretariat v posameznih postopkih sprejema odločitve, za katere je pristojen v skladu s temi ali drugimi pravili Stalne arbitraže, o katerih se stranke dogovorijo. Odločitve sekretariata so dokončne in jih sekretariatu ni treba obrazložiti.
3. Sekretariat lahko odloča v posameznih zadevah iz pristojnosti predsedstva, ki jih nanj prenese predsedstvo.

6. člen
Imenovanje generalnega sekretarja

Generalnega sekretarja imenuje predsednik Gospodarske zbornice Slovenije v soglasju s predsednikom Stalne arbitraže, za mandatno obdobje štirih let, z možnostjo ponovnega imenovanja.

7. člen
Delo Stalne arbitraže

Stalna arbitraža varuje zaupnost postopkov, arbitražnih odločb, sklepov in drugih odločitev. V vseh postopkih Stalna arbitraža deluje nepristransko in v duhu učinkovitosti postopka.

DODATEK II
TARIFA

1. člen
Vpisna taksa

1. Vpisna taksa iz 6. člena pravil znaša 1.000 EUR in je nepovratna.
2. Vpisna taksa je vključena v administrativne stroške Stalne arbitraže iz 3. člena tega dodatka.
3. Vpisna taksa se vračuna v del predujma, ki ga mora plačati tožeča stranka v skladu s 47. členom pravil.

2. člen
Plačilo za senat

1. Sekretariat določi višino plačila za predsednika senata in arbitra posameznika na podlagi tabele A. Plačilo za arbitra posameznika je za 20 % višje od plačila za predsednika senata.
2. Vsak od članov senata prejme 60 % plačila za predsednika senata. Po posvetovanju s senatom lahko sekretariat določi drugačen odstotek za odmero plačila posameznemu članu senata.
3. Vrednost spornega predmeta se določi kot vsota vrednosti vseh tožbenih zahtevkov in zahtevkov iz nasprotnih tožb. Enako velja tudi za ugovore zaradi pobotanja, razen če njihovo obravnavanje ne predstavlja občutnega povečanja dela. Kadar vrednosti spornega predmeta ni mogoče ugotoviti, sekretariat pri določitvi višine plačil za senat upošteva vse relevantne okoliščine zadeve.
4. Sekretariat pri določitvi višine plačila za senat upošteva skrbnost in učinkovitost arbitrov, obseg opravljenega dela, zapletenost zadeve, učinkovitost poteka postopka in pravočasnost izdaje arbitražne

odločbe. V izjemnih primerih lahko sekretariat odstopi od zneskov, kot izhajajo iz tabele A.

3. člen
Administrativni stroški Stalne arbitraže

1. Sekretariat določi administrativne stroške Stalne arbitraže na podlagi tabele B.
2. Vrednost spornega predmeta se določi kot vsota vrednosti vseh tožbenih zahtevkov in zahtevkov iz nasprotnih tožb. Enako velja tudi za ugovore zaradi pobotanja, razen če njihovo obravnavanje ne predstavlja občutnega povečanja dela. Kadar vrednosti spornega predmeta ni mogoče ugotoviti, sekretariat pri določitvi višine administrativnih stroškov Stalne arbitraže upošteva vse relevantne okoliščine zadeve.
3. V izjemnih primerih lahko sekretariat odstopi od zneskov, kot izhajajo iz tabele B.

4. člen
Stroški senata in Stalne arbitraže

1. Poleg plačil za senat in administrativnih stroškov Stalne arbitraže sekretariat določi višino zneska za pokritje razumnih stroškov, ki so nastali posameznim arbitrom in Stalni arbitraži.
2. Stroški senata lahko vključujejo tudi plačila in stroške za izvedence, ki jih v skladu s 34. členom pravil imenuje senat.
3. Stalna arbitraža sprejme smernice za obračunavanje stroškov senata, namenjene arbitrom.

TABELA A

Vrednost spornega predmeta	Plačilo za predsednika senata[1]	
(v EUR)	Minimum (v EUR)	Maksimum (v EUR)
do 25.000	1.800	2.700
od 25.000 do 50.000	1.800 + 2,8 % od vrednosti nad 25.000	2.700 + 4,2 % od vrednosti nad 25.000
od 50.000 do 100.000	2.500 + 4,2 % od vrednosti nad 50.000	3.750 + 6,3 % od vrednosti nad 50.000
od 100.000 do 250.000	4.600 + 1,6 % od vrednosti nad 100.000	6.900 + 2,4 % od vrednosti nad 100.000
od 250.000 do 500.000	7.000 + 1,56 % od vrednosti nad 250.000	10.500 + 2,34 % od vrednosti nad 250.000
od 500.000 do 1,000.000	10.900 + 1,22 % od vrednosti nad 500.000	16.350 + 1,83 % od vrednosti nad 500.000
od 1,000.000 do 2,000.000	17.000 + 0,64 % od vrednosti nad 1,000.000	25.500 + 0,96 % od vrednosti nad 1,000.000
od 2,000.000 do 5,000.000	23.400 + 0,42 % od vrednosti nad 2,000.000	35.100 + 0,63 % od vrednosti nad 2,000.000
od 5,000.000 do 10,000.000	36.000 + 0,34 % od vrednosti nad 5,000.000	54.000 + 0,51 % od vrednosti nad 5,000.000
od 10,000.000 do 20,000.000	53.000 + 0,2 % od vrednosti nad 10,000.000	79.500 + 0,3 % od vrednosti nad 10,000.000
od 20,000.000 do 50,000.000	73.000 + 0,12 % od vrednosti nad 20,000.000	109.500 + 0,18 % od vrednosti nad 20,000.000
od 50,000.001	določi predsedstvo	

1 Plačilo za arbitra posameznika je za 20 % višje od plačila za predsednika senata.

TABELA B

Vrednost spornega predmeta	Administrativni stroški Stalne arbitraže
(v EUR)	(v EUR)
do 25.000	2.000
od 25.000 do 50.000	2.000 + 2 % od vrednosti nad 25.000
od 50.000 do 100.000	2.500 + 2 % od vrednosti nad 50.000
od 100.000 do 250.000	3.500 + 1 % od vrednosti nad 100.000
od 250.000 do 500.000	5.000 + 1 % od vrednosti nad 250.000
od 500.000 do 1,000.000	7.500 + 0,4 % od vrednosti nad 500.000
od 1,000.000 do 2,000.000	9.500 + 0,31 % od vrednosti nad 1,000.000
od 2,000.000 do 5,000.000	12.600 + 0,08 % od vrednosti nad 2,000.000
od 5,000.000 do 10,000.000	15.000 + 0,06 % od vrednosti nad 5,000.000
od 10,000.000 do 20,000.000	18.000 + 0,02 % od vrednosti nad 10,000.000
od 20,000.000 do 50,000.000	20.000 + 0,005 % od vrednosti nad 20,000.000
od 50,000.001	21.500

DODATEK III
POSTOPEK PRED ARBITROM ZA NUJNE PRIMERE

1. člen
Arbiter za nujne primere

1. Postopek pred arbitrom za nujne primere se začne na zahtevo stranke v skladu z 38. členom pravil.
2. Arbiter za nujne primere ima pristojnosti iz prvega in drugega odstavka 37. člena pravil.
3. Pristojnosti arbitra za nujne primere prenehajo, ko je zadeva predana senatu v skladu z 20. členom pravil oziroma v primerih iz tretjega odstavka 7. člena tega dodatka, ko začasni ukrep preneha zavezovati stranke.
4. Kadar je zadeva predana senatu, preden arbiter za nujne primere izda začasni ukrep, arbiter za nujne primere zadrži pristojnost za izdajo začasnega ukrepa v roku iz drugega odstavka 6. člena tega dodatka.

2. člen
Zahteva za postopek pred arbitrom za nujne primere

1. Stranka zahtevo za postopek pred arbitrom za nujne primere (zahteva) Stalni arbitraži pošlje praviloma po elektronski pošti.
2. Zahteva mora vsebovati:
   i. imena, naslove in kontaktne podatke (elektronske naslove, telefonske številke, številke telefaksa) strank ter njihovih pooblaščencev,
   ii. kopijo arbitražnega sporazuma ali, če samostojne listine o tem ni, opis in morebitne dokaze o obstoju arbitražnega sporazuma,
   iii. opis spora,
   iv. zahtevani začasni ukrep in razloge, s katerimi stranka utemeljuje zahtevani ukrep,
   v. razloge nujnosti, zaradi katerih izdaja začasnega ukrepa ne more počakati do oblikovanja senata,
   vi. predlog jezika in sedeža postopka pred arbitrom za nujne primere ter merodajnega materialnega prava in
   vii. dokazilo o plačilu stroškov postopka pred arbitrom za nujne primere, skladno z 8. členom tega dodatka.
3. Zahteva mora biti vložena v jeziku, za katerega so se stranke dogovorile, da je jezik arbitražnega postopka. Če se stranke o tem niso sporazumele, mora biti zahteva vložena v jeziku, v katerem je sestavljen arbitražni sporazum.
4. Kadar stranka zahteva postopek pred arbitrom za nujne primere pred vložitvijo zahteve za arbitražo, mora zahtevo za arbitražo vložiti v 10 dneh od dneva, ko je sekretariat prejel zahtevo za postopek pred arbitrom za nujne primere. V nasprotnem primeru sekretariat ustavi postopek pred arbitrom za nujne primere.
5. Po prejemu zahteve za postopek pred arbitrom za nujne primere jo sekretariat brez odlašanja pošlje nasprotni stranki.

3. člen
Imenovanje arbitra za nujne primere

1. Predsedstvo imenuje arbitra za nujne primere, kakor hitro je mogoče, praviloma pa v 48 urah po prejemu zahteve. Po imenovanju sekretariat arbitru za nujne primere brez odlašanja preda zahtevo.
2. Predsedstvo ne imenuje arbitra za nujne primere, kadar iz zahteve izhaja, da očitno (*prima facie*) ni podana pristojnost za odločanje po teh pravilih.
3. Arbiter za nujne primere mora biti nepristranski in neodvisen. Razkriti mora vse okoliščine, ki bi lahko vzbujale utemeljen dvom o njegovi nepristranskosti in neodvisnosti. Za arbitra za nujne primere se uporablja 18. člen pravil, z izjemo roka iz drugega odstavka 18. člena pravil, ki je skrajšan na 3 dni.
4. Razen če so se stranke dogovorile drugače, arbiter za nujne primere ne sme biti imenovan za arbitra v katerem koli postopku, ki se nanaša na spor, v zvezi s katerim je deloval kot arbiter za nujne primere.

4. člen
Sedež postopka pred arbitrom za nujne primere

Sedež postopka pred arbitrom za nujne primere je enak sedežu, za katerega so se stranke sporazumele, da je sedež arbitraže. Če se stranke o sedežu postopka pred arbitrom za nujne primere niso sporazumele, je sedež Ljubljana, razen če predsedstvo glede na okoliščine zadeve odloči drugače.

5. člen
Vodenje postopka pred arbitrom za nujne primere

Arbiter za nujne primere vodi postopek tako, kot šteje za primerno, pri tem pa mora upoštevati okoliščine zadeve in nujno naravo postopka. V vsakem primeru mora arbiter za nujne primere stranke obravnavati enako in dati vsaki od njih razumno možnost, da se o zadevi izjavi.

6. člen
Odločitev o začasnem ukrepu

1. Odločitev o začasnem ukrepu arbiter za nujne primere sprejme v obliki sklepa.
2. Arbiter za nujne primere mora izdati sklep v 15 dneh od dneva, ko mu je sekretariat predal zahtevo v skladu s prvim odstavkom 3. člena tega dodatka. Iz upravičenih razlogov lahko predsedstvo na predlog arbitra za nujne primere ali na lastno pobudo ta rok podaljša. Pri tem lahko predsedstvo od arbitra za nujne primere zahteva pojasnila o stanju zadeve in razlogih za nezmožnost izdaje sklepa v roku.
3. Sklep mora:
   i. biti izdan v pisni obliki,
   ii. vsebovati datum izdaje, navedbo sedeža postopka pred arbitrom za nujne primere in razloge, na katerih temelji, in
   iii. biti podpisan s strani arbitra za nujne primere.
4. Arbiter za nujne primere mora sklep nemudoma poslati strankam in Stalni arbitraži.

7. člen
Učinek začasnega ukrepa

1. Začasni ukrep je za stranke zavezujoč. S podreditvijo tem pravilom se stranke zavežejo, da bodo vsak začasni ukrep izvršile brez odlašanja oziroma v roku, ki ga določi arbiter za nujne primere.
2. Na obrazložen predlog katere koli stranke lahko arbiter za nujne primere začasni ukrep spremeni, zadrži ali prekliče.
3. Začasni ukrep preneha zavezovati stranke:
   i. če je postopek pred arbitrom za nujne primere ustavljen v skladu s četrtim odstavkom 2. člena tega dodatka,
   ii. če je zahtevi za izločitev arbitra za nujne primere ugodeno,
   iii. če tako odloči arbiter za nujne primere ali senat in
   iv. s končanjem arbitražnega postopka, razen če senat odloči drugače.
4. Senat ni vezan na začasen ukrep arbitra za nujne primere in razloge za njegov sprejem.

8. člen
Stroški postopka

1. Stranka mora ob vložitvi zahteve plačati stroške postopka pred arbitrom za nujne primere.
2. Stroški postopka pred arbitrom za nujne primere znašajo:
   i. plačilo za arbitra za nujne primere v višini 10.000 EUR in
   ii. nepovratno administrativno takso v višini 3.000 EUR.
3. Stroški postopka pred arbitrom za nujne primere ne vključujejo morebitnega davka na dodano vrednost.
4. Predsedstvo lahko na predlog arbitra za nujne primere ali na lastno pobudo odloči o povišanju ali znižanju stroškov postopka, pri čemer upošteva okoliščine zadeve, opravljeno delo arbitra za nujne primere in Stalne arbitraže ter druge relevantne okoliščine.
5. Če stranka ne plača stroškov postopka v roku, sekretariat ne obravnava zahteve oziroma ustavi postopek.
6. Na zahtevo stranke senat v arbitražni odločbi odloči o razporeditvi stroškov postopka pred arbitrom za nujne primere med stranke.

9. člen
Splošno pravilo

O vseh vprašanjih, ki v tem dodatku niso posebej urejena, morajo arbiter za nujne primere, predsedstvo in sekretariat ravnati v duhu tega dodatka in Arbitražnih pravil Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije.

VZORČNE ARBITRAŽNE KLAVZULE

Arbitražni postopek

Vsak spor, nesoglasje ali zahtevek, ki izhaja iz te pogodbe ali je v povezavi s to pogodbo, vključno z njeno kršitvijo, prenehanjem ali veljavnostjo, bo dokončno rešen v arbitražnem postopku v skladu z Arbitražnimi pravili Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije.

Priporočeni dodatki:

- *Arbitražni senat naj bo sestavljen iz [treh arbitrov / arbitra posameznika].*
- *Sedež arbitraže naj bo [mesto in država].*
- *Arbitražni postopek bo potekal v [...] jeziku.*
- *Glede vsebine spora se bo uporabilo [...] pravo.*

Pospešeni arbitražni postopek

Vsak spor, nesoglasje ali zahtevek, ki izhaja iz te pogodbe ali je v povezavi s to pogodbo, vključno z njeno

kršitvijo, prenehanjem ali veljavnostjo, bo dokončno rešen v arbitražnem postopku v skladu z Arbitražnimi pravili Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije z uporabo pravil o pospešenem arbitražnem postopku.

Priporočeni dodatki:

- *Arbitražni senat naj bo sestavljen iz [arbitra posameznika / treh arbitrov].*
- *Sedež arbitraže naj bo [mesto in država].*
- *Arbitražni postopek bo potekal v [...] jeziku.*
- *Glede vsebine spora se bo uporabilo [...] pravo.*

Arbitražni postopek brez arbitra za nujne primere

Vsak spor, nesoglasje ali zahtevek, ki izhaja iz te pogodbe ali je v povezavi s to pogodbo, vključno z njeno kršitvijo, prenehanjem ali veljavnostjo, bo dokončno rešen v arbitražnem postopku v skladu z Arbitražnimi pravili Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije. Pravila o postopku pred arbitrom za nujne primere se ne uporabijo.

Priporočeni dodatki:

- *Arbitražni senat naj bo sestavljen iz [treh arbitrov / arbitra posameznika].*
- *Sedež arbitraže naj bo [mesto in država].*
- *Arbitražni postopek bo potekal v [...] jeziku.*
- *Glede vsebine spora se bo uporabilo [...] pravo.*

Uporaba vzorčnih arbitražnih klavzul

Strankam, ki želijo predložiti spor v reševanje pred Stalno arbitražo pri Gospodarski zbornici Slovenije, se priporoča, da v pogodbo vključijo eno od zgoraj navedenih vzorčnih arbitražnih klavzul.

Z vključitvijo vzorčne arbitražne klavzule v pogodbo se stranke dogovorijo, da bodo spor reševale v arbitražnem postopku pred Stalno arbitražo pri Gospodarski zbornici Slovenije, in si tako zagotovijo hitro, učinkovito in strokovno rešitev spora. Vzorčne arbitražne klavzule lahko stranke dopolnijo oziroma prilagodijo v skladu s svojimi potrebami oziroma okoliščinami. Stranke se lahko pri oblikovanju arbitražne klavzule dogovorijo denimo za drugačno število arbitrov, kot ga določajo Ljubljanska arbitražna pravila (Ljubljanska arbitražna pravila v osnovi določajo, da je arbitražni senat sestavljen iz treh arbitrov). Prav tako lahko stranke v arbitražni klavzuli določijo sedež arbitraže, jezik, v katerem se bo vodil arbitražni postopek, in materialno pravo, ki se bo uporabljalo glede vsebine spornega razmerja.

Kadar gre za enostavnejše spore ali spore manjše vrednosti, pri katerih je strankam hitrost rešitve v posebnem interesu, lahko v pogodbo vključijo posebno vzorčno arbitražno klavzulo, ki določa uporabo pravil o pospešenem arbitražnem postopku (48. člen Ljubljanskih arbitražnih pravil).

Ljubljanska arbitražna pravila urejajo tudi posebni postopek pred arbitrom za nujne primere (Dodatek III). Kadar stranke želijo izključiti uporabo postopka pred arbitrom za nujne primere, naj v pogodbo vključijo posebno vzorčno arbitražno klavzulo, ki določa izključitev uporabe pravil postopka pred arbitrom za nujne primere (Dodatek III Ljubljanskih arbitražnih pravil).

Pri oblikovanju arbitražne klavzule morajo biti stranke previdne. Pomembno je, da je arbitražna klavzula oblikovana tako, da iz nje jasno in nedvoumno izhaja dogovor strank o tem, da bo morebiten spor dokončno rešen z arbitražo (in ne pred državnim sodiščem), in o tem, da bo predložen v reševanje pred Stalno arbitražo pri Gospodarski zbornici Slovenije. Nejasno ali dvoumno zapisana arbitražna klavzula lahko arbitražni postopek bistveno oteži ali ga v skrajnem primeru onemogoči.

Več informacij o arbitražnem postopku in prevode vzorčnih arbitražnih klavzul v svetovne jezike najdete na spletnem naslovu **www.sloarbitration.eu**.

Shema arbitražnega postopka po novih Ljubljanskih arbitražnih pravilih

TOŽEČA STRANKA VLOŽI ZAHTEVO ZA ARBITRAŽO (5. člen)
- plačilo vpisne takse

STALNA ARBITRAŽA (1., 4., 6., 47. člen)
- pošlje zahtevo za arbitražo toženi stranki
- pošlje odgovor na zahtevo za arbitražo tožeči stranki
- določi predujem za kritje stroškov arbitraže

TOŽENA STRANKA ODGOVORI NA ZAHTEVO ZA ARBITRAŽO (7. člen)
- odgovor v 30 dneh
- morebiten zahtevek iz nasprotne tožbe ali ugovor zaradi pobotanja

TOŽEČA STRANKA NOMINIRA ARBITRA (14. člen)

PLAČILO POLOVICE PREDUJMA ZA KRITJE STROŠKOV ARBITRAŽE (47. člen)

OBLIKOVANJE SENATA (14., 15. člen)
- nominacija predsednika senata
- soglasje strank o arbitru posamezniku

STALNA ARBITRAŽA POTRDI ARBITRE (17. člen)

TOŽENA STRANKA NOMINIRA ARBITRA (14. člen)

PLAČILO POLOVICE PREDUJMA ZA KRITJE STROŠKOV ARBITRAŽE (47. člen)

PREDAJA ZADEVE SENATU (9., 20., 21. člen)
- po predaji zadeve senatu morajo stranke vsa pisanja in obvestila pošiljati neposredno in hkrati senatu in nasprotni stranki ter v vednost Stalni arbitraži

TOŽBA (26. člen)

SENAT DOLOČI ČASOVNI NAČRT POTEKA POSTOPKA (25. člen)

ODGOVOR NA TOŽBO (27. člen)
- nasprotna tožba, ugovor zaradi pobotanja

USTNA OBRAVNAVA (32. člen)
- na zahtevo stranke ali senata

SEKRETARIAT DOKONČNO DOLOČI VIŠINO STROŠKOV ARBITRAŽE (45. člen)

SENAT IZDA ARBITRAŽNO ODLOČBO (40., 41., 42. člen)
- najkasneje v 9-ih mesecih po predaji zadeve senatu
- arbitražna odločba je dokončna in za stranke zavezujoča

TOŽEČI STRANKI SE VRNE NEPORABLJEN DEL PREDUJMA (47. člen)

STALNA ARBITRAŽA IZPLAČA STROŠKE ARBITRAŽE IN ZAKLJUČI SPIS

TOŽENI STRANKI SE VRNE NEPORABLJEN DEL PREDUJMA (47. člen)

9 MESECEV

Še o arbitraži in izvršbi na podlagi verodostojne listine v praksi Stalne arbitraže

Nejc Lahne

Nejc Lahne, univ. dipl. pravnik je namestnik generalnega sekretarja Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije. Ukvarja se z dnevnim managiranjem arbitražnih postopkov pred Stalno arbitražo in svetovanjem strankam na področjih arbitražnega in mednarodnega gospodarskega prava s poudarkom na sklepanju in izvajanju mednarodnih gospodarskih pogodb. E-mail: nejc.lahne@gzs.si

Namen upnika pri uporabi IVL gre iskati v zasledovanju izvršilnega naslova in ne v zahtevi za pravno varstvo pred sodiščem, zato mu mora biti dana možnost, da kljub uporabi IVL, ob dolžnikovem ugovoru zoper sklep o izvršbi, ohrani možnost uveljavljati enak zahtevek v kontradiktornem postopku pred arbitražo

Pri snovanju Pravilnika o obrazcih, vrstah izvršb in poteku avtomatiziranega izvršilnega postopka je zakonodajalec "pozabil", da se poslovna praksa v pravnem prometu poleg izbire krajevne pristojnosti sodišč, odloča tudi za izrecno izključitev sodne pristojnosti z arbitražnim sporazumom (klavzulo)

O vprašanju posledic, ki jih ima uporaba instituta izvršbe na podlagi verodostojne listine (IVL) za arbitražne postopke oziroma o vplivu IVL na veljavnost arbitražnih sporazumov je v preteklosti pisalo že nekaj avtorjev.[1] V tem prispevku bom z namenom aktualizacije tematike v nadaljevanju povzel nekaj ključnih značilnosti razmerja IVL – arbitražni sporazum ter v luči problematike konkludentne odpovedi arbitražnemu sporazumu prikazal prakso Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije (Stalna arbitraža) na tem področju.

Postopek IVL je slovenski zakonodajalec uvedel kot instrument upnikov za hitro in enostavno izterjavo zapadlih terjatev, glede katerih upnik razpolaga z verodostojno listino.[2] IVL upniku omogoča, da si brez ustne obravnave in vnaprejšnje kontradiktornosti zagotovi izvršilni naslov, pri tem pa tvega, da bo dolžnik (nasprotna stranka) postopek IVL z enostransko vložitvijo ugovora spremenil v redni pravdni postopek. Namen upnika pri uporabi IVL gre iskati v zasledovanju izvršilnega naslova in ne v zahtevi za pravno varstvo pred sodiščem, zato mu mora biti dana možnost, da kljub uporabi IVL, ob dolžnikovem ugovoru zoper sklep o izvršbi, ohrani možnost uveljavljati enak zahtevek v kontradiktornem postopku pred arbitražo (upnikova možnost, da ohrani veljavnost arbitražnega sporazuma).[3] Pri tem je sodna praksa[4] jasna in za pravočasnost ugovora upnika (v pravdnem postopku – tožnika) zahteva, da le-ta priloži arbitražni sporazum že samemu predlogu za IVL in da v njem izrecno uveljavlja, da je v primeru spora za odločitev pristojna arbitraža – t. im. pridržek pristojnosti.[5] V praksi prihaja na tem mestu do številnih težav, ki so tako izvedbene kot praktične narave, predvsem pa so posledica nedoslednosti zakonodajalca. Pri snovanju Pravilnika o obrazcih, vrstah izvršb in poteku avtomatiziranega izvršilnega postopka[6] je zakonodajalec "pozabil", da se poslovna praksa v pravnem prometu poleg izbire krajevne pristojnosti sodišč, odloča tudi

1 Glej Galič, A.: Arbitraža in izvršba na podlagi verodostojne listine, Pravna praksa, 2004, št. 3; Plauštajner, K.: Arbitraža in izvršba na podlagi verodostojne listine, Odvetnik, 2009, št. 45; Andee Prosenc, T.: Arbitražna klavzula? Ne hvala!, Odvetnik, 2009, št. 44; Bergant Rakočević, V.: Predlog za izvršbo na podlagi verodostojne listine kot tožba, Pravna praksa, 2005, št. 35; Galič, A.: Plačilni nalog in izvršba na podlagi verodostojne listine ter arbitraža, Zbornik znanstvenih razprav – LXXII, letnik 2012; Vertačnik, M., Gorjup, V.: Arbitraža in izvršba na podlagi verodostojne listine, Pravna praksa, 2013, št. 45.

2 Glej Zakon o izvršbi in zavarovanju (ZIZ; Ur.l. RS, št. 3/2007-UPB4 in spremembe).

3 Tako tudi Galič v: Galič, A.: Arbitraža in izvršba na podlagi verodostojne listine, Pravna praksa, 2004, št. 3, str. 4.

4 Glej npr.: VSL Sklep I Cp 1465/2003 z dne 11.09.2003.

5 Sodna praksa je z uporabo analogije *intra legem* pravilo 41. člena ZIZ, ki upniku (tožniku) omogoča, da lahko ob predlogu za IVL ohrani veljavnost dogovora o krajevni pristojnosti razširila na položaj razmerja med IVL in arbitražo.

6 Ur.l. RS, št. 104/2011.

za izrecno izključitev sodne pristojnosti z arbitražnim sporazumom (klavzulo).[7] Tako upnik v postopku IVL z uporabo standardiziranega a pomanjkljivega[8] obraza (COVL-1) ob vložitvi predloga za izvršbo (dejansko) nima možnosti uveljavljati obstoja arbitražnega sporazuma.[9] Neusklajenost omenjenega pravilnika z ZIZ in uveljavljeno sodno prakso pa ne spremeni dejstva, da mora upnik pri uporabi IVL v izogib nevarnosti (konkludentne) odpovedi arbitražnemu sporazumu, že v predlogu za izvršbo navesti, da želi od sodišča le izvršilni naslov in v primeru spora (dolžnikovega ugovora) ohraniti arbitražni sporazum v veljavi. V primeru, da dolžnik (toženec) ne ugovarja pristojnosti sodišča in ugovarja zgolj zoper sklep o IVL (kar je pogosta praksa) je tako konkludentna odpoved arbitražnemu sporazumu neizbežna.

S problematiko konkludentne odpovedi arbitražnemu sporazumu pri uporabi instituta IVL se pri svojem delu srečujejo tudi Stalna arbitraža in arbitražni senati, ki vodijo postopke po arbitražnih pravilih Stalne arbitraže.[10] Četudi je v velikem številu primerov iz navedb strank (največkrat tožeče stranke v arbitražnem postopku) mogoče zaznati, da je bila volja upnika pri vlaganju predloga za IVL vse prej kot odpoved arbitražnemu sporazumu in s tem učinkovitemu "arbitražnemu varstvu", pa praksa Stalne arbitraže ne more mimo dejstva, da je tekom uporabe neposrečene ureditve IVL dejansko prišlo do konkludentne odpovedi arbitražnemu sporazumu[11] – vsaj v okviru (višine) zahtevka za plačilo terjatev, ki je bil podan v predlogu za IVL.

Omenjena praksa Stalne arbitraže je prikazana v spodnjem sklepu s katerim je Stalna arbitraža odločila o ugovoru tožene stranke o veljavnosti arbitražnega sporazuma in s tem pristojnosti arbitraže.

S problematiko konkludentne odpovedi arbitražnemu sporazumu pri uporabi instituta IVL se pri svojem delu srečujejo tudi Stalna arbitraža in arbitražni senati, ki vodijo postopke po arbitražnih pravilih Stalne arbitraže

7 Podobno kot je zakonodajalec "pozabil" na rubriko o sklicevanju na arbitražni sporazum je "pozabil" tudi na obstoj dogovora o mednarodni pristojnosti.

8 Postavlja se vprašanje, kako bi sodna praksa sprejela praktično rešitev, ki jo je upnikom ponudil Galič. Galič meni, da je mogoče zavzeti stališče naj upnik na obrazcu za predlog za IVL v rubriko 21 ("*Dogovor krajevne pristojnosti*") zapiše "arbitražni sporazum". Glej Galič, A.: Plačilni nalog in izvršba na podlagi verodostojne listine ter arbitraža, Zbornik znanstvenih razprav – LXXII, letnik 2012, str. 70-71 (3/22-3/23).

9 Podrobneje o tem v: Vertačnik, M., Gorjup, V.: op. cit., str. 9-10.

10 S 1.1.2014 začnejo veljati nova Arbitražna pravila Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije (Ljubljanska arbitražna pravila), ki ukinjajo t. im. polno presojo pristojnosti institucije – primerjaj 9. člen Pravilnika o arbitražnem postopku pred Stalno arbitražo pri Gospodarski zbornici Slovenije (2000). Stalna arbitraža bo po Ljubljanskih arbitražnih pravilih (2014) v času pred oblikovanjem arbitražnega senata pristojna za ugotavljanje t. im. *prima facie* pristojnosti – glej 10. člen Ljubljanskih arbitražnih pravil (2014).

11 Do konkludentne odpovedi arbitražnemu sporazumu pride v (pogostem) primeru, ko dolžnik (v pravdnem postopku – toženec) v ugovoru zoper sklep o izvršbi na podlagi verodostojne listine *ne poda* ugovora o pristojnosti sodišča (tak ugovor je v praksi redek, saj dolžniku pogosto ni v interesu "učinkovitost arbitražnega postopka"). V primeru tovrstnega ugovora ne moremo govoriti o konkludentni odpovedi arbitražnemu sporazumu, saj je dolžnik z ugovarjanjem sodne pristojnosti ni pristal na upnikovo "ponudbo" za (konkludentno) odpoved arbitražnemu sporazumu.

SKLEP

Generalni sekretar Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije je na podlagi tretjega odstavka 9. člena Pravilnika o arbitražnem postopku pred Stalno arbitražo pri Gospodarski zbornici Slovenije in druge alineje prvega odstavka 20. člena Pravilnika o organizaciji Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije, v arbitražnem postopku št. SA 5.6-X/2013 tožeče stranke [...], *d.o.o., ki jo zastopa odvetniška družba* [...], *proti toženi stranki* [...], *d.o.o., ki jo zastopa odvetniška družba* [...], *zaradi plačila* [...] *EUR s pripadki, o ugovoru tožene stranke o nepristojnosti,*

odločil:

I. *Ugovoru tožene stranke o nepristojnosti Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije se delno ugodi.*

II. *Stalna arbitraža pri Gospodarski zbornici Slovenije se izreče za nepristojno za odločanje o prvi točki tožbenega zahtevka ("1. tožena stranka je dolžna tožeči stranki plačati* [...] *EUR* [...] *skupaj z zakonskimi zamudnimi obrestmi od zneskov* [...] *EUR od* [...] *do plačila,* [...] *EUR od* [...] *do plačila v 8 dneh, pod izvršbo").*

III. *Stalna arbitraža pri Gospodarski zbornici Slovenije se izreče za pristojno za odločanje o drugi in tretji točki tožbenega zahtevka ("2. tožena stranka je dolžna tožeči stranki plačati* [...] *zaradi* [...] *v višini* [...] *EUR, v 8 dneh pod, izvršbo."; "3. Tožena stranka je dolžna tožeči stranki povrniti njene stroške arbitražnega postopka, ki jih bo odmeril arbitražni senat v arbitražnem postopku pri Gospodarski zbornici Slovenije, v roku 15 dni od izdaje arbitražne odločbe brezobrestno, po preteku tega roka pa skupaj z zakonskimi zamudnimi obrestmi.").*

Obrazložitev:

I. BISTVENE NAVEDBE STRANK

Tožbeni zahtevek

1. Tožeča stranka je dne [...] *pri Stalni arbitraži pri Gospodarski zbornici Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Stalna arbitraža) vložila tožbo z dne* [...] *s katero zahteva:*

"

1. *tožena stranka je dolžna tožeči stranki plačati* [...] *EUR* [...] *skupaj z zakonskimi zamudnimi obrestmi od zneskov* [...] *EUR od* [...] *do plačila,* [...] *EUR od* [...] *do plačila v 8 dneh, pod izvršbo;*

2. *Tožena stranka je dolžna tožeči stranki plačati* [...] *zaradi* [...] *v višini* [...] *EUR, v 8 dneh pod, izvršbo;*

3. *Tožena stranka je dolžna tožeči stranki povrniti njene stroške arbitražnega postopka, ki jih bo odmeril arbitražni senat v arbitražnem postopku pri Gospodarski zbornici Slovenije, v roku 15 dni od izdaje arbitražne odločbe brezobrestno, po preteku tega roka pa skupaj z zakonskimi zamudnimi obrestmi;"*

(v nadaljevanju: Tožba z dne [...]*).*

Ugovor nepristojnosti

2. Stalna arbitraža je dne [...] *prejela Odgovor na tožbo in imenovanje arbitra tožene stranke z dne* [...]*, v katerem tožena stranka v prvi (1.) točki ugovarja pristojnost Stalne arbitraže in navaja, da gre v predmetnem arbitražnem postopku za odločanje o sporu, v zvezi s katerim že poteka pravdni postopek pred Okrožnim sodiščem v Ljubljani. Tožeča stranka je zoper toženo stranko vložila predlog za izvršbo na podlagi verodostojne listine o katerem je Okrajno sodišče v Ljubljani odločilo s sklepom o izvršbi (opr. št. VL* [...]*/2012) z dne* [...]*, na podlagi ugovora tožene stranke pa je sodišče sklep razveljavilo in odločilo, da bo o zahtevku odločilo Okrožno sodišče v Ljubljani. Po navedbi tožene stranke to pomeni, da tožeča stranka v postopku pred Okrožnim sodiščem v Ljubljani zahteva odločitev o istem sporu, kot je predmet pred Stalno arbitražo.*

Tožena stranka nadalje navaja, da je s tem, ko je tožeča stranka kljub pogodbeno dogovorjeni pristojnosti arbitraže, mimo dogovora uveljavljala sodno varstvo, čemur tožena stranka ni ugovarjala, s tem konkludentno razveljavila arbitražni sporazum iz pogodbe in je šteti, da le-ta ne obstoji.

Tožena stranka navaja tudi, da tožeča stranka ne more ugovarjati sodne pristojnosti v lastni zadevi, ker kot tožnik od istega sodišča zahteva odločanje o sporu in dokler obstoji pravdni postopek v zvezi s plačilom zneska, o istem ne more odločati tudi Stalna arbitraža. Tako naj bi bil po mnenju tožene stranke, zaradi ravnanja tožeče stranke arbitražni sporazum neveljaven.

3. Tožeča stranka v Odgovoru na ugovor nepristojnosti z dne [...] *navaja, da je trditev tožene stranke o tem, da naj bi v istem sporu pred Okrožnim sodiščem v Ljubljani potekal pravdni postopek neresnična, saj med strankama na podlagi vloženega predloga za izvršbo na podlagi verodostojne listine ne teče pravdni, temveč izvršilni postopek. Tožeča stranka navaja, da je zoper Sklep opr. št. VL* [...]*/2012 z dne* [...]*, s katerim je sodišče razveljavilo sklep o izvršbi z dne* [...]*, pravočasno vložila pritožbo, v kateri je ugovarjala pristojnost Okrožnega sodišča v Ljubljani in se sklicevala na pristojnost Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije. Tožeča stranka navaja, da se je v pritožbi sklicevala, da se je na sodišče obrnila izključno z namenom izvršbe, če ne pride do spora, če pa bo do spora prišlo, pa želi ohraniti arbitražni sporazum v veljavi. Zaradi pristojnosti arbitraže je Okrožnemu sodišču v Ljubljani predlagala, da se izreče za nepristojno. Tožeča stranka nadalje navaja, da se bo zaradi njenega ugovora nepristojnosti sodišče že pred začetkom pravdnega postopka moralo izreči za nepristojno in tako do pravdnega postopka pred sodiščem sploh ne bo prišlo.*

Tožeča stranka nadalje zavrača navedbe tožene stranke, da naj bi tožeča stranka z vložitvijo predloga za izvršbo konkludentno razveljavila arbitražni sporazum, zaradi česar naj bi bilo šteti, da le-ta ne obstoji in pojasnjuje, da je predlog za izvršbo na podlagi verodostojne listine mogoče vložiti le v elektronski obliki, ki ne dopušča podati izjavo o pristojnosti Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije. Tožeča stranka tako v izvršilnem postopku VL [...]*/2012 do vložitve pritožbe zoper Sklep z dne* [...] *ni imela možnosti*

podati izjavo o pristojnosti arbitraže, ki jo je lahko prvič podala šele v pritožbi zoper sklep o razveljavitvi sklepa o izvršbi, kar je tudi storila. Tožeča stranka navaja, da s tem ko je pravočasno vložila pritožbo zoper Sklep z dne [...], *le-ta še ni postal pravnomočen in je tako tožeča stranka uveljavljala pristojnost arbitraže v izvršilnem postopku, saj se pravdni postopek še ni začel.*

Tožeča stranka navaja tudi, da je kljub povedanemu zaradi pravne praznine in pomanjkanju sodne prakse v podobnih primerih zgolj iz previdnosti dne [...] *umaknila predlog za izvršbo v zadevi, ki teče pod opr. št. VL* [...]*/2012 pred Okrajnim sodiščem v Ljubljani, zaradi česar bo sodišče izvršilni postopek popolnoma ustavilo in bo toženčev ugovor nepristojnosti tudi iz tega razloga neutemeljen.*

4. V dodatni vlogi z dne [...] *tožena stranka ponavlja svoja prejšnja navajanja in zavrača navedbe tožeče stranke ter pojasnjuje, da se je tožena stranka z vložitvijo ugovora in odgovora na pritožbo zoper sklep o razveljavitvi sklepa o izvršbi že spustila v obravnavanje glavne stvari. Tako podlaga za umik ni več 43. člen Zakona o izvršbi in zavarovanju temveč 441. člen Zakona o pravdnem postopku, saj ne gre več za umik predloga za izvršbo ampak za umik tožbe in sodišče brez soglasja tožene stranke postopka ne more ustaviti.*

5. Nadalje tožeča stranka v vlogi z dne [...] *ponavlja svoja prejšnja navajanja in dodatno pojasnjuje, da pred Okrajnim sodiščem v Ljubljani spor ne poteka o isti pravni in dejanski podlagi, saj gre v izvršilnem postopku, ki teče pred Okrajnim sodiščem v Ljubljani pod opr. št. VL* [...]*/2012 zgolj za izterjavo izstavljenih, zapadlih in neplačanih računov. V primeru tožbe pred naslovno arbitražo pa gre za zahtevek zaradi kršitve avtorskih pravic tožene stranke, zato o litispendenci ni moč govoriti.*

II. ODLOČITEV O UGOVORU NEPRISTOJNOSTI

6. Pri odločanju o ugovoru nepristojnosti (ugovor neobstoja in neveljavnosti arbitražnega sporazuma) je Stalna arbitraža skladno z 9. členom Pravilnika o arbitražnem postopku ter drugo alinejo prvega odstavka 20. člena Pravilnika o organizaciji izhajala iz navedb strank in vpogledala predloženo listinsko dokumentacijo. V nadaljevanju so podani razlogi za odločitev Stalne arbitraže o ugovoru tožene stranke o nepristojnosti.

O obstoju arbitražnega sporazuma

7. Stalna arbitraža je najprej odločala o vprašanju ali arbitražni sporazum izpolnjuje vse pogoje, ki jih za veljavni arbitražni sporazum predpisuje 10. člen Zakona o arbitraži[1] *(v nadaljevanju: ZArbit).*

8. Iz predložene listinske dokumentacije izhaja, da sta tožeča in tožena stranka sklenili pogodbo "[...]*" z dne* [...], *ki v poglavju "MISCELLANEUS" vsebuje arbitražni sporazum:*

"This agreement shall be governed by and construed in accordance with the laws of Slovenia and the parties submit to the exclusive jurisdiction of the Permanent Court of Arbitration of Slovenia. All disputes arising out of or related to this contract or the breach thereof shall be first tried to be settled by conciliation administered by the Permanent Court of Arbitration attached to the Chamber of Commerce and Industry of Slovenia under its Rules of Conciliation. If the dispute has not been settled by the conciliation

1 Ur.l. RS, št. 45/2008.

(in accordance to the said Rules) within 60 days), such dispute shall be finally resolved by a panel of tree arbitrators in accordance with the Rules of Arbitration of the same Court. Arbitration proceedings shall be constructed in the Slovene language and shall take place in the city of Ljubljana, Slovenia."

9. V skladu s prvim odstavkom 10. člena ZArbit je arbitražni sporazum opredeljen kot "(...) sporazum strank, da predložijo arbitraži v reševanje vse ali določene spore, ki so med njimi že nastali ali ki utegnejo nastati v zvezi z določenim pogodbenim ali nepogodbenim pravnim razmerjem." Skladno z drugim odstavkom 10. člena ZArbit mora biti arbitražni sporazum sklenjen pisno. Iz zakonske opredelitve arbitražnega sporazuma tako izhaja, da mora arbitražni sporazum izpolnjevati naslednje temeljne predpostavke:

(i) arbitražni sporazum je sklenjen med strankama oziroma strankami (razmerje inter partes); subjektivne meje arbitražnega sporazuma;

(ii) z arbitražnim sporazumom se stranke zavežejo predložiti arbitraži v reševanje vse ali določene spore, ki so med njimi že nastali ali ki utegnejo nastati v zvezi z določenim pogodbenim ali nepogodbenim pravnim razmerjem; objektivne meje arbitražnega sporazuma;

(iii) arbitražni sporazum je sklenjen v pisni obliki bodisi kot klavzula v pogodbi bodisi kot samostojni sporazum (kompromis).

10. Zgoraj citirani arbitražni sporazum izpolnjuje vse navedene predpostavke, t.j.: (i) arbitražni sporazum je sklenjen med tožečo in toženo stranko (razmerje inter partes), (ii) z njim sta se stranki zavezali predložiti arbitraži v reševanje vse ali določene spore, ki so med njima že nastali ali ki utegnejo nastati v zvezi z določenim pogodbenim ali nepogodbenim pravnim razmerjem in (iii) sporazum je sklenjen v pisni obliki kot klavzula v pogodbi.

Na podlagi navedenega Stalna arbitraža ugotavlja, da arbitražni sporazum, ki sta ga stranki vključili v pogodbo "[...]" z dne [...], natančneje v poglavje "MISCELLANEUS" izpolnjuje pogoje, ki jih za arbitražni sporazum predpisuje 10. člen ZArbit.

11. Dodatno sta stranki v citiranem arbitražnem sporazumu dogovorili pogoj, da bosta vse morebitne spore, ki izhajajo iz omenjene pogodbe ali so z njo povezani, skušali najprej rešiti v posredovalnem postopku pred Stalno arbitražo, v skladu s Pravilnikom o posredovalnem postopku pred Stalno arbitražo pri GZS (v nadaljevanju: Pravilnik o posredovanju) in če spor s posredovanjem ne bi bil rešen v 60-ih dneh, bo o njem dokončno odločil senat treh arbitrov v skladu s Pravilnikom o arbitražnem postopku. Stalna arbitraža je dne [...] s strani tožeče stranke prejela "Predlog za začetek posredovalnega postopka" z dne [...], ki ga je dne [...] posredovala toženi stranki in jo pozvala, da se v skladu z drugim odstavkom 3. člena Pravilnika o posredovanju v roku petnajstih (15) dni od prejema Poziva z dne [...] izreče o Predlogu za začetek posredovalnega postopka z dne [...]. Tožena stranka se v roku petnajstih (15) dni od prejema Poziva, t.j. do [...], ni izrekla o predlogu za začetek posredovalnega postopka, zato je Stalna arbitraža skladno s tretjim odstavkom 3. člena Pravilnika o posredovanju ugotovila, da posredovalni postopek med tožečo in toženo stranko ni uspel. S tem je tudi pogoj, da morata stranki pred začetkom arbitražnega postopka spor najprej poskusiti rešiti v postopku posredovanja, izpolnjen.

O izvršbi na podlagi verodostojne listine in upnikovi možnosti da ohrani veljavnost arbitražnega sporazuma

12. Za odločanje o veljavnosti arbitražnega sporazuma je v konkretnem primeru pomembno vprašanje posledic, ki jih ima za arbitražni sporazum uporaba instituta izvršbe na podlagi verodostojne listine (v nadaljevanju: IVL), kot jo ureja Zakon o izvršbi in zavarovanju[2]. IVL namreč upniku omogoča, da si brez ustne obravnave in vnaprejšnje kontradiktornosti zagotovi izvršilni naslov, pri tem pa tvega, da nasprotna stranka (enostransko) z vložitvijo ugovora zoper sklep o izvršbi postopek IVL spremeni v redni pravdni postopek. Tako je pomembno pravno vprašanje, ali že ravnanje upnika s tem, ko vloži predlog za IVL pomeni konkludenten odstop od arbitražnega sporazuma. Odgovor na to vprašanje je vsebovan v namenu, ki ga upnik zasleduje pri vlaganju predloga za IVL, ki praviloma ni v tem, da v sporu zahteva pravno varstvo pred sodiščem, pač pa v tem, da do kakršnega koli kontradiktornega odločanja o zahtevku sploh ne pride.[3] Upniku je tako dana možnost, da kljub temu, da želi doseči IVL ohrani možnost, da ob dolžnikovem ugovoru zoper sklep o izvršbi ohrani v veljavi arbitražni sporazum in da uveljavlja enak zahtevek v kontradiktornem postopku pred arbitražo. Za ohranitev veljavnosti arbitražnega sporazuma je tako pomembno upnikovo aktivno in pravočasno ravnaje že v predlogu za IVL. Slovenska sodna praksa[4] in pravna teorija[5] sta zavzeli stališče, da mora upnik (tožnik) uveljavljati arbitražni sporazum oziroma da v primeru spora uveljavlja pristojnost arbitraže (pridržek pristojnosti arbitraže), že v predlogu za IVL. Pri tem je treba poudariti, da je uveljavitev elektronskega načina vlaganja predlogov za IVL na Centralni oddelek za verodostojno listino (COVL) upniku, ki želi ob vložitvi predloga za IVL uveljavljati pridržek pristojnosti arbitraže sicer prinesla določene izvedbene težave. Obvezni obrazec (mogoče ga je vložiti tako v elektronski, kakor tudi v pisni obliki), ki ga predpisuje Pravilnik o obrazcih, vrstah izvršb in poteku avtomatiziranega izvršilnega postopka[6] namreč ne vsebuje rubrike v kateri bi upnik tak pridržek lahko podal. Na neusklajenost omenjenega pravilnika z Zakonom o izvršbi in zavarovanju oziroma uveljavljeno sodno prakso opozarja tudi pravna teorija[7] a to ne spremeni obveznosti upnika, da mora, če želi da se njegovo ravnanje nebi štelo za konkludentno odpoved arbitražnemu sporazumu, že v predlogu za IVL navesti, da se na sodišče obrača zgolj z namenom doseči izvršilni naslov in da v primeru dolžnikovega ugovora uveljavlja arbitražni sporazum.

---

2 Ur.l. RS, št. 3/2007-UPB4 in spremembe.

3 Galič, A.: Arbitraža in izvršba na podlagi verodostojne listine, Pravna praksa, 2004, št. 3, str. 4.

4 Glej VSL Sklep I Cp 1465/2003 z dne 11.09.2003: *"Kadar se postopek začne s predlogom na podlagi verodostojne listine in se po ugovoru dolžnika nadaljuje v pravdi, lahko tožeča stranka uveljavlja dogovor o arbitraži in je ugovor pravočasen, če tožeča stranka sporazum o arbitraži priloži predlogu za izvršbo in že v predlogu za izvršbo izrecno uveljavlja, da je v primeru spora za odločitev pristojna arbitraža."* Sodna praksa je s tem pravilo 41. člena Zakona o izvršbi in zavarovanju, ki tožniku omogoča, da ob predlogu za izvršbo na podlagi verodostojne listine lahko ohrani veljavnost dogovora o krajevni pristojnosti, po analogiji *intra legem* razširila na položaj razmerja med izvršbo na podlagi verodostojne listine in arbitražo.

5 Glej: Galič, A. op. cit., str. 4 in Galič, A.: Plačilni nalog in izvršba na podlagi verodostojne listine ter arbitraža, Zbornik znanstvenih razprav – LXXII, letnik 2012, str. 15-18.

6 Ur.l. RS, št. 104/2011.

7 Galič A., op. cit., str 21-23. Galič meni, da je mogoče zavzeti stališče, da naj upnik na obveznem obrazcu prečrta rubriko 21 ("*Dogovor krajevne pristojnosti*") in zapiše "arbitražni sporazum" saj je ustrezno da, ker je stališče sodne prakse o tem kako je pri izvršbi na podlagi verodostojne listine z arbitražnim sporazumom, utemeljevalo po analogiji z ureditvijo sporazuma o krajevni pristojnost, enako velja tudi pri izpolnjevanju obveznega obrazca.

O tožnikovem predlogu za izvršbo na podlagi verodostojne listine

13. Iz navedb strank in predložene listinske dokumentacije izhaja, da je tožeča stranka zoper toženo stranko podala predlog za IVL (v nadaljevanju: Predlog tožeče stranke za IVL) na podlagi katerega je Okrajno sodišče v Ljubljani dne [...] *izdalo Sklep o izvršbi opr. št. VL* [...]*/2012. Tožeča stranka v Predlogu tožeče stranke za IVL ni uveljavljala sklenjenega arbitražnega sporazuma in izrecno uveljavlja, da je v primeru spora za dokončno odločitev o njenem zahtevku za plačilo terjatev pristojna arbitraža (opustitev pridržka pristojnosti arbitraže). Tako je Predlog tožeče stranke za IVL šteti za njeno konkludentno izraženo voljo, da glede podanega zahtevka za plačilo terjatev ne želi ohraniti arbitražnega sporazuma – t.j. konkludentna ponudba tožeče stranke za razveljavitev arbitražnega sporazuma v okviru podanega zahtevka za plačilo terjatev.*

14. Tožeča stranka je kasneje, v Pritožbi zoper sklep sodišča z dne [...] *z dne* [...]*, uveljavlja med strankama sklenjeni arbitražni sporazum, a bi to morala storiti že v Predlogu tožeče stranke za IVL in je njen "pridržek pristojnosti arbitraže" šteti za prepoznega.*

Ugovor zoper sklep na podlagi verodostojne listine

15. Tožena stranka je zoper Sklep z dne [...] *podala Ugovor zoper sklep o izvršbi z dne* [...] *(v nadaljevanju: Ugovor tožene stranke) na podlagi katerega je Okrajno sodišče v Ljubljani dne* [...] *razveljavilo Sklep o izvršbi z dne* [...] *in sklenilo, da bo o zahtevku v pravdnem postopku odločalo Okrožno sodišče v Ljubljani. Ugovor tožene stranke se nanaša zgolj na vsebinske razloge neutemeljenosti zahtevka in ne vsebuje toženčevega uveljavljanja sklenjenega arbitražnega sporazuma (opustitev ugovora o nepristojnosti sodišča).*[8] *S tem je Ugovor tožene stranke mogoče šteti za konkludenten sprejem tožnikove (konkludentne) ponudbe za razveljavitev arbitražnega sporazuma v okviru zahtevka za plačilo terjatev, ki je bil podan v Predlogu tožeče stranke za IVL.*

Konkludentna odpoved arbitražnemu sporazumu v okviru zahtevka za plačilo terjatev, ki je bil podan v Predlogu tožeče stranke za IVL

16. Z opustitvijo tožnikovega pridržka pristojnosti arbitraže in opustitvijo toženčevega ugovora o nepristojnosti sodišča sta stranki konkludentno razveljavili arbitražni sporazum v okviru zahtevka za plačilo terjatev, ki je bil podan v Predlogu tožeče stranke za IVL. Tožeča stranka je namreč podala ponudbo za odpoved arbitražnemu sporazumu le v okviru podanega zahtevka za plačilo terjatev, glede katerega je zasledovala pridobitev izvršilnega naslova s predlogom za IVL, tožena stranka pa je z ugovorom zoper (na podlagi predloga za IVL izdani) sklep o izvršbi, konkludentno sprejela ponudbo tožeče stranke.

17. Iz navedenega izhaja (konkludentno izražena) volja strank po odpovedi pristojnosti Stalne arbitraže v okviru zahtevka, ki ga je tožeča stranka uveljavljala s predlogom za IVL in na podlagi katerega je Okrajno sodišče v Ljubljani dne [...] *izdalo Sklep o izvršbi opr. št. VL* [...]*/2012 in ga s sklepom z dne* [...] *razveljavilo ter sklenilo, da bo o zahtevku odločalo sodišče v pravdnem postopku [vtoževani zapadli in neplačani računi za* [...] *v skupni vrednosti* [...] *EUR, kot so na podlagi Predloga tožeče stranke za IVL*

8 Sodna praska je zavzela stališče, da se ugovor zoper sklep o izvršbi na podlagi verodostojne listine, kot prvo procesno dejanje toženca, šteje za odgovor na tožbo (Glej VSL Sklep I Cp 4507/2010 z dne 13.04.2011). Ugovor o nepristojnosti sodišča zaradi obstoja arbitražnega sporazuma pa mora v skladu z 11. členom Zakona a arbitraži (Ur.l. RS, št. 45/2008) tožena stranka podati najpozneje v odgovoru na tožbo.

vtoževani pred Okrožnim sodiščem v Ljubljani in kasneje pred Stalno arbitražo v Tožbi z dne [...]*], ne pa tudi glede ostalih zahtevkov, ki so predmet predmetnega arbitražnega postopka. Glede na navedeno je Stalna arbitraža nepristojna za odločanje o prvi točki zahtevka, ki ga tožeča stranka vtožuje v Tožbi z dne* [...] *["1. Tožena stranka je dolžna tožeči stranki plačati* [...] *EUR* [...] *skupaj z zakonskimi zamudnimi obrestmi od zneskov* [...] *EUR od* [...] *do plačila,* [...] *EUR od* [...] *do plačila, v 8 dneh, pod izvršbo."] in pristojna za odločanje o drugi točki ["2. Tožena stranka je dolžna tožeči stranki plačati* [...] *zaradi* [...] *v višini* [...] *EUR v 8 dneh pod, izvršbo."] ter tretji točki tožbenega zahtevka ["3. Tožena stranka je dolžna tožeči stranki povrniti njene stroške arbitražnega postopka, ki jih bo odmeril arbitražni senat v arbitražnem postopku pri Gospodarski zbornici Slovenije, v roku 15 dni od izdaje arbitražne odločbe brezobrestno, po preteku tega roka pa skupaj z zakonskimi zamudnimi obrestmi."].*

Glede na vse navedeno je generalni sekretar Stalne arbitraže odločil kot izhaja iz izreka tega sklepa.

7

Factual & Expert Witnesses

Young ICCA, Skills Training Workshop

Nhu-Hoàng Tran Thang

Nhu-Hoàng Tran Thang is an associate at the office of independent arbitrator Pierre Tercier.

Introduction

On 17 September 2013, Young ICCA held its first event in Slovenia, in a seaside resort called Portorož, located about an hour away from the capital Ljubljana. Young ICCA members as well as local based young practitioners and students gathered to participate in a dynamic discussion on witness and expert evidence, led by a diverse panel representing the standpoints of counsel, experts, academics and arbitral institutions, namely ***Marko Djinović*** (Secretary General of the Ljubljana Arbitration Centre at the Chamber of Commerce and Industry of Slovenia), ***Stephen P. Anway*** (Squire Sanders New York), ***Christina Cathey Schuetz*** (Clifford Chance LLP London), ***Remy Gerbay*** (Queen Mary, University of London), ***Santiago Dellepiane*** (Compass Lexecon New York), ***Sirshar Qureshi*** (PricewaterhouseCoopers, Prague) and ***Rostislav Pekař*** (Squire Sanders Prague).

The event was preceded by informal drinks in the paradisiacal setting of a seaside cocktail club in Portorož, in the evening of 16 September. The speakers were welcomed by Young ICCA's Events Team member ***Perrine Duteil***, along with ***Maja Menard***, Sandra ***Kajtazovic*** and ***Blerina Xheraj*** from the organizing committee for this event. Although the majority of participants and speakers came from Europe, some did not hesitate to make the trip from the US or Ghana.

The workshop proved to be highly practical and participative. In particular, and to the best of my knowledge for the first time, participants were given the opportunity to complete practical exercises. These exercises were highly appreciated by the participants, in particular those who do not practice international arbitration on a regular basis. This also served as an immediate illustration of what had just been discussed in detail by the members of the panel.

The format proved to be very effective. While less experienced lawyers enjoyed a useful recap of the basics of drafting witness statements or cross-examining experts, the speakers were able to maintain a high-level discussion, including some enlightening anecdotes.

Factual witnesses

The first session of the workshop was dedicated to factual witnesses. ***Mr. Stephen P. Anway***, partner at Squire Sanders in New York, introduced the subject, touching upon, amongst others, the divide between common law and civil law traditions. Mr. Anway explained that common law systems put more emphasis on oral evidence. He referred to the example of depositions prior to the witness hearing, which are very rare in international arbitration but commonly used by common law trained lawyers in their home jurisdictions. The typical procedure that is applied in international arbitrations is thus the result of a compromise between these two legal cultures.

Mr. Anway further elaborated on the applicable rules and the role of the IBA Rules on the Taking of Evidence in International Arbitration. He mentioned the importance of the first procedural order issued by the arbitral tribunal in this regard. This decision is in general the primary source of rules applicable to witness evidence in international arbitration. However, other rules may apply. By way of example, Mr. Anway mentioned his own experience of dealing with ethic rules applicable to English solicitors, who are precluded from preparing witnesses in advance of the hearing.

Mrs. Christina Cathey Schuetz, from Clifford Chance LLP London, followed with a fictional example of a dispute in which no documentary evidence of the underlying agreement is available. This situation is the typical example where witness evidence becomes

This article is reproduced with kind permission of Young ICCA.
YOUNGICCA

This event was sponsored by: Ljubljana Arbitration Centre at the Chamber of Commerce and Industry of Slovenia and law firms Ulčar & Partnerji and Rojs, Peljhan, Prelesnik & partnerji.

crucial. Indeed, while documents constitute the most persuasive evidence, there can be gaps or questions arising from the documents available. Another value of witness evidence is the human dimension that it brings to the presentation of the case made by a party. In that sense it allows arbitral tribunals to get the "big picture" of the case, and gives a good opportunity to address adverse facts to the Parties.

Another value of witness evidence is the human dimension that it brings to the presentation of the case made by a party. In that sense it allows arbitral tribunals to get the "big picture" of the case, and gives a good opportunity to address adverse facts to the Parties

Mrs. Cathey Schuetz continued with tips for witness selection: one should first determine the case theory, and assess any gaps in it. Witness evidence will be used to fill these blanks, and the witnesses need to be chosen with this idea in mind. The ideal witness has first-hand knowledge of the facts to be proven. However, counsel may face difficulties in the witness selection. Companies vary from one to another as to their organization and communication policy. You may thus find yourself with a CEO who speaks on behalf of the company but has no or very little knowledge of the facts you are trying to establish. In the above fictional example of a contract breach, the ideal witness is likely to be found in the procurement department of the company, amongst people who actually participated in the negotiation of the agreement underlying your arbitration. Mrs. Cathey Schuetz further mentioned the *sine qua none* condition that the witness be available, and the importance of considering a witness' temper before putting him on the stand.

As to the drafting of witness statements, Mrs. Cathey Schuetz stressed the importance of structure. In our fictional example, such structure could be as follows: 1) information about the witness; 2) short table of content: 3) background of the (missing) agreement (*e.g.* history of the negotiations); 4) performance of the agreement; and 5) issues arising thereof. The structure can also be derived from the one used in the opposite party's witness statements, in order to mirror them. Finally, witness statements should always be dated and signed, and accompanied by an affirmation of truth.

The above speeches were followed by an interactive session during which the panelists shared anecdotes with the participants, mentioning practical issues that arise in relation to witnesses. Amongst them are the pervasive issues of having multiple witnesses testifying on the same facts, and thus repeating the same statements; the logistics of bringing witnesses to the hearings; or the situation in which the adverse party does not call the witnesses you propose for cross-examination.

After that, ***Mr. Rémy Gerbay***, academic specializing in international arbitration at Queen Mary University of London, spoke about witness oral evidence, starting with general tips for handling witnesses at the hearings. In this regard, every counsel should care about the reactions of the members of the arbitral tribunal and adapt thereto. For instance, counsel should suspend their questioning when they notice that the arbitrators are taking notes. The general advice is thus to pace oneself and follow the arbitral tribunal's rhythm of absorption.

Mr. Gerbay then turned to direct examination and established a check-list to prepare for it. The first question that arises is whether direct examination will be permitted. In the affirmative, the direct-examination should consist of the following: 1) a short introduction of the witness and a request that he confirm his witness statement(s); 2) asking the witness whether he wants to change anything in his witness statement(s). Counsel should also keep mindful of anticipating the question "who drafted this witness statement?", and keep documents handy during their questioning.

With regard to cross-examination, Mr. Gerbay stressed that it is crucial to know what you are aiming for when starting it. You should already know the precise words and admissions that you want the witness to speak out when starting to cross examine him. Other tips include phrasing your questions precisely, being brief, having fallback questions prepared; facing the arbitral tribunal while at the same time listening carefully to the witness' answers, and adapting the style of questioning to the arbitral tribunal.

With regard to cross-examination, Mr. Gerbay stressed that it is crucial to know what you are aiming for when starting it. You should already know the precise words and admissions that you want the witness to speak out when starting to cross examine him. Other tips include phrasing your questions precisely, being brief, having fallback questions prepared; facing the arbitral tribunal while at the same time listening carefully to the witness' answers, and adapting the style of questioning to the arbitral tribunal

The ensuing discussion included plenty of practical anecdotes by the panelists. In particular, Mrs. Cathey Schuetz gave a concrete description of the set-up of a hearing, as well as pieces of advice on how to avoid "*faux-pas*" in the hearing room. By way of example, witnesses should never have documents with them when testifying. This could indeed give the impression that they were heavily coached by counsel. Similarly, if experts wish to fill in questions to counsel, they should do so discreetly. Mr. Anway mentioned the issue of expert sequestration, the panelists agreeing on the

fact that this measure is of little consequence since the experts will have access to the transcripts.

The first session ended with a practical exercise involving corruption-related issues, during which both speakers and participants engaged in simulations of cross-examinations.

Expert witnesses

The second session of the workshop was dedicated to expert witnesses. The participants were lucky to hear two of them "testify" about their experience of the stand.

Mr. Santiago Dellepiane, Senior Vice President at Compass Lexecon, introduced the subject (oriented on *quantum* experts) with the striking example of a recent and unprecedented CRICRA award in which the arbitral tribunal ordered the respondent to pay USD 936.94 million in damages to the claimant, of which USD 900 millions were awarded as compensation for lost profits. Mr. Dellepiane explained that in this case, the Respondent did not submit any expert evidence. He analyzed that the arbitral tribunal was probably convinced by a single expert report on damages. This is the reason why expert evidence is crucial in arguing your case.

As to expert selection, Mr. Dellepiane advised the audience to make sure during the interview process that the expert chosen will have sufficient time to devote to your case. This means that the expert should be the project manager, since this would ensure that he would work primarily on your case. You may also want to opt for an expert who has a certain experience of cross-examination. Mr. Dellepiane mentioned that the appointment of experts can occur very early on, *i.e.* before the request for arbitration is filed.

Mr. Dellepiane went on with the five "must-have" features of a good expert report on *quantum*: 1) the basis of the damage calculation, or the client instructions, since the analysis cannot be detached from the case; 2) a discussion of the method of calculation used by the expert, including the corresponding appropriate disclosure; 3) a synthesis of the problem; 4) the solution; and 5) the numbers.

Mr. Dellepiane also spoke about the coordination of work with counsel from the expert's standpoint. The audience was able to benefit from his advices, including, for example, his advice not to cross-examine an expert without understanding the subject-matter of his report, or to refrain from imposing assumptions on the expert when these assumptions constitute the subject--matter of his report.

In order to comply with their duty of diligence, experts (on *quantum*) will usually request to review a certain amount of documents before issuing their opinion. These documents will include business planning documents, price history, financial models, letters of intent, third party evaluations etc. It is crucial that counsel provide the experts with all documents available. Surprising your expert by withholding documents might lead to a disastrous confrontation with the other side's expert at the hearing.

Finally, the role of the expert is sometimes to help counsel make his client realize what difference there is between the "value" he gives to his business or project, and the actual "valuation" of this business or project.

After a dynamic series of questions and answers, ***Mr. Sirshar Qureshi***, Partner at PricewaterhouseCoopers in Prague, submitted a fictional expert report on *quantum* to the participants, who were to spot the weaknesses contained therein. Mr. Qureshi entertained active exchanges between the participants and the speakers, who "corrected" together the flawed expert report.

The exercise served as an excuse for further debate on expert evidence, including the use of "*hot-tubbing*", or the conflicts of interest they have to manage.

Conclusion

The workshop ended with a lunch at the same venue (Kempinski Palace), and was followed by a boat cruise to Piran, a charming town near Portorož. It was a true success in terms of participation and interaction between the "Young ICCAs" and very experienced professionals of international arbitration. The ambience of the workshop was, as always, very casual and relaxed, which allowed participants to approach speakers spontaneously. Once again, Young ICCA managed to open the doors of international arbitration to young lawyers!

In order to comply with their duty of diligence, experts (on *quantum*) will usually request to review a certain amount of documents before issuing their opinion. These documents will include business planning documents, price history, financial models, letters of intent, third party evaluations etc. It is crucial that counsel provide the experts with all documents available. Surprising your expert by withholding documents might lead to a disastrous confrontation with the other side's expert at the hearing

The role of the expert is sometimes to help counsel make his client realize what difference there is between the "value" he gives to his business or project, and the actual "valuation" of this business or project

Navodila avtorjem za oblikovanje prispevkov

Uredništvo

Slovenska arbitražna praksa je specializirana strokovna revija o arbitraži. Namenjena je odvetnikom, pravnikom iz gospodarstva, arbitrom, sodnikom ter vsem, ki se pri svojem delu ali študiju srečujete z arbitražo. V reviji so objavljani aktualni problemski strokovni prispevki s področja gospodarske arbitraže.

Kaj objavljamo

Objavljamo prispevke v slovenskem, angleškem, nemškem, francoskem, hrvaškem in srbskem jeziku, ki še niso bili objavljeni ali poslani v objavo drugi reviji. Pisec je odgovoren za vse morebitne kršitve avtorskih pravic. Če je bil prispevek že natisnjen drugje, poslan v objavo ali predstavljen na strokovni konferenci, mora to avtor sporočiti uredništvu in pridobiti soglasje založnika ter navesti razloge za ponovno objavo.

Dolžina prispevka

Prispevki naj obsegajo najmanj 15.000 znakov skupaj s presledki in največ 30.000 znakov skupaj s presledki (avtorska pola). Odstopanja se upoštevajo izjemoma.

Recenzija

Prispevki se recenzirajo. Recenzija je anonimna. Pripombe recenzentov avtor vnese v prispevek.

Povzetek

Prispevku mora biti dodan povzetek, ki obsega največ 1.200 znakov skupaj s presledki. Povzetek naj na kratko opredeli temo prispevka, predvsem naj povzame rezultate in ugotovitve. Splošne ugotovitve in misli ne spadajo v povzetek.

Kratka predstavitev avtorjev

Avtorji morajo pripraviti kratko predstavitev svojih strokovnih, poklicnih in znanstvenih referenc. Predstavitev naj ne presega 600 znakov skupaj s presledki. Če je avtorjev prispevka več, se predstavi vsak avtor posebej.

Opombe pod črto

Literatura se navaja z opombami pod črto.

a) knjiga:
Priimek, začetnica imena.: Naslov dela (pri večkratnih izdajah tudi označba številke izdaje), Založba, Kraj, letnica, stran.
Na primer: Ude, L.: Arbitražno pravo, GV Založba, Ljubljana. 2004, str. 1.

b) zbirka, zbornik:
Dodati je treba naslov zbirke/zbornika oziroma knjige ter priimke in prve črke imen avtorjev ter morebitnih redaktorjev.

c) članek v reviji
Dodati je treba naslov revije z navedbo letnika, leta izdaje in številke ter strani navedenega članka.
Na primer: Galič, A.: Ustavne procesne garancije u arbitražnom postupku, v: Pravo u gospodarstvu, Zagreb, št. 2/2000, str. 241-260.

d) spletne strani
Navedba spletne strani s popolnim naslovom in z datumom zadnjega dostopa.
Na primer: http://sloarbitration.eu/sl/slovenska--arbitrazna-praksa (5. 11. 2012).

Naslov uredništva

Stalna arbitraža pri Gospodarski zbornici Slovenije
Slovenska arbitražna praksa
Dimičeva 13
1504 Ljubljana
Elektronski naslov: arbitraznapraksa@gzs.si

Guidelines for contributors

Editorial Board

Slovenska arbitražna praksa (Slovenian Journal of Arbitration) is a specialized journal dealing with all aspects of arbitration. It is intended for counsels, in-house lawyers, arbitrators, judges and all those interested in arbitration through their work or studies.

What do we publish?

We publish articles in Slovenian, English, German, French, Croatian and Serbian, which have not yet been published or sent for publication to another journal. The author is responsible for any breach of copyright. If the article has been published before, sent for publication to another journal or presented at a conference the author has to notify the editor about this fact and the reasons for a new publication. Further, in such cases the author has to present an agreement of the original publisher for the new publication.

Article length

Submitted articles should contain between 15.000 and 30.000 characters (including spaces). Deviations may be considered in exceptional cases.

Abstract

All articles should be submitted together with a short abstract of maximum 1.200 characters (including spaces). The abstract should briefly define the topic of the article and sum up the results and findings. The abstract should not contain general findings

Short presentation of the author

The authors should submit a brief presentation of their professional and academic references. This presentation should not exceed 600 characters (including spaces). When the article is submitted in co-authorship, a presentation of each author is to be submitted.

Review

The submitted articles are reviewed anonymously. The comments and remarks of the reviewer are to be included in the article by the author.

Citation mode

References should be made in footnotes.

a) books:
Surname, initial letter of the name.: Title (in case of multiple issues also a reference to the number of the issue), Publisher, place of publication, year, page.
E.g.: Ude, L.: Arbitražno pravo, GV Založba, Ljubljana. 2004, p. 1.

b) collection of articles:
the title of the collection or the publication, the surname and the initial letter of the first name and any reviewers should be added.

c) Journal article:
The title of the journal, the year, the volume number and the cited page number should be added.
E.g.: Galič, A.: Ustavne procesne garancije u arbitražnom postupku, v: Pravo u gospodarstvu, Zagreb, št. 2/2000, str. 241-260.

d) Webpages:
The webpage should be referred to with the complete URL and the date of last access.
E.g.: http://sloarbitration.eu/sl/slovenska-arbitraznapraksa (5. 11. 2012).

Editorial Office

Ljubljana Arbitration Centre
c/o Chamber of Commerce and Industry of Slovenia
Dimičeva 13
SI-1504 Ljubljana, Slovenia
E-mail: arbitraznapraksa@gzs.si

Naročilnica
na revijo Slovenska arbitražna praksa

slovenska arbitražna praksa

Naročam revijo Slovenska arbitražna praksa

ime in priimek

*podjetje ali organizacija

naslov

poštna številka kraj

telefon

e-pošta

*matična številka plačnika | ID za DDV | davčni zavezanec DA / NE

datum | podpis

*žig

** Izpolnijo samo pravne osebe.*

Revija izhaja trikrat na leto (marec, junij, november).

Cena letne naročnine:
80,00 EUR z vključenim DDV.
Poštnina za pošiljanje v tujino se zaračuna posebej.

Izpolnjeno naročilnico ali njeno kopijo nam pošljite na naslov:
Stalna arbitraža pri GZS
Dimičeva 13
1504 Ljubljana
ali po faksu na številko 01 5898 400.

Revijo lahko naročite tudi preko spletne naročilnice:
www.sloarbitration.eu/slovenska-arbitrazna-praksa

Za več informacij:
Andreja Abram (andreja.abram@gzs.si)
telefon: 01 58 98 129

2013

nca sl ske arbitraže

Ljubljana na zemljevidu arbitraže

4 ber 2013

Gospodarska zbornica Slovenije
Chamber of Commerce and Industry of Slovenia

Stalna arbitraža pri Gospodarski zbornici Slovenije

v sodelovanju z:

United Nations UNCITRAL

Geostrateški položaj, moderen zakonodajni okvir in prenovljena institucionalna podpora Sloveniji omogočajo, da postane najprivlačnejši sedež za arbitražno reševanje gospodarskih sporov v regiji.

Da je Slovenija arbitraži prijazno okolje se je strinjalo več kot 150 udeležencev Konference slovenske arbitraže 2013, ki sta jo organizirali Stalna arbitraža pri GZS in Gospodarska zbornica Slovenije, v sodelovanju s Komisijo Združenih narodov za mednarodno trgovinsko pravo (UNCITRAL).

Na osrednjem slovenskem dogodku o arbitraži so bila premierno predstavljena nova Ljubljanska arbitražna pravila.

»Arbitražna pravila določene arbitražne institucije niso le postopkovna pravila ali procesni okvir, po katerem teče postopek. Predvsem odražajo raven in kvaliteto institucionalne podpore arbitražnemu reševanju sporov v določenem okolju. Tradicija reševanja sporov od leta 1928 Stalni arbitraži v tem pogledu nalaga veliko zavezo«

Marko Djinović, generalni sekretar Stalne arbitraže pri GZS

»Ljubljana z novimi arbitražnimi pravili postaja opaznejša na evropskem zemljevidu arbitraže. Nova Ljubljanska arbitražna pravila so conditio sine qua non našega delovanja...«

dr. Konrad Plauštajner, predsednik Stalne arbitraže pri GZS

»Slovenia has the necessary legal framework for an arbitration friendly environment«

Cyril Emery, UNCITRAL, Dunaj

»Pospešeni arbitražni postopek, ki ga uvajajo nova Ljubljanska arbitražna pravila je za poslovno prakso dobrodošla novost«

dr. Maja Menard, Ulčar in partnerji

»Zaupanje v arbitražno institucijo je eden od odločilnih dejavnikov odločitve strank za institucionalno arbitražo namesto za ad hoc arbitražo«

»Določilo novih pravil o vodenju postopka je Magna Charta arbitražnega postopka... v tem kratkem določilu je vsebovana vsa umetnost arbitraže...«

dr. Jernej Sekolec, Stalna arbitraža pri GZS

»Nova Ljubljanska arbitražna pravila omogočajo strankam vstop v postopek s t. im. zahtevo za arbitražo, ki je v slovenskem arbitražnem prostoru nov institut«

Nejc Lahne, pomočnik generalnega sekretarja Stalne arbitraže pri GZS

»Be polite. The tribunal is there to resolve legal dispute between gentlemen. Leave your accusations outside...«

Rostislav Pekař, Squire Sanders, Praga

»Proper communication is a key to efficient arbitral proceedings«

dr. Andreas Reiner, ARP, Dunaj

»Cross-examination is normally the most effective way to test the credibility of a witness«

Peter Rižnik, Stalna arbitraža pri GZS

»V primeru, če nastopijo spremenjene okoliščine ima arbitraža več posluha za poslovni pristop k rešitvi spora kot sodišč ... na ta način lahko pripomore k ohranitvi poslovnega razmerja. To je zelo pomembno v energetskem sektorju, kjer gre za dolgoročna in zapletena pogodbena razmerja...«

Matjaž Ulčar, Ulčar in partnerji

2013
Konferenca slovenske arbitraže
Ljubljana na zemljevidu arbitraže

dvoran
a

Zahtevki, spori, arbitraža
Pri FIDIC pogodbah se zahtevki izvajalca vedno naslovijo na Inženirja
Inženir mora zahtevek izvajalca odobriti ali zavrniti v določenem roku
FIDIC spodbuja rešitev s sporazumom
Če sporazumne rešitve ni-spor
FIDIC omogoča reševanje zahtevkov na treh nivojih:
Inženir
Komisija za reševanje spora (KRS)
Arbitraža

ARBITRAŽNA PRAVILA
STALNE ARBITRAŽE
PRI GOSPODARSKI ZBORNICI SLOVENIJE
LJUBLJANSKA ARBITRAŽNA PRAVILA

Slovenija je arbitraži prijazno okolje.

Geostrateški položaj, moderen zakonodajni okvir in prenovljena institucionalna podpora Sloveniji omogočajo, da postane najprivlačnejši sedež za arbitraže v regiji.

www.sloarbitration.eu

arbitraza.lj@gzs.si

organizator:

Gospodarska zbornica Slovenije
Chamber of Commerce and Industry of Slovenia

Stalna arbitraža pri Gospodarski zbornici Slovenije

v sodelovanju z:

United Nations
UNCITRAL

konferenco so omogočili:

ARP
Andreas Reiner & Partners
Rechtsanwälte · Attorneys · Avocats · 律师

FIDIC

Odvetniška pisarna
Jadek & Pensa
d.n.o.-o.p.

UP Ulčar & Partnerji

Rojs, Peljhan, Prelesnik & Partnerji

karanovic/nikolic

White & Case

Squire Sanders

ISSN 2232-6588